

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 38

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΚΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝΤΑΣ
ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ
ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΟΔΩΡΟΝ
ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ
«ΟΦΕΛΟΝ ΑΝΕΙΧΕΣΘΕ ΜΟΥ...»
ΠΕΡΙ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ
«ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΑΦ' ΕΑΥΤΟΥ ΠΟΙΕΙ Ο ΥΙΟΣ...»
«ΕΝ ΕΣΧΑΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
ΕΣΧΟΝΤΑΙ ΚΑΙΡΟΙ ΧΑΛΕΡΟΙ»

Σειραγον: B. de Montfalcon.

Εισαγωγή—Μετάφρασις—Σχόλια
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Θ. ΝΙΚΑ
θεολόγου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Πρός τους ἐγκαταλείψαντας τὴν Ἐκκλησίαν 11 (87)*	
Ἐγκώμιον εἰς τὸν Διόδωρον	22 (107)
Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα	26 (111)
«Ὁφελον ἀνείχεσθέ μου...»	35 (138)
Περὶ διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου	50 (138)
«Οὐδέποτε ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖ ὁ Υἱός...»	67 (151)
«Ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἔσονται καιροὶ χαλκοῖ» 82 (175)	
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	97

* Οἱ ἐντὸς παρεθέσθαι ἀριθμοὶ παραρτήσαντες εἰς τὰς ἀντιστοίχους σελίδας τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἐκλογή καὶ ἡ ἐπιφώνημα τοῦ Χρυσόστομου εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐσήμανε δι' αὐτὸν, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ τὴν εἰσοδὸν καὶ τὴν γνησίαν μὲ ἓνα περιβάλλον ἀκραιφνῶς διάφορον ἐκείνου εἰς τὸ ἕκαστον μέχρι τοῦδε ἔχον. Καθ' ὅσον ἡ Ἀντιόχεια, παρὰ τὴν σπουδαϊότητά της, δὲν ἤμποροῦσε νὰ συγκριθῆι πρὸς τὴν πρωτεύουσαν πόλιν τῆς αὐτοκρατορίας. Μόσα, λοιπὸν, εἰς τὸ πλῆθος τῶν νέων φρονιῶν καὶ τὰ ἀμέτρητα καθήκοντά του δὲν παρέλειπε τὸ δοξασιτικὸν ἔργον. Ἀντίθετα, πολυμερῆ ἀνέκδοτα δραστηριότητα πρὸς διαφόρους σκοποὺς. Ἐπιγίγνοντο καὶ ἐν γένει πρὸς περιστολὴν τῶν ἀπορριμῶν ἐκείνου πρὸς παρέρωσιν τοῦς πιστοῦς εἰς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἀμαρτίαν.

Ἀναμφιβόλος τὸ θέαμα καὶ ὁ ἰσχυρὸς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὸν ἀπετέλουν μίαν νέαν ἐμπειρίαν διὰ τὸν Χρυσόστομον, ὃς τοῦ ἔδειξεν ἀποδοξίαν τὸ μέγεθος τῆς φθοροποιῦ ἐπιβραβεύσεως τῶν εἰς τοὺς Χριστιανούς. Δι' αὐτὸ πάλαι ὁμιλίαι του σφύρονται περὶ τὸ θέμα αὐτὸ, πρῶτον καὶ ἀποδεικνύει τὸ πόση σημασίαν ἀπέδωκεν εἰς αὐτὰ. Μία ἀπὸ τὰς ὁμιλίαις αὐτὰς εἶναι καὶ ἡ ἀκολουθεῖσα, εἰς τὴν ὅποιαν ἀπευθύνεται πρὸς ἐκείνους καὶ ἐγκατελείψαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπεροσφύθησαν ἀπὸ τὰς ἰσχυρομίας καὶ τὰ θέατρα. Ἰδιαιτέρα τούτοις τὰς καταστροφικὰς συνέπειας ποὺ ἔχει διὰ τὸν Χριστιανὸν ἢ εἰς τὰ θέατρα φοιτῶν, διότι τὰ ἐκεῖ τελούμενα ἐντυπώνονται εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ ἀπερρέζον βαθύτητα ἐπιπτώσεων τῆς ζωῆς του. Ἀπομνην, οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν. Πρὸ παντός, αἱ γυναικες τοῦ θεάτρου γίνονται οἱ φορεῖς κάθε κακοῦ καὶ παρωδοῦν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μοχθείας ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῆς πορνικῆς ἐπιθυμίας, σύμφωνα μὲ τὸ «πᾶς ὁ βλέπων γυναίκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν ἔδη ἐπόρευται αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ» (Ματθ. 5, 28).

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἱερὰ πατὴρ ἀπειλεῖ νὰ ἀποκόψῃ ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἕτους παραμένοντες ἀμετανόητοι, καὶ δὲν ἀποβάλλουν τὰς κακὰς αὐτὰς συνήθειας, διὰ νὰ προωλέθῃ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὴν μέλλουσαν τῆς ἀμαρτίας καὶ παραλλήλως νὰ φέρῃ αὐτοὺς εἰς συνείδησιν τῆς καταστάσεως του, ὅστε νὰ ἀνατρέψουν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ ἑμίλια, ὅπως ἐλέχθη, ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Χριστιανούς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἑλαθε χάριον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 399, ὡς προκρίεται ἀπὸ τῶν ἐπιτομῶν ἀναγράφει. Λέγει, δηλαδὴ, εἰς ἕνα σημείον, (276, Ε), ὅτι ἐπὶ ἕνα ἔτος εἶν ἔπαυσε νὰ ἐπιναλαμβάνῃ τῆς Ἰβίας ἐπιβουλὰς, ἀπὸ τότε ποὺ ἔφθασεν εἰς τὴν πόλιν τοῦς Δαδομίου ἕως ὅτι ὁ Κροισόταρος ἀρτίθῃ εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν τὴν 26 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 398. Ἐξαγεται ἐναυθεν ἀδίστατος τὸ συμπέρασμα ὅτι τὴν ἐκείνην μέλλον τοῦ 399 ἔξερσεν τὴν μετὰ χεῖρας ἑμίλιαν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ

272 Α ΠΡΟΣ ΑΚΤΟΙΣ ΤΟΥ ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΗΝ ΗΒΡΑΪΣΙΑΝ ΚΑΙ ΕΣΤΡΑΨΑΝ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΙΠΠΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ.

Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀνεχθῶ αὐτά; Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ὑποφέρω; Ἄλλὰ ἐπιθυμῶ ἕως τοὺς ἰσίους νὰ σὰς καταστήσω κριτὰς τοῦ ἑαυτοῦ σας. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ ὁ Θεὸς μετὰ τοὺς Ἑβραίους δηλαδὴ, ἀπευθυνόμενος μετὰ παράπανον πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἰσίους, ἔλεγεν «ἀπαντήσατέ μου, ἑσεῖς ποὺ εἰσθε ὁ ἀγαπητὸς μου λαὸς, ποῖον κακὸν σὰς ἔκανα, μετὰ ποῖον τρόπον σὰς ἐλύθησα, ἢ ποτε σὰς παρηνώχλησα;». Καὶ πάλιν «Ποῖον παράπτωμα εὗρήκαν οἱ πατέρες σας εἰς τὴν συμπεριφορὰν μου ἀπέναντί των;». Τὸν Θεόν, λοιπόν, θὰ μιμηθῶ καὶ ἐγὼ καὶ θὰ σὰς ἐρωτήσω διὰ δευτέραν φορὰν. Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ἀνεχθῶ αὐτά; Εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ὑποφέρω; Ὑστερα ἀπὸ τῶσας μακρὰς ἑμιλί-ας καὶ τῶσον μεγάλην διδασκαλίαν μερικαί, ἀφοῦ ἐγκατέλειψαν τὴν Ἐκκλησίαν, ἐστράφησαν πρὸς τοὺς ἀγνοιστικὰς ἵπτους. Ἐ καὶ ἐκυριαύθησαν ἀπὸ τῶσση μανίαν, ὥστε ἐγέμισαν δόλοκληρον τὴν πόλιν ἀπὸ θόρυβόν καὶ ἀνάθρου κραιωγὰς, ποὺ προκαλοῦν γέλοισ, ἢ μάλλον μεγάλου θρη-νον.

Καὶ ἐγὼ, λοιπόν, καθήμενος εἰς τὸ σπῆτι μου καὶ ἀκούων νὰ ἑκατοῦν εἰς φωνὰς, ὑπέφερα χειρότερα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ εὗρίσκονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κινδυνεύουν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ ναυαγήσουν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι, ὅταν τὰ κύματα προσκρούουν εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ πλοίου, φοβοῦνται ὅτι διατρέχουν τὸν ἄχατον κίνδυνον, ἔτσι καὶ ἐγὼ ἐνοιῶθα πῶς ἄσχημα, ὅταν ἐφθασαν εἰς τὰ αὐτὰ μου οἱ κραιωγαὶ αὐταί, ἐκατήλωκα τὸ κεφάλι καὶ ἐσκέπαζα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τὴν λύπην μου, ὅτι ἄλλοι μὲν εὗρισκοντο εἰς τὰς κερκίδας τοῦ ἵπποδρόμου

1. Μιχ. 6, 8.

2. Τερ. 2, 6.

3. Δηλαδὴ, τοὺς ἵππους ποὺ τρέχουν εἰς τὸν ἵπποδρόμον.

και προέβαιναν εις τας δοχημίας αυτάς, ενώ άλλοι συγκεντρωμένοι καθ' ομάδας επευχόμενοι τους ήνόχους και εκραύζοναι με μεγαλύτερον ψαύον από τους πρώτους.

Ποιον απάντησιν θα δώσωμεν όμως; "Η τί θα προβάλλωμεν προς δικαιολογίαν, εάν τυχόν κάποιος ξένος, από οποιοδήποτε μέρος, έλθη και μάς κατηγορήση λέγων αυτήν την όψιν παρουσιάζει ή πόλις των άποστόλων;" Αυτά τα έργα επιτελεί αυτή, που είχε τόσον μεγάλον διδάσκαλον! "Ετσι συμπεριφέρεται ό φιλόχριστος λαός, τα άνωπόκριτον θέατρον, τό πνευματικόν θέατρον; Δέν έπιβραβήκατε ούτε την ήμεραν αυτήν, κατά την οποίαν έορτάζονται τα σύμβολα της σωτηρίας του ανθρώπινου γένους." "Αλλά την Παρασκευήν, όπου ό Κύριός σου έσταυρώσται διά την λύτρωσιν δλοκλήρου της ανθρωπότητος, 272 Α και ηναιόγεται ό παράδεισος, και ό ληστής επανήρχετο εις την άρχαίαν πατρίδα," και ή κατάρα κατηγορείται, και ή άμαρτία εξηρανόγεται, και ό μακροχρόνιος πόλεμος έπαιουεν, και ό άνθρωπος συναφιλώνετο με τον Θεόν και τα πάντα μετεβάλλοντο προς τό καλλίτερον. "Εκείνην την ήμεραν, που έπρεπε να νηστεύης και να δοξάζης τον Θεόν, και να άπειυόνης ευχαριστηρίους προσευχάς διά τα καλά που προσεφέρθησαν εις την οικουμένην προς εκείνον που έκαυεν όλ' αυτά. Τότε συ έγκατέλειψες την 'Εκκλησίαν, την πνευματικήν θυσίαν, την συγκέντρωσιν των αδελφών και την σοβαρότητα της νηστείας. Β και ευόρθηκες αιχμάλωτος από τον διάβολον προς εκείνο τό θέαμα;

Λοιπόν! Είναι δυνατόν να τα άνεχθώ αυτά; Είναι δυνατόν να τα ύποφέρω; Δέν θα πάύσω να επαναλαμβάνω συνεχώς αυτά και να απαλύω την λύτην μου με τον τρόπον αυτών, δηλαδή να μη την καταπέσω με την σιωπήν, αλλά να την εξωτερικεύω και να την έμφανίζω εμπρός εις τα μάτια σου. Πώς θα ήμπαρέσω να κινήσω την εδωπλεγχίαν του Θεού; Πώς θα τον καταπραύνω, όταν όργίζεται; Πριν από τρεις ήμέρας έδρεχε κατακλιωμοσία και ή όργή παρόμοια τα πάντα, άρπάξουσα την τράπεζαν, όπως ήμπαροϋμεν να έπιωμεν, από τό στόμα των γεωργών, με τό

4. Πρόκειται διά την Κωνσταντινούπολιν, εις την οποίαν, ως γνωστόν, έπηλθεν μες τον ήρπον, 'Αποστόλων με λιτήραν άσθεσιν.
5. Δηλαδή, εν 'Αποστόλων 'Ανδρέαν, που εκήρυξε τον χριστιανισμό εις την Κωνσταντινούπολιν.
6. 'Ενωσε τον Λευρόν.
7. Πράξ. Λουκ. 38, 42-43
8. Πράξ. Γαλ. 5, 13.

να οίπτη καταγής τα μεστωμένα στάχυα και να σπείρη δια τα άλλα από την πολλήν όγρυσίαν. C "Εγινον λιτανείαι και παρακλησεις και δλοκλήρος ή πόλις, σαν χείμαρρος, έτρεχεν εις τον ναόν, όπου είναι τα όγια λείψανα των άποστόλων και διώριζε συνηγόρους του τον όγιον Πέτρον και τον μακάριον 'Ανδρέαν και την δωάδα των άποστόλων, δηλαδή τον Παύλον και τον Τιμόθεον. Και ύστερα από τας διηλώσεις αυτάς, όταν έπαυσεν ή όργη του Θεού και διεπλευσαμεν τό πέλαγος της καταγιδος και ενίκησαμεν τα κύματα, έτρέχαμεν προς τους κορυφούς των άποστόλων, τον Πέτρον, την όσιν της πίστεις," τον Παύλον, τό σκεύος της έκλογής," πραγματοποιούντες πνευματικήν ποιήγηριν και διακρύσσοντες τους άλλους, τα τρόπαια και τας νίκας των κατά των δαιμόνων.

"Αλλ' ούτε ό φόδος της καταγιδος μάς συνέτισεν, D ούτε τό μέγεθος των καταρτωμάτων των άποστόλων μάς έδίδαξε και έτσι, ύστερα από μίον ήμεραν, σκιρτής και κρουαζέεις, και δέν προσέχεις την ψυχην σου που σύρεται αιχμάλωτος των παθών; Έδόν, όμως, ήθελες να παρακολουθής ακούρατος άλόγων, δια ποιόν λόγον δέν έξαιουες τα όλογα πάθη σου, δηλαδή τον θυμόν και την έπιθυμίαν, και δέν τους έθεσες τον ζυγόν της εύλαβείας, που είναι μαλακός και ελαφρός," και δέν τους έπέβαλες όρθην σκέψιν και δέν τό άδήγησες προς τό δρασίδιον, που μάς επερυλάσσει ή πρόσκλησίς μας προς τον ούρανόν όψηλά," σπεύδων όχι από ασέβειαν εις ασέβειαν, αλλ' από την γήν προς τον ούρανόν; Ε Πραγματικά, αυτό τό είδος της ήπιαδραμίας προσφέρει μεγάλην ευχαρίστησιν και ώφέλειαν. 'Αλλ', αφού έγκατέλειψες τα ιδικά σου ζητήματα να γίνωνται τυχαία και άσκοπα, ενδιαφέρεσαι διά την υκτην των άλλων και χάνεις τό μεγαλύτερον μέρος της ήμέρας εις τό κακόν άνώφελα και άσκοπα.

274 A "Η μήπως δέν γνωρίζεις συ, όπως ήμεις, όταν εμπιστευώμεθα χρήματα εις τους όπληρέτας μας, ζητοϋμεν λογαριασμόν και διά την τελευταίαν δραχημήν από αυτούς, έτσι και ό Θεός θα ζητήσει εόθυνας διά τας ήμέρας της ζωής μας, με ποιόν, δηλαδή, τρόπον διεθέσαμεν την κάθε ήμεραν μας; Λοιπόν, τί θα έπιωμεν; Τί θα άπολογηθώμεν,

9. Πράξ. Μαθ. 18, 18.
10. Πράξ. Πράξ. 9, 25.
11. Πράξ. Μαθ. 11, 30.
12. Πράξ. Φιλίπ. 9, 14.

δταν μᾶς ζητήται ἡ εὐθύνη διὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην;¹³ Πρὸς χάριν σου ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη ἐφώτισε τὴν νύκτα καὶ ἔλαμψεν ὁ χορὸς τῶν διαρκῶν ἀστέρων διὰ τὴν ἐξυπηρετήριον σου ἔπνευσαν οἱ ἀνεμοὶ καὶ ἔπρεξαν τὰ ποτάμια. Δι' ἐσέ οἱ ὄπороι ἐπέταξαν βλαστάρια καὶ τὰ φυτὰ ἠόρηθησαν καὶ ὁ θρόνος τῆς φύσεως ἐκράτησε τὴν τάξιν του καὶ ἦλθεν ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύκτα ἐπέρασεν. **B** Καὶ ἄλλα αὐτὰ ἔγιναν πρὸς χάριν σου. Σὺ, ὁμοῦ, ἐνὺ ἄλλα τὰ δημιουργήματα σὲ ὑπηρετοῦν, ἐκπληροῖς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ διαδόλου; Καὶ μοιροῦντί ἔχεις ἐνοικίσει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἕνα τόσον ὠραῖον σπῆτι, ἐν ποῦτοις δὲν ἐπιλήρωσις τὸ ἐνοικίον. Καὶ δὲν σοῦ ἔβρασαν ἡ προηγουμένη ἡμέρα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπομένην, δταν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀναπαυθῆς ἀπὸ τὴν κακίαν τοῦ διέπραξες, πηγαίνεις πάλιν εἰς τὰ θέατρα, τρέχων ἀπὸ τὸν κατὸν εἰς τὴν φωτιάν, καὶ ρίπτεις τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ἄλλο χειρότερον θάραβρον. Οἱ γέροντες ἐντροπικῶσαν τὰ ἄσπρα μαλλιά τους, οἱ νέοι ἐρριπτον τὴν νεότητα εἰς τὸν κρημνὸν καὶ οἱ πατέρες ἔπειρασαν εἰς τὰ θεάματα αὐτὰ τὰ παιδιὰ τους, ρίπτοντες τὴν ηλικίαν αὐτῶν. **C** Ποῦ ἄνοιε τὸ κακόν, εἰς τὰ θάραρα τῆς πονηρίας, ἀπὸ πολὺ ἐνωρίς, ὡστε δὲν θὰ πᾶση κανεὶς ἐξω, εἰάν ὀνομάσῃ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀντὶ πατέρων παιδοκτόνους, ποῦ μὲ τὴν κακίαν καταστρέφουν τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν.

Μὰ, διὰ ποῖον κακίαν ὀμιλεῖς, ἴσως νὰ ἐρωτήσῃ κάποιος. Ἄλλὰ δι' αὐτὸν τὸν λόγον αἰσθάνομαι ὀδύνην, διότι, μοιροῦντί εἶσαι ἄρωστος, ἐν τούτοις δὲν γνωρίζεις ὅτι ἀσθενεῖς, διὰ νὰ ἐπιδώσῃς νὰ εὐρῆς τὸν κατάλληλον ἰατρόν. Ἐσθιάσῃς εἰς τὴν μοιχείαν, κοί ἐρωτᾷς ποῖα εἶναι ἡ κακία; Ἡ μήπως δὲν ἤκουσες τὸν Χριστόν, ποῦ λέγει «ὁ κοθένας ποῦ θλέπει οἰανδήποτε γυναῖκα διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμῆσῃ πρὸς ἁμαρτίαν, ἄβη ἐμοίχευσεν αὐτήν»;¹⁴ Τὶ λοιπόν, εἰάν, λέγει, δὲν τὴν θλέπω διὰ νὰ τὴν ἐπιθυμῶ πρὸς ἐπιτέλωσιν τῆς ἁμαρτίας; Καὶ μὲ ποῖον τρόπον θὰ ἠμπορέσῃς νὰ μὲ πείσῃς ὅτι δὲν τὴν θλέπεις μὲ πονηρὸν ἐπιθυμίαν; **D** Πραγματικῶς, αὐτὸς ποῦ δὲν εἶναι εἰς θεοῖν νὰ συγκρατῆσῃ τὰ μάτια του, ἀλλὰ τόσοσιν πολὺ φροντίζει διὰ τὸ θάμα, κατὰ ποῖαν λογικὴν, ὡστερα ἀπὸ τὴν παρατήρησιν, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀγνότητά του; Μήπως τὸ σῶμά σου εἶναι πέτρινον; Μήπως εἶναι σιδερένιο; Ἄντιθετα, ἀποτελεῖσαι ἀπὸ σάρκα ἀνθρωπίνην, ἡ ὁ-

13. Πρὸς διεσέξιν διὰ τὴν παρεκλογέθησιν ὅσιν ἠποδορῶνται.

14. Ματθ. 6, 28.

ποῖα ἀνάπτει ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν εὐκολώτερα ἀπὸ τὸ (ξερὸ) χορτάρει.

Ἄλλὰ διατὶ ὀμιλῶ διὰ τὸ θέατρον μόνον; Ἄφοῦ πολλὰς φορές καὶ μέσα εἰς τὴν ἀγοράν, δταν συναντήσωμεν κάποιον γυναῖκα, μᾶς πᾶνει παραοχή καὶ σύγχυσις. Σὺ, λοιπόν, καθισμένος εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν τοῦ θεάτρου, ποῦ τόσας ἀφορμὰς διὰ τὴν διάπραξιν τῆς ἀσχημίας προσφέρει, θλέπεις τὴν πόρνην γυναῖκα μὲ ἀκάλλυπτον τὸ κεφάλει **E** καὶ μὲ μεγάλην ἀναίδειαν νὰ ἐμφανίζεσαι εἰς τὴν σκηνήν, νὰ φορῆ ὀπαστράπτουτα καὶ χρυσοστόλιστα φορέματα, νὰ κινήται μὲ ἠδυσπάθειαν, νὰ ἀκινιζετοὶ μὲ προκλητικότητα, νὰ τραγοῦθ᾽ ἠορνικὰ ἄσματα, νὰ προβαίη εἰς ἄλλας παρομοίας ἀσχημίας, τὰς ὁποίας ἠμπορεῖς νὰ καταλάβῃς σὺ ποῦ τὰς παρηκολούθησες. Κάθεσαι λοιπόν καὶ τὴν παρατηρεῖς τὴν πόρνην γυναῖκα, καὶ τοιμᾶς νὰ ὕποστηρίξῃς ὅτι δὲν παθαίνεις ὅτι ἄλλοι οἱ ἀνθρώποι; Μήπως, λοιπόν, τὸ σῶμά σου εἶναι πέτρινον; Μήπως εἶναι σιδερένιο; Διότι δὲν θὰ παύσω νὰ σοῦ ἐπαναλαμβάνω τὰ ἴδια. Ἡ μήπως σὺ εἶσαι ἀνώτερος κατὰ τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τοὺς γενναίους ἐκείνους ἀνδρας, ποῦ ἐνκήθησαν ἀπὸ ἕνα ἄπλο θλέμμα; 275 **A** Δὲν ἤκουσες τί λέγει ὁ Σολομὸν «εἶναι δυνατόν νὰ βασιθῇ κάποιος ἐπάνω εἰς τὰ ἀναμμένα κάρβουμα καὶ νὰ μὴ καύσῃ τὰ πόδια του; Ἡμπορεῖ νὰ τοποθετήσῃ φωτιὰ εἰς τὸ στήθος του, χωρὶς νὰ καύσῃ τὰ ρουχὰ του; Ἐτοί, καὶ ὅποιος θὰ πληρίσῃ ἔξην γυναῖκα (δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ τὴν τιμωρίαν).¹⁵ Διότι, καὶ ἐν ἀκόμῃ δὲν ἦλδες εἰς σαρκικὴν ἔπαρσιν μὲ τὴν πόρνην, ἐν τούτοις μὲ τὴν ἐπιθυμίαν εὐρήσθῃς κοντὰ τῆς, καὶ ἔτσι εἰς τὴν ψυχὴν σου διέπραξες τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ οὐ μόνον κατὰ τὴν ὄραν τῆς παραστάσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ θεάτρου καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῆς, ἀποτυπώνεται εἰς τὸ μυαλὸν σου ἡ εἰκόνα τῆς, τὰ λόγια τῆς, τὰ ἐνδοματὰ τῆς, τὸ ἐλέμμα τῆς, **B** τὸ δόγματὰ τῆς, τὰ καμώματὰ τῆς, ἡ συμπεριφορὰ τῆς, τὰ πορνικὰ τραγοῦδια, καὶ φεταγεις ἀπὸ ἐκεῖ βαρῖα τραυματισμένος. Ἀπὸ ἐδῶ δὲν καταστρέφονται οἱ οἰκογένειαι; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν χάνεται ἡ ἐγκράτεια; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν διαλύονται οἱ γάμοι; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν προκαλοῦντο πόλεμοι καὶ διαμάχαι; Ἀπὸ ἐδῶ δὲν προέρχονται οἱ ἀρῆαι, ποῦ εἶναι ἐξω ἀπὸ τὴν λογικὴν; Ὅταν, λοιπόν, σὲ κυριεύσῃ ἡ πόρνη καὶ πηγαίνῃς εἰς τὸ θέατρον σάν ἀχμάλωτος, τότε καὶ ἡ σύζυγος σοῦ φαίνεται πιὸ ἀη-

15. Παροιμ. 6, 28, 27, 29.

θής, και τὰ παιδιὰ σου φέρουν δάρος, και οἱ ὑπῆρτες αὐτοῦ ἐνοχλοῦν, και τὸ σπῆτι τὸ θεωρεῖς ἀνώφελον, και αἱ καθημερινὰ φροντίδες διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἀναγκαίων ζητημάτων φαίνεται νὰ σὲ πειροῦν και ὁ καθένας πού σὲ πλησιάζει σου γίνεται φορτικός και ἐνοχλητικός.

C. Καὶ ἡ αἰτία ἔδωκεν αὐτῶν εἶναι τὸ γεγονός διὲν ἐπιστρέφεις μόνος σου εἰς τὸ σπῆτι, ἀλλὰ ἔρχεσαι μαζί με τὴν πόρνην, πού σὲ ἀκολουθεῖ κρυφά χωρὶς νὰ φαίνεται. Βέβαια, ἐὰν ἦτο φανερὴ, θὰ διεκολλητοὶ ἡ κατάσταση, διότι ἄλλως θὰ τὴν ἐξεδίωκεν ἡ σύζυγός σου. Ἀντίθετα όμως, ἔρχεσαι ἔχων τὴν πόρνην φρονισμένην εἰς τὸ μυαλό και τὴν ψυχὴν σου και σου ἀνάπτει ἀπὸ μέσα τὴν κάμινον τῆς βαθυλώνας,¹⁶ και μάλιστα πολλὰ περισσότερον ἀπὸ αὐτήν. Διότι ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν σταυτικά και νέφτι και πίσσα, ἀλλ', ὡς ἀνέφερα παραπάνω, γίνονται τροφή τῆς φωτιᾶς και τὰ πάντα ἀναστατώνονται. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς αὐτοὶ πού θασανίζονται ἀπὸ τὸν πυρετόν, ἐνῶ δὲν ἔχουν νὰ διατυπώσουν κανένα παράπονον δι' αὐτοὺς πού τοὺς ἐμπηροῦν, ἐν τούτοις ἐξ αἰτίας τῆς σοβαρότητος τῆς ἀσθενείας γίνονται δυσάρεστοι πρὸς ἄλλους. D μετὰ τὸ νὰ ἀρνοῦνται τὴν τροφήν, νὰ κατηγοροῦν τοὺς ἰατροὺς, νὰ ἀγανακτοῦν διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκογενείας των και νὰ κατέχωνται ἀπὸ κακίαν δι' αὐτοὺς πού τοὺς προσέχουν και τοὺς φροντίζουν, ἔτσι λοιπόν, και ὅσοι ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν φοδερὰν αὐτῆν νόσον,¹⁷ θασανισχετοῦν, ἀγανακτοῦν, ἐπειδὴ συνέχεια ἐλέπτουν ἐκείνην.¹⁸ Ἀκατανόητα πράγματα, ἀλήθεια! Ὁ λύκος και τὸ λιοντάρι και τὰ ἄλλα θηρία, ὅταν κτυπηθοῦν μετὰ τὸν πόσον ἀποφεύγουν τὸν κυνηγόν, ἐνῶ ὁ ἀνθρώπος, πού εἶναι πιά λογικός, ὅταν δεχθῆ τὸ τραῦμα, τριγυρίζει αὐτὴν πού τοῦ προκαλεῖ τὴν πληγήν, ὥστε νὰ ὀπιστῆ βαρύτερον τραυματισμένον, και νοιώθει εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὸ τραῦμα, πράγμα πού εἶναι, βέβαια, χειρότερον και καθιστῶν ἀθεράτευτον τὴν ἀσθένειαν. Πραγματικά, ὅποιος δὲν ἀποστρέφεται τὴν πληγήν, οὔτε ἐπιθυμεῖ τὴν θεραπείαν, E πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ζητήσῃ τὸν ἰατρόν; Δι' αὐτὸν τὸν λόγον μετὰ κυριεῖ ἡ λύπη και θασανίζομαι, διότι, ἐν και ὀφίστασθε τὴν πνευματικὴν ζημίαν, ἐν τούτοις ἐκεῖ συγχάσεται και χάριν μικρῆς ἀπολαύσεως ὅσο μένετε ἀδιάκοπον λύπην. Ἀφοῦ, προτοῦ νὰ ρηθῆτε εἰς

16. Πρὸς. Δαν. 3, 26.

17. Μεταφορικός ὁμιλεῖ ἐδῶ.

18. Ἀληθῆ, τὴν πόρνην γυναῖκα.

τὴν γέννησιν και τὴν κόλασιν ἐκείνην, και ἐδῶ εἰς τὴν γῆν τιμωρεῖσθε ἀδύτηρά ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν σας. Ἡ μήπως δὲν εἶναι μεγαλυτέρα τιμωρία, πρὸς μου, τὸ νὰ τρέψῃς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ τοῦ εἶδους, νὰ φλέγεται συνέχεια, νὰ σὺρῃ μαζί σου εἰς κάθε μέρος, τὴν κάμινον τοῦ παρανομοῦ ἔρωτος και τὴν κατηγορίαν τῆς συνεδήσεως; 27^a Δ. Πραγματικά, πῶς θὰ πλησιάσῃς τὰ ἱερά ἐκείνη προδύρα;¹⁹ Πῶς θὰ ἐγγίσῃς τὴν αἰθέριον τράπεζαν; Πῶς θὰ ἀκούσῃς τοὺς λόγους πού συνοιστοῦν τὴν ἐγκράτειαν, ὅταν εἰσαι γεμάτος ἀπὸ τόσα τραύματα και πληγὰς, και τὸ μυαλό σου εἶναι ὑποδουλωμένον εἰς τὸ πάθος;

Μὰ χρειάζεται νὰ συνεχίσω; Ἀπὸ ὅσα σας εἶπα ἡμπορεῖτε νὰ ἀντιληφθῆτε τὴν λύπην τῆς ψυχῆς μου. Τώρα, λοιπόν, ἐλέπτω κατά τὴν διάρκειαν τῶν λόγων αὐτῶν νὰ κτυπᾶτε τὰ μέτωπά σας, ὡς εὐγνωμόνῳ, διότι εἰσθε τόσον εὐπλαγχνικός λαός. Πιστεύω δὲ διὲν πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, πού δὲν ἔχουν διαπράξει παρομοίαν ἁμαρτίαν, προδαίνουν εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτήν, ἐπειδὴ λυποῦνται διὰ τὰ τραύματα τῶν συνανθρώπων των. Ἄλλα δι' αὐτὸ ἀκριβῶς στενοχωροῦμαι και θασανίζομαι, ἐπειδὴ ὁ διάβολος φθείρει μίαν τάσον ἀξίαν ποίμνιν. B Ὅταν όμως ἔχετε τὴν ἀνάλογον θέλησιν, ἄλλως θὰ τοῦ κλεισώμεν τελείως τὴν εἰσοδον. Πῶς και με ποιὸν τρόπον; Ἐὰν τοὺς ἀσθενεῖς τοὺς ἴδωμεν ὕγιεις. Ἐὰν ἀπώλωμεν τὰ δίκτυα τῆς διδασκαλίας και ἐξέλωμεν εἰς ἀναζήτησιν αὐτῶν πού εἶναι εἰς τὰ νόχια τοῦ θηρίου και τοὺς λυτρώσαμεν ἀπὸ τὸ σπῆμα τοῦ λέντους.²¹ Βέβαια, μὴ μοῦ προσβάλλῃς ὡς δικαιολογίαν διὲν εἶναι ὀλίγοι αὐτοὶ πού ἀπεικονήθησαν ἀπὸ τὴν ποίμνιν. Εἴτε εἶναι δέκα μόνον, εἴτε πέντε, εἴτε δύο, εἴτε ἕνας, και πάλιν ἡ ζημία δὲν εἶναι ἀσημαντός. Ἐπειδὴ και ὁ ποιμὴν ἐκεῖνος δι' αὐτὸ ἐγκατέλειψε τὰ ἐνεργήοντα ἐνῶς πρόδρα και ἐτρέχε διὰ νὰ ἀνεύρῃ τὸ ἕνα, και δὲν ἐπόστρεψε μέχρις ὅτου τὸ ἀπανάφερον, και ἔτσι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ πλανηθέντος συνεπλήρωσεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκατὸν προδῶτων C πού ἦταν ἐλλειπῆς μετὰ τὴν ἀπώλειαν ἐκείνου.²² Λοιπόν, μὴ μοῦ εἰπῆς διὲν εἶναι ἕνας, ἀλλὰ συλλογίσου διὲν εἶναι μία ψυχὴ, χάριν τῆς ὁποίας δημιουργήθη ὁ κόσμος ὁλόκληρος. Δι' αὐτὴν ἐδόθησαν οἱ νόμοι, αἱ τιμωρίαι ὀρι-

19. Ἦσοι τὴν Ἐκκλησίαν.

20. Τὴν ἑταίαν Ἐκκλησίαν.

21. Συμβολὴ, ἀπὸ τὸν διάβολον και τὴν ὑποδουλωσιν εἰς τὸ πάθος.

22. Πρὸς. Ματθ. 18, 13.

σθραν, ή κόλασις, τὰ ἀναρίθμητα θαύματα καὶ τὰ ποικίλα ἔργα τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὴν δὲν ἐλυτήθη οὐτε τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ ὁ Θεοῦ. Σκέψου πόση μεγάλη ἀξία ἐπληρώθη καὶ διὰ τὸν ἕνα μόνον καὶ νὰ μὴ ἀδιαφορῆς διὰ τὴν σωτηρίαν σου, ἀλλὰ πῆγαινε νὰ τὸν ἐπαναφέρῃς καὶ νὰ τὸν πείρῃς νὰ μὴ ξαναπέσῃ πλέον εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, καὶ τότε θὰ ἔχωμεν ἱκανοποιητικὴν ἀπολογίον.

Ἐάν ὅμως δὲν ἀνέχεται οὐτε ἐμένα νὰ τὸν συμβουλεύω, οὐτε ἐσὰς νὰ τὸν νοθεύῃτε, θὰ χρησιμοποιήσῃ πλέον τὴν ἐξουσίαν ποῦ μοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός, ἔχει, βέβαια, διὰ νὰ σὰς ἐλάττω, Ὁ ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς οἰκοδομῶ.²³ Δι' αὐτὸ σὰς τὸ προλέγω καὶ τὸ φωνάζω μὲ φωνὴν δυνατὴν, ὅτι, ἐάν κανένας ὑστερα ἀπὸ τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆν στραφῇ οἰκειοθελῶς πρὸς τὴν παράνομον φθορὰν ποῦ προκαλοῦν τὰ θέατρα, δὲν θὰ τὸν δεχθῶ εἰς τὸ ἐξῆς εἰς τὸν ναὸν αὐτόν, δὲν θὰ τοῦ μεταδώσω τὰ ἅγια μυστήρια, δὲν θὰ τοῦ ἐπιτρέψω νὰ ἐγγίσῃ τὴν ἱερὰν τράπεζαν.²⁴ Ἄλλ' ὅπως οἱ δόκτοὶ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα πρόβατα ὅσα ἔχουν προσβληθῆ ἀπὸ ψώραν, διὰ νὰ μὴ μεταδοθῇ ἡ ἀσθένεια καὶ εἰς τὰ ἄλλα, ἔτσι καὶ ἐγὼ θὰ ἐνεργήσω ἐν προκειμένῳ. Διότι, ἐάν παλαιότερα ὁ λεπτρὸς ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ κάθεται ἔξω ἀπὸ τὸ στρατόπεδον, ἔστω καὶ ἂν ἦτο καὶ βασιλεὺς ἀκόμη²⁵ Ἐ ἀπεμακρύνετο μὲ τὸ βασιλικὸν στέμμα, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς θὰ ἐκδιώξωμεν ἀπὸ τὸ ἱερὸν αὐτὸ στρατόπεδον αὐτὸν ποῦ ἡ ψυχὴ του πάσχει ἀπὸ λέπραν.²⁶ Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρχὴν ἐχρησιμοποίησα τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν συμβουλήν, ἔτσι καὶ τώρα, ὑστερὰ ἀπὸ τὴν παραίνεσιν καὶ διδασκαλίαν, εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ θέσω εἰς ἐνέργειαν καὶ τὴν ἀποκοπήν. Πραγματικῶς, ἔχω ἕνα χρόνον ποῦ ἐξελέγην ἀρχιεπίσκοπος τῆς πόλεως σὰς²⁷ καὶ δὲν ἔπαυσα πολλὰς φορές χωρὶς διακοπὴν νὰ σὰς δίδω αὐτὰς τὰς συμβουλὰς. Ἐπειδὴ ὅμως μερικὸν ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν εἰς τὴν ἀσπίδαν,²⁸ Ἄ ἐλάτε, λοιπόν, τώρα νὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν ἐγγχείρησιν αὐτῆν. Βέβαια, δὲν ἔχω μαχαίρι, ἀλλὰ ἔχω τὸν λόγον, ποῦ εἶναι πῶς κοπτερός ἀπὸ τὸ μαχαίρι.²⁹

23. Πρὸς Β' Κορινθ. 10: 8.

24. Νὰ μετέβῃ εἰς τὸν ναὸν Εὐχαριστίας.

25. Βλέπε περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐπιτομῇ τοῦ Χριστοφόρου εἰς τὸν Ὅσιον καὶ τὴν ἀσπίδα ἐπιτομῆν, τῆς 34 τῆς παραρτήσεως τριτῆς.

26. Μεταφορικῶς ὀμιλεῖ.

27. Βλέπε εἰς τὴν ἐπιτομῆν.

28. Ἐνοεῖ τὸν ἑαυτὸν λόγον, περὶ οὗ ἐλάτε Ἐστρ. 4, 12.

Καὶ ἐάν δὲν κρατῶ φωτιάν, ἔχω τὴν διδασκαλίαν, ποῦ εἶναι θερμότερα ἀπὸ τὴν φωτιάν καὶ ἡμπορεῖ νὰ κουτηριάσῃ πῶς ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ αὐτῆν. Συνεπῶς, νὰ μὴ περιφρονῆς τὴν ἀπόφασίν μου. Καθ' ὅσον, ἐάν ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶμαι ἀσημαντος καὶ ἐλάχιστος, ἔχω ὅμως λάθει ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀξίαν ποῦ ἡμπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ αὐτό. Λοιπόν, ἄς ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν οἱ ἀμετανόητοι, διὰ νὰ καταστοῦν πῶς ὑγιεῖς οἱ υγιεῖς καὶ οἱ ἀσθενεῖς νὰ ἡμπαρῶσουν ν' ἀπακτῆσουν ἐκ νέου τὴν ὑγιάν των, ἀπαλλασσόμενοι ἀπὸ τὴν νόσον. Ἐάν ὅμως ἐδοκιμάσατε φρίκην, ὅταν ἤκούσατε αὐτὴν τὴν ἀπομακρύνειν Ἡ (διότι ἐλάττω ὅτι ὅλοι δυσφορεῖτε καὶ ἀντιδρᾶτε ἐνδομύχως), ἄς ἀλλάξουν διαγωγὴν καὶ τότε δὲν ἰσχύει ἡ ἀπόφασίς. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἔλαθον τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύω, ἔτσι ἔχω καὶ τὴν δικαιοδοσίαν νὰ λύω καὶ νὰ ἐπαναφέρω πάλιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Βέβαια, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀπομακρύνω τοὺς ἀδελφούς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ νὰ διαφυλάξω αὐτὴν ἀπὸ τὴν ἐντροπήν. Ἀφοῦ τώρα καὶ οἱ εἰδωλοτάτραί θὰ μὰς περιελάσσουν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι θὰ μὰς διακιμωθήσουν, ὅταν κοπ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀδιαφορήσῃ, κάθε φορὰ ποῦ ἀμωρτάνομεν. Ἐάν ὅμως ἐκδιώξωμεν τοὺς ἀμετανόητους τότε καὶ αὐτοὶ θὰ μὰς ἐπαινέσουν πολὺ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν θὰ θαυμάσουν, ἐπειδὴ θὰ ἐντραποῦν τοὺς νόμους ποῦ ἰσχύουν εἰς ἡμᾶς.

Ἦσπερ κανένας ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπιμένουν εἰς τὴν πορνείαν αὐτῆν,³⁰ νὰ μὴ εἰσέρχεται εἰς τὸν ναόν. Ἐ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σὰς νὰ βέχεται ἐπιπλήξεις καὶ κοινὸς ἔχθρος μὰς ἄς θεωρηθῆται.³¹ Διότι λέγει «ἐάν κοινοὶ δὲν ὑπακοῦσι εἰς τὸν λόγον μας, ποῦ σὰς γράφομεν μὲ τὴν ἐπιστολήν αὐτὴν, σημαδεύετε τοὺτον καὶ μὴ τὸν συναναστρέψεσθε μὲ οἰκειότητα».³² Ἀληθῶς ἂν κάνετε τὸ ἐξῆς: σὺτε νὰ τοῦ ὀμιλήτε, οὐτε νὰ τὸν βέχεσθε εἰς τὰ σπῆτια σας, οὐτε νὰ συντρέγετε μὲ αὐτόν, οὐτε νὰ ἔχετε δοσοληψίας μαζί του, οὐτε εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ ἐπικοινωνήτε. Μὲ τὸν τρόπον αὐτόν θὰ τοὺς ἐπαναποκτήσωμεν εὐκόλα. Μὲ ὅπως ἀκριβῶς οἱ κυνηγοὶ τὰ θηρία ποῦ δύσκολα συλλαμβάνονται, ἔχει μόνον ἀπὸ ἕνα τόπον, ἀλλ' ἀπὸ κάθε τοποθεσίαν τὰ κατοδιώκουν καὶ τὰ κατευθύνουν πρὸς τὴν παγίδα, ἔτσι

30. Ὅπως τὴν καθήριος παραπάνω.

31. Μὲ προσωπικότητας καὶ ἐναγώνους τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀμαρτίας.

32. 11' πρὸς 9, 14.

καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἐξαγριωθῆ, ὡς τοὺς παρωθή-
σωμεν ἡμεῖς ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἐσεῖς ἀπὸ ἐκεῖ D καὶ γρήγορα
θὰ τοὺς ρίψωμεν εἰς τὰ δίκτυα τῆς σωτηρίας.

Μά, διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ αὐτὸ, ἀγανακτήσατε καὶ ἐσεῖς
μαζὶ μου, ἢ μάλλον νὰ αἰσθανθῆτε λύπην διὰ τοὺς νόμους
τοῦ Θεοῦ (ποὺ παραβαίνονται), καὶ ν' ἀποστραφῆτε δι'
ὀλίγον χρόνον ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, ποὺ πάσχουν
ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ τοῦ εἴδους καὶ δὲν ὑπακούουν εἰς
τὰς θείας ἐντολάς, διὰ νὰ τοὺς κερδίσετε δλακληρωτικά.
Ἐξ ἄλλου, δὲν θὰ ἔχετε μικρὰν εὐθύνην, ὅταν δεῖξετε ἀ-
διαφορίαν διὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆν τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' ἀν-
τιθέτα θὰ ὑποστῆτε μεγάλην τιμωρίαν. Ἀφοῦ, ἐὰν εἰς τὰ
σπίτια τῶν ἀνθρώπων συλληφθῆ κάποιοι ἀπὸ τοὺς ὑπη-
ρέτας νὰ κλέπτῃ κάτι χρυσὸν ἢ ἀσημένιον, δὲν τιμωρῆται
μόνον ὁ κλέπτης, Ἐ ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὸν εἶδαν καὶ δὲν τὸν
κατήγγειλαν, πολλὴ περισσότερον ἰσχύει αὐτὸ εἰς τὴν Ἐκ-
κλησίαν. Πραγματικῶς, ὁ Θεὸς θὰ σοῦ εἴπῃ τὰ ἑξῆς περί-
που: Ὅταν ἐβλέπτες ὅτι ἀπὸ τὸν οἶκόν μου ἐκλάπη ὄχι κά-
ποιο χρυσὸν ἢ ἀσημένιον ἀντικείμενον, ἀλλ' ἐχάνατο ἡ σω-
φροσύνη, καὶ ὅτι ὁ καινῶν τοῦ Τιμίου Σώματος καὶ μετέ-
χων εἰς τὴν ἀνάλογον θυσίαν ἐσύχνασεν εἰς τοὺς χώρους
τοῦ διαβόλου⁵² καὶ διέπραττε τόσοσὺν μεγάλην παρανομίαν,
διὰτὶ δὲν ἀμίλησες; Διὰτὶ τὸ ἠμέχθης; Διὰτὶ δὲν τὸ κατήγ-
γειλες εἰς τὸν ἱερέα; Βέβαια, δὲν θὰ σοῦ ζητηθοῦν ἀση-
μανταὶ εὐθύναι δι' αὐτὸ.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀκριδῶς, μοιλοῦντι πρόκειται
νὰ σὰς κάνω νὰ λυπηθῆτε, ἐν ταῦτοις δὲν θὰ ἀποφύγω κα-
νένα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ σὰς στενοχωροῦν περισσότερον. ²⁷⁸ Α
Ὅπως ἂν ᾖ, εἶναι πολὺ καλύτερα νὰ σὰς στενοχωρῶ ἐδῶ
εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ σὰς λυτρώσω μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀπὸ
τὴν μελλοντικὴν καταδίκην, παρά νὰ σὰς εὐχαριστήσω μὲ
τοὺς λόγους μου καὶ νὰ τιμωρῆθῶ τότε μαζὶ σας. Διὰτὶ δὲν
εἶναι καλὸν δι' ἐμέ, οὔτε ἀκίβδιον, τὸ νὰ ἀνέχωμαι αὐτὰ
χωρὶς διαμαρτυρίαν, καθ' ὅσον ὁ καθένας σας θὰ λογοδο-
τήσῃ μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι ὑπεύθυνος
διὰ τὴν σωτηρίαν ὅλων σας.

Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, δὲν θὰ παύσω νὰ κάνω καὶ νὰ λέγω
τὸ κάθε τι, εἴτε εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς λυπήσω, εἴτε πρέπει
νὰ καταστῶ βαρετός, εἴτε φορτικός, ὥστε νὰ καταρθώσω
νὰ σταθῶ ἔμπρός εἰς τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο θῆμα, χωρὶς νὰ
ἔχω σπῖλον ἢ ρυτίδα ἢ κάτι ἀπὸ τὰ παρόμοια ἐλαττώμα-

52. Τὴν ἑπὶδύρον καὶ τὸ θῆμα.

τα.⁵³ Μακάρι δὲ μὲ τὰς προσευχὰς τῶν ἁγίων νὰ ἐπιστρέ-
ψουν γρήγορα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὅσοι ἔχουν διαφθορῆ καὶ
ὅσοι εἰμὶν ἀγνοοὶ νὰ προσδεύσουν περισσότερον εἰς τὴν
κοσμιότητα καὶ τὴν σωφροσύνην, ὥστε καὶ ἐσεῖς νὰ ἐξασφα-
λίσετε τὴν σωτηρίαν καὶ ἐγὼ νὰ εὐχαριστοῦμαι καὶ ὁ Θεὸς
νὰ δοξάζεται τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους
αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

53. Πρ51. Ἐφεσ. 5. 28.

Α ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΟΔΩΡΟΝ.*

ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ, ΕΓΚΩΜΙΑΖΑΝΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΤΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ.

Ὁ σοφὸς αὐτὸς καὶ γενναῖος διδάσκαλος, ἄφω ἔγινε καλὰ ἀπὸ τῆν ἀρώσθειαν τοῦ σώματος του, καὶ ἀνέθη εἰς τὸν θρόνον τοῦτον, ἐπρολόγισε τὸν λόγον μου καὶ ἐκτός τῶν ἄλλων ἀνέφερε τὸν θαυμαστὴν Ἰωάννην, τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ράβδον τοῦ Μωυσέως καὶ ἄλλα πολλά. Καὶ αὐτὸς μὲν ἦτο ἐπαινετικὸς τότε, σεῖς ἐπευμαύσατε καὶ ἐγὼ, καθήμενος μακρὰν, ἀνεστέναξα πικρά. Αὐτὸς διετύπωνεν ἐπαίνους ἐπικαλούμενος τὴν φιλοτεκνίαν, σεῖς ἐπευμαύσατε ἀπὸ ἀδελφικῆν φιλικὴν σας διάθεσιν, ἐνῶ ἐγὼ ἀνεστέναξα πιεζόμενος ἀπὸ τὸν ὄγκον τῶν ἐπαίνων, διότι τὸ μέγεθος τῶν ἐγκωμίων ἔπραγματίζει τὴν συνειδησιν τοῦ ἀνθρώπου ὅσον τοῦλάχιστον καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτιῶν του. Καὶ ὅταν κοινῶς δὲν ἔχη συνειδητοποιήσει κανένο ἀγαθὸν διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγασθὰ ἀκούει νὰ λέγουν οἱ ἄλλοι δι' αὐτόν, ἀναλογίζεται τὴν σημερινὴν του ὑπόληψιν καὶ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν, καθ' ἣν τὰ πάντα θὰ εἶναι γυμνά καὶ ἐκτραχηλισμένα καὶ ὅτι ὁ μέλλοντικός του δικαστὴς, οὐ δεδαιώς ἀπὸ τὰς ὑποψίας τῶν πολλῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα θὰ κρίνῃ τὴν ἀλήθειαν, «Δὲν θὰ κρίνῃ κατὰ τὴν γυμνίαν, λέγει, ὁ προφήτης, οὐτε κατὰ τὴν λαλίαν θὰ τὸν ἐλέγξῃ». Γνωρίζων δὲ αὐτὰ, ἀποκρούω τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν χρηστὴν γυμνίαν τῶν πολλῶν, ὅτι βλέπων ὅτι κοιλὸν ἀπέχει ἀπὸ τὴν μέλλουσαν κρίσιν, τῶρα μὲ κάποια προσωπία κρυπτόμεθα ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀντιλήψιν, ἐνῶ κατ' ἑαυτὴν τὴν ἡμέραν, μὲ γυμνίαν τὴν κεφαλὴν καὶ χωρὶς τοῦ ἐν λόγῳ προσωπία, θὰ σταθῶμεν πρὸ τοῦ δήματος καὶ

* Πρόκειται περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ταρσοῦ Διοδώρου (?-398), ὁ ὁποῖος δὲ κέρην ἐπιφανὲς ἀντιπαιδαγωγὸς θεολόγος καὶ φιλολόγος, κτήτορας τῆς θρησκευτικῆς σχολῆς τοῦ Ὀρθοδόξου (ἐνδὸν 357). Ἰσοποῖος ἐπὶ νεοελληνισμῷ (μετὰ τὸν θάνατόν του) καὶ ἀδελφικός του ἱεροῦ Χρυσόστομου, τοῦ Θεοδοῦρου Μωυσοπόλεως κ.ά. (βλ. Σουλ. Π. Παπαδόπουλου, Πράξεις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1970, σελ. 311-312).
1. Κσ. 11, 3.

δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν καθόλου νὰ ὑπεληθῶμεν ἀπὸ τὴν ἐδῶ κοινὴν γνώμην διὰ τὴν ἐκεί κρίσιν, ἀλλ' ἀντιθέτως θὰ τιμωρηθῶμεν δι' αὐτὸ περισσοτέρου διότι ἀπολαμβάνοντες καὶ πολλῶν ἐπαίνων καὶ πολλῆς εὐφημίας μυσίας τοῦ πλήθους, δὲν ἠμπορέσαμεν οὐδαμῶς νὰ γίνωμεν καλύτεροι.

Ὁ Γνωρίζων, λοιπὸν, πάντα ταῦτα, ἐστέναξα πικρά. Καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς σηκώθηκα ἀμέσως σήμερον ὥστε νὰ ἀποκρούω ἐνώπιον ὧν, παῦ ἀκούσατε ἐκεῖνα, τὰς γνώμας ταύτας. Τὸ στεφάνι, ὅταν εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ στεφανουμένου, δὲν περιορίζει τοὺς κρατῶφους, οὔτε πιεῖ τὸ κεφάλι του· καὶ ὅσον γίνεται χαλαρότερον λόγω μεγέθους, κατεβαίνει κάτω ἀπὸ τὰ μάτια καὶ τοποθετεῖται γύρω εἰς τὸν αἰχένα, φημιοντας ἀστεφάνωτον τὸ κεφάλι. Αὐτὸ ἔπαθα καὶ ἐγὼ καὶ τὸ στεφάνι τῶν ἐγκωμίων εἶχε μεγαλύτερον ἀξίαν ἀπὸ τὸ κεφάλι μου. 748 Α Ἔτσι, ὅμως, παρὰ τὸ ὅτι οὕτως ἔχουν τὰ πράγματα, ὁ πατὴρ λόγω τῆς φιλοστοργίας τοῦ τοῦ κατέχει, δὲν ὑπεχώρησε πρὶν μὲ στεφανώσῃ. Ἔτσι περὶ τοῦ κείνου πολλὰ καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ ἄφω λάβουν τὸ διδάγμα τοῦ ἀντικει εἰς αὐτούς, τὸ τοποθετοῦν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν παιδιῶν των. Καὶ ὅταν ἴδουν κατόπιν ὅτι τὸ στεφάνι εἶναι μεγαλύτερον τῆς παιδικῆς κεφαλῆς, τὸ τοποθετοῦν ἄπλως συμβολικὰ καὶ κατόπιν τὸ παίρνουν καὶ τὸ φοροῦν εἰς τὴν κεφαλὴν των.

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ πατὴρ τὸ στεφάνι τοῦ ἀντικει εἰς αὐτόν τὸ ἐτοποθέτησεν εἰς ἐμὲ καὶ ἔρανη τότε ὅτι ἦτο μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, ἔβην ἠθέλησεν, ὡστόσο, νὰ τὸ φορέσῃ εἰς τὸ ἴδιόν του κεφάλι. Λοιπὸν, ἔλατε νὰ τὸ ἀπαρέσωμεν ἀπὸ ἐμὲ καὶ νὰ τὸ τοποθετήσωμεν ἐκ νέου εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ πατρός, εἰς τὴν ὅποιαν ἀρμόζει. Ἢμπορεῖ ἐγὼ νὰ ἔχω τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ τὸ φρόνημά του τὸ ἔχει αὐτός. Ἐγὼ ἐδέχθην τὸ ὄνομα, ἀλλὰ αὐτὸς κατέχει τὴν θεοσοφειάν του. Διὰ ταῦτα εἶναι δικαίον ἀντὶ ἐγὼ, αὐτὸς νὰ κληρονομήσῃ καὶ τὸ ὄνομα, διότι συκωνυμίαν δημιουργεῖ οὐκ ἡ ἀναλογία τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ ἡ ἐπαρῆ τῶν πραγμάτων· ἂν ἀκόμη διαφέρουν τὰ ὀνόματα. Διότι ἡ Γραφὴ δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν φιλοσοφίαν ὅπως αὐτοὶ ποῦ μετέχουν τῆς θύραθεν φιλοσοφίας. Ἐκεῖνοι ἂν δὲν συμβαδίζῃ νὰ συμπίπτουν τὰ ὀνόματα μετὰ τῆς οὐσίας δὲν ἄμιλλοῦν περὶ συκωνυμίας. Ὁ Γραφὴ ὅμως ἀντιλαμβάνεται διαφορετικὰ τὰ πράγματα καὶ ὅταν ἴδῃ πολλὴν τὴν συγγένειαν τῆς φιλοσοφίας καὶ ἂν τὰ ὀνόματα εἶναι διαφορετικὰ αὐτῶν ποῦ κατὰ κάποιοῦ τρόπον ἐπικαι-

ΑΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ

Είναι πράγματι ευκαιρία σήμερα δλαί μας να δρονταφωνώμεν τὸ λεγθὲν ὑπὸ τοῦ μακαρίου Δαυὶδ: «Ποίος θά διακηρύξη τὰς δυνάμεις τοῦ Θεοῦ καὶ θά κάμη ἀκουστός δλος τὰς αἰσέσεις τοῦ;». Νά ποῦ ἔφρασε δι' ἡμᾶς ἡ ποθητή καὶ χαρμόσυνη ἑσπέρη, ἡ ἀναστάσιμος ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ὑπόθεσις τῆς εἰρήνης, ἡ ἀφορμὴ τῆς συμφιλίωσης, τὸ σταμάτημα τῶν πολέμων, ἡ κατάλυσις τοῦ θανάτου, ἡ ἤττα τοῦ διαβόλου.¹ Ἄ Σήμερον οἱ ἀγγελοὶ ἀνέμιχθησαν μετὰ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ὅσοι περιβάλλονται ἀπὸ σῶμα ἡμνωδοῦν μαζί με τὰς δυνάμεις, Σήμερον καταλύεται ἡ τυραννὶς τοῦ διαβόλου, Σήμερον ἐλύθησαν τὰ δεσμά τοῦ θανάτου καὶ ἠφανίσθη ἡ νίκη τοῦ Ἄδου. Σήμερον εἶναι ευκαιρία νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν προφητικὴν ἐκείνην ῥῆσιν: «Ποῦ εἶναι, ὦ θάνατε, τὸ κεντρί σου, ποῦ, ὦ Ἄδη, ἡ νίκη σου;». Σήμερον ὁ Κύριός μας Χριστὸς κατέβηκε τὰς χαλκὰς πύλας καὶ ἠράνισεν αὐτὸ ταῦτο τὸ πρόσωπον τοῦ θανάτου. Τί λέγω τὸ πρόσωπον; Καὶ τὸ ὄνομά του ἀκόμη μετέβαλεν. Δὲν λέγεται πλέον θάνατος, ἀλλὰ κοίμησις καὶ ὕπνος. Πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀναδείξεως τοῦ οὐτοῦρου Β καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ὄνομα τοῦ θανάτου ἐτύχωνε φοβερόν. Ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ποῦ ἐπλάσθη κατεδικάσθη νὰ τὸ ἀκούσῃ ὡς μέγα ἐπιτίμιον: «Καθ' ἣν ἡμέραν θά φάγη, θά ὀψοσῇ τὸν θάνατον». Ἐπίσης καὶ ὁ μακάριος Ἰωὴ τὸν προσηγόρευε μετὰ αὐτὸ τὸ ὄνομα λέγων: «Ὁ θάνατος εἶναι ἡ ἀνάποισις τοῦ ἀνθρώπου». Καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ ἔλεγε: «Παντὸς ὁ θάνατος τῶν ἁμαρτωλῶν». Ὀνομάζεται δὲ ὁ ἀποχωρισμός τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα ὄχι μόνον θάνατος,

1. Ψαλμ. 105, 13.
2. Ψαλμ. 138, 14.
3. Ρωμ. 2, 17.
4. Ψαλμ. 3, 23.
5. Ψαλμ. 83, 32.

ἀλλὰ καὶ ἄδης. Ἄκουσε τί λέγει ὁ πατριάρχης Ἰακώβ: «Καταβιάσατε μετὰ ἡμῶν τὸ γῆρας μου εἰς τὸν ἄδην». Ὁ δὲ προφήτης λέγει: «Ἐίχεν ἀνακτόν τὸ στόμα τοῦ ὁ ἄδης». Ὁ Καὶ ἄλλος προφήτης λέγει: «Θά με σώσῃ ἀπὸ τὸν θαυμάσιον ἄδην». Καὶ εἰς πολλὰς περιπτώσεις βλέπεις εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην νὰ ὀνομάζεται θάνατος καὶ ἄδης ἡ μετάστασις ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν προσεφέρθη ὡς θυσία καὶ παρεχώρησε τὴν ἀνάστασιν, ἀνέστητε τὰς προσφορὰς αὐτὰς ὁ φιλόφρωνος Κύριος καὶ καινούργη καὶ παραδόξον πολιτείαν εἰσήγαγεν εἰς τὸν βίον μας. Ἀντὶ θανάτου, λοιπόν, κοίμησις καὶ ὕπνος λέγεται ἡ ἐντεθὲν μετάστασις. Καὶ ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν αὐτό; Ἄκουσε τὸν βίον τὸν Χριστόν ποῦ λέγει: «Ὁ Λάζαρος ὁ φίλος μας ἐκοιμήθη, Ὡ ἀλλὰ πηγαῖνα νὰ τὸν ἐξυπνήσω». Ὅπως εἶναι εὐκόλον εἰς ἡμᾶς νὰ ἐξυπνήσωμεν καὶ νὰ σηκώσωμεν τὸν κοιμισμένον, εἶται καὶ διὰ τὸν κοινὸν μας Κύριον εἶναι εὐκόλον νὰ ἀναστήσῃ νεκρόν. Καὶ ἐπειδὴ νέον καὶ παραδόξον εἶναι αὐτὸ ποῦ εἶπεν, οὕτε οἱ μαθηταὶ ἀντελήφθησαν τὸ λεγθὲν, μέχρις ὅτου συνταυτιζόμενος μετὰ τὴν ἀσθενείαν των, τὸ εἶπε κατὰ ἀποκαλιπτικώτερον τρόπον. Καὶ ὁ οἰκουμενικὸς διδάσκαλος, ὁ μακάριος Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς θεσσαλονικεῖς λέγει: «Δὲν θέλω ν' ἀγνοῆτε περὶ τῶν κοιμηθέντων, διὰ νὰ μὴ λυπηθῆτε, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπῖσαν». Ἐ Καὶ πάλιν ἄλλου: «Ἄρα οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπωλόθησαν;». Καὶ ἄλλου: «Ἡμεῖς οἱ ζῶντες καὶ ὑπολοιπούμενοι ἐν θά φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας». Καὶ ἄλλου πάλιν: «Ἄν πιστεύωμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, εἶται καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας θά τοὺς συμπαραλάβῃ μαζί του».²

Βλέπεις λοιπόν ἐτι πενταχοῦ καλεῖται κοίμησις καὶ ὕπνος ὁ θάνατος; Καὶ πόσον προηγουμένως ἦτο φοβερόν τὸ πρόσωπόν του, ἐνῶ πῶρα ἔχει γίνει εὐκαταφρόνητος μετὰ τὴν ἀνάστασιν; Εἶδες πόσον λαμπρόν εἶναι τὸ πρόσωπον τῆς ἀναστάσεως; Ἐξ ἄλλης εἰσήχησαν παρ'

6. Ρωμ. 42, 38.
7. Ψαλμ. 3, 14.
8. Ψαλμ. 85, 13.
9. Ψαλμ. 11, 11.
10. Α' Θεσσαλ. 4, 12.
11. Α' Κορινθ. 15, 18.
12. Α' Θεσσαλ. 4, 14.
13. Α' Θεσσαλ. 5, 13.

ἡμῶν ἀπειρα ἀγαθά, δι' αὐτῆς κατηργήθη ἡ ἀπάτη τῶν δαιμόνων, δι' αὐτῆς περιγελωμέν τὸν θάνατον, δι' αὐτῆς ὀπερῶμεν τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ δι' αὐτῆς ἐπειγόμεθα διὰ τὴν ἀπάλαυσιν τῶν μελλόντων. Δι' αὐτῆς, ἐνῷ περιβαλλόμεθα ἀπὸ σώμα, ἔχομεν ὅτι καὶ οἱ ἄγγελοι, ἐὰν τὸ βελήσωμεν. Σήμερον ἑορτάζομεν τὴν λαμπρὰν νίκην μας. Σήμερον ὁ Κύριος ἡμῶν ἔσθησε τὸ πρόπαιον κατὰ τοῦ θανάτου, κατέλυσε τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου καὶ μᾶς ἐχάρισε τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας διὰ τῆς ἀνοστάσεως. Ὅλοι χαίρομεν, σκιρτῶμεν, ἀγαλλόμεθα. Ἄν καὶ ὁ Κύριός μας Χριστὸς ἐνίκησε καὶ ἔσθησε τὸ πρόπαιον, ἐν τούτοις κοινὴ εἶναι ἡ εὐφροσύνη καὶ ἡ χαρὰ μας. Ὅλοι ταῦτα τὰ ἔκαμε διὰ τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν καὶ μὲ τὰ ἴδια μέσα πού μᾶς κατεπάλασεν ὁ διάβολος, ἀκριβῶς μὲ τὰ ἴδια τὸν ἐνίκησεν ὁ Χριστός. **Β** Ἐλαθε τὰ ἴδια ὄπλα καὶ τὸν κατεπολέμησε μὲ αὐτά. Πῶς, ἀκουσέ το. Ἡ Παρθένος, τὸ Ἔϋλον καὶ ὁ Θάνατος ἦσαν τὰ σύμβολα τῆς ἰδικῆς μας ἤττης. Παρθένος εἶναι ἡ Ἐθα. Οὐδέποτε εἶχε γνωρίσει ἄνδρα ὅταν ὑπέστη τὴν ἀπάτην. Ἔϋλον εἶναι τὸ δένδρον καὶ θάνατος τὸ ἐπιτίμιον ἐναντίον τοῦ Ἀδάμ. Εἶδες πῶς ἡ παρθένος, τὸ ἔϋλον καὶ ὁ θάνατος ἔγιναν τὰ σύμβολα τῆς ἤττης μας; Κοίταξε τώρα πῶς ἔγιναν αἷτια ἐπίσης τῆς νίκης. **Γ** Ἄντι τῆς Εὐας ἡ Μαρία, ἄντι τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ πονηροῦ, τὸ ἔϋλον τοῦ σταυροῦ, ἄντι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀδάμ ὁ θάνατος τοῦ Κυρίου. Εἶδες μὲ πῶς μέσα ἐνίκησεν, ἐνῷ μὲ τὰ ἴδια ἤττητο; Γύρω ἀπὸ τὸ δένδρον ἐπάλασεν καὶ ἐνίκησε τὸν Ἀδάμ ὁ διάβολος; Γύρω ἀπὸ τὸν σταυρὸν ἐνίκησε τὸν διάβολον ὁ Χριστός. Καὶ τὸ μὲν ἔϋλον ἐκεῖνο, τὸ δένδρον, ἐστράγγει εἰς τὸν Ἄδην, ἐνῷ τούτο, τὸ τοῦ σταυροῦ, ἀνεκάλει καὶ δάουσι εἰς τὸν Ἄδην. Τὸ πρῶτον ἔκρυπτε τὸν ἠττημένον, ὅπως τὸν ἀχμάλωτον καὶ τὸν γυμνόν, ἐνῷ τὸ δεύτερον, ἐδοκίμει εἰς ἔλαιον τὸν νικητὴν, προσηλωμένον γυμνὸν ἐφ' ὕψηλον σημείου. Καὶ **Δ** ὁ μὲν θάνατος εἰς τὴν πρῶτην περιπτῶσιν συμπαρέσυρε καὶ τοὺς μετὰ τὸν Ἀδάμ, ἐνῷ ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀνέστησεν ἀληθῶς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ θανόντας. Ἡ Πίστις θὰ περιγράφῃ τὰς δυνάμεις τοῦ Κυρίου καὶ θὰ κάμῃ νὰ εἰσκαουθῶν ὅλοι αἱ αἰνέσεις τους;. Διὰ τοῦ θανάτου ἐγίναμεν ἀθάνατοι, ἀνέστημεν ἀπὸ τὴν πτώσιν καὶ ἀπὸ νικημένοι κατέστημεν νικηταί.

Αὐτὰ εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ σταυροῦ, αὐτὴ εἶναι ἡ μέγιστη ἀπόδειξις τῆς ἀνοστάσεως. Σήμερον σκιρτοῦν οἱ ἄγγελοι καὶ δλαὶ αἱ δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ ἀγάλλονται εὐ-

χαριστούμενα διὰ τὴν κοινὴν σωτηρίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Ἄν διὰ τὴν μετάνοιαν καὶ ἐνὸς ἀμωρτωλοῦ γίνεται χαρὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πολὺ περισσότερον συμβαίνει ταῦτο διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης. Ἐ Σήμερον ὁ Χριστὸς ἠλευθέρωσε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου καὶ τὴν ἐπονέφερον εἰς τὴν προηγούμενην τῆς εὐγένειας. Ὅταν λοιπὸν ἴδω τὴν ἄρχικὴν μου καταβολὴν οὕτω νὰ νικῆ τὸν θάνατον, δὲν φοβοῦμαι πλέον, δὲν ἀπεχθάνομαι τὸν πόλεμον, οὐτε κάμπτομαι διὰ τὴν ἀδυναμίαν μου, ἀλλὰ αἰσθάνομαι τὴν θεῖον δύναμιν ὑμμαχόν μου εἰς τὸ μέλλον. Ἐκεῖνος πού θὰ κατανικήσῃ τὴν τυραννίαν τοῦ θανάτου καὶ θὰ ἠμωρτώσῃ νὰ ἀχορητάσῃ τὴν δύναμιν του, τί νομίζετε, δὲν θὰ κάμῃ τὸ πᾶν διὰ τοὺς συναθρώπους του, τῶν ὁποίων τὴν μορφήν ἐδέχθη ὁ Χριστὸς νὰ λάβῃ λόγῳ τῆς μεγάλης του φιλευθροσύνης; **53** **Α** καὶ νὰ πολυμήσῃ ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν τὸν διάβολον; Σήμερον εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην ἀπλώνεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ πνευματικὴ εὐφροσύνη. Σήμερον ἡ σύναξις τῶν ἀγγέλων καὶ ὁ χορὸς δλων τῶν οὐρακων δυνάμεων ἀγάλλονται διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Σκέψου, λοιπὸν, ἀγαπητέ, τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς, ἀσού καὶ αἱ οὐράνια δυνάμεις συνεορτάζουν μὲ ἡμᾶς καὶ χαίρουν ἐπίσης διὰ τὰ ἰδικὰ μας ἀγαθά. Ἄν καὶ εἶναι ἰδικὰ μας ἡ χάρις πού μᾶς παρεχώρησεν ὁ Χριστός, ἐν τούτοις εἶναι καὶ ἰδικὴ των ἡ εὐχαριστήσις. Διὰ τοῦτο δὲν ἐντρέπονται νὰ συνεορτάζουν μαζί μας. Ἄλλὰ τί λέγω, ὅτι μόνον οἱ σύνδουλοί μας δὲν ἐντρέπονται νὰ συνεορτάζουν; **Β** Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν δὲν ἐντρέπεται νὰ συνεορτάξῃ μαζί μας. Ἄλλὰ διατί εἶπον δὲν ἐντρέπεται; Ὅχι μόνον δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιθυμεῖ. Ἄπο πού τεκμαίρεται αὐτό; Ἄκουσέ τον τί λέγει: «Ἐποθύμησα σφοδρῶς νὰ φάγω μαζί σας τοῦτο τὸ Πάσχα».¹⁴ Δηλαδή ἀποῦ ἐπεθύμησε νὰ φάγῃ αὐτὸ σημαίνει καὶ νὰ συνεορτάξῃ. Ὅταν ἴδῃς ὅχι μόνον τοὺς ἀγγέλους καὶ τὴν σύναξιν δλων τῶν οὐρακων δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον τῶν ἀγγέλων νὰ συνεορτάξῃ μαζί μας, τί σοῦ ἀπομένῃ διὰ νὰ εὐφρανθῆς; Λοιπὸν ἄς μὴ εἶναι κανεὶς κατηρῆς σήμερον λόγῳ πένιας. **Γ** Ἡ ἑορτὴ εἶναι πνευματικὴ. Οὐδεὶς πλούσιος ἄς μὴ ἐπαίρεται διὰ τὸν πλοῦτον του, διότι δὲν ἠμπορεῖ νὰ συνασφῆρῃ χρήματα εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. Εἰς τὰς συνήξεις ἑορτάς, ἐνῷ τοῦ καθημερινοῦ θίου, ὅπου πάλιν ρόλον παίζει ἡ

φαντακτερή φορεσιά και η πολυτέλεια τῆς τραπέζης, δικαιολογημένα ἐκεῖ ὁ μὲν πτωχὸς εἶναι μελαγχολικός και κατηρῆς, ὁ δὲ πλούσιος φαιδρὸς και εὐχαριστημένος. Και ὁ λόγος; Προφανῶς διότι ὁ μὲν πλούσιος φορεῖ ὥρσιαν φορεσίαν και στρώνει πολυτελεῖς τραπέζι, ἐνῶ ὁ πτωχὸς ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν φτώχειαν του νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἴδιαν ἐπιμέλειαν. Ἐδῶ ὁμως δὲν συμβαίνει τίποτε τέτοιον D και ἄλλῃ αὐτὴ ἡ ἀνισότης αἰρεται. Ἐνα τραπέζι ὑπάρχει διὰ τὸν πλούσιον και τὸν πτωχόν, τὸν δοῦλον και τὸν ἐλευθέρου. Και πλούσιος ἂν εἶσαι, κατ' οὐδὲν πλεουκατεῖς τοῦ πένητος. Ἄν εἶσαι πτωχὸς, δὲν θὰ ἔχῃς τίποτε ἄλιγότερον ἀπὸ τὸν πλούσιον, οὔτε διὰ τὴν πτωχείαν σου ἐλαττώνεται ἡ πνευματικὴ σου εὐαχία. Ἡ χάρις εἶναι θεία και δὲν γνωρίζει διαφορὰς προσώπων. Τί λέγω πῶς και διὰ τὸν πλούσιον και διὰ τὸν πτωχόν εἶναι στρωμένοι τὸ ἴδιον τραπέζι; Και δι' αὐτὸν πού φορεῖ τὸ στέμναι και τὴν ἡγεμονικὴν ἀλουργίδα, αὐτὸν πού ἔχει ἐπιμισθῆ τὴν ἐξουσίαν τῆς οἰκουμένης και διὰ τὸν πτωχόν, πού κάθεται λόγῳ ἐλεημοσύνης, τὸ ἴδιον τραπέζι στρώνεται. Τέτοια εἶναι τὰ δῶρα τὰ πνευματικά. Ἐ δὲν διαροῦν τὴν κοινωνίαν διὰ τῶν ἀξιωμάτων, ἀλλὰ μὲ τὴν διδόναι και τὸν νοῦν. Μὲ τὴν ἴδιαν ἐκκόλιον και τιμὴν, ὅσον ὁ βασιλεὺς δσον και ὁ πτωχὸς, τίνοιον πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν και τὴν κοινωνίαν αὐτῶν τῶν θείων μυστηρίων. Τί λέγω μὲ τὴν ἴδιαν τιμὴν; Πολλὰς φορές ὁ πτωχὸς μὲ μεγαλύτερον οικειότητα. Λοιπόν; Ὁ βασιλεὺς, κυκλωμένος ἀπὸ προβλήματα και φροντίδας και ἀπὸ πολλὰ γεγονότα, εὐρίσκειται ὡσαν πελαγαίμενος και ραντίζεται ἀπὸ παντοῦ ⁷⁵⁴ Α ἀπὸ πολλὰ κύματα και προστριβεται μὲ τὴν ἁμαρτίαν, ἐνῶ ὁ πτωχὸς, ἀπηλλαγμένος ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, και φροντίζει μόνον διὰ τὴν ἀναγκαίουσαν τροφήν, ζῶν βίον ἡσυχου και βνευ περιπετειῶν, ὡσαν νὰ εὐρίσκειται εἰς γαλήνιον λιμένα. προσεγγίζει εἰς τὸ τραπέζι μὲ πολλὴν εὐλάβειαν.

Και ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ και ἀπὸ πολλὰ ἄλλα γεννῶνται διάφοροι δυσαρέσκαι εἰς δσοὺς ἀσχολοῦνται μὲ τὰς ἐορτὰς τοῦ καθ' ἡμέραν βίου. Πάλιν εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώσεις ὁ μὲν πτωχὸς διαίει κατηρῆς, ὁ δὲ πλούσιος ἐν φαιδρότητι, ὄχι μόνον διὰ τὴν τράπεζαν και τὴν πολυτέλειαν, ἀλλὰ και διὰ τὰ ἐνδύματα τὰ πολυτελῆ και τὴν φαντασμαγορικὴν φορεσίαν. B Αὐτὰ πού παθαίνου εἰς τὸ τραπέζι, τὸ ἴδιον τοὺς συμβαίνει και ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων. Ὁταν ὁ πτωχὸς ἴδῃ τὸν πλούσιον ἐνδεδυμένον μὲ πολυτελεστέραι φορεσίαν, πλήττεται ἀπὸ τὴν δόξην, ταλανίζει:

τὸν ἑαυτὸν του και λέγει πολλές κατάραι. Ἐδῶ ὁμως και αὐτὴ ἡ ἀθυμία κατηργήθη. Δι' ἄλλου ἕνα εἶναι τὸ ἡμάτιον, τὸ αὐτήριον ἔνδυμα. Και ὁ Παῦλος φροντοφανῶς εἰ: «Ὅσοι ἐβαπτίσθητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἐνεδύθητε τὸν Χριστόν». ¹⁶ Ἄς μὴ υφροπώσωμεν λοιπὸν αὐτὴν τὴν ἐορτὴν, ὡς παρακαλῶ, ἀλλὰ ὡς ἀναλάβωμεν μὲ ἄξιον φρόνημα ὅσα μᾶς ἐδωρήθησαν ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ. C Ἄς μὴ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὴν μέθην και τὴν ἀδρηγίαν, ἀλλὰ ἀντιλαμβάνομενοι τὴν καλὴν διάθεσιν τοῦ Κυρίου μας, ὁ ὁποῖος και πλουσίους και πτωχοὺς και δούλους και ἐλευθέρους τοὺς ἐτίμησε καθ' ὁμοιον τρόπον και εἰς πάντα ἐσκόρπισε τὴν κοινὴν δωρεάν, ὡς ἀνταμείψωμεν τὸν εὐεργέτην πού μᾶς ἠνέσθη. Ἀρκετὴ ἀμοιβὴ δι' αὐτὸν εἶναι ὁ θεάρετος βίος και ψυχὴ ἐργηγοροῦσα και ἐτοίμη διὰ τὴν ἐορτὴν. Ἡ ἐορτὴ αὐτὴ και ἡ πανηγυρις δὲν ἔχει ἀνάγκην χρημάτων ἢ δοπάνης, ἀλλὰ μόνον καλῆς διαθέσεως και καρδίας καθαρᾶς. Τίποτε τὸ σωματικὸν δὲν κερδίζεται ἐν προκειμένῳ, ἀλλὰ τὰ πάντα εἶναι πνευματικά: ἀκράσις θείων λόγων, εὐχαὶ πατέρων, εὐλογία ἱερῶν, κοινωνία θείων και ἀπορητῶν μυστηρίων, εἰρήνη και ὁμόνοια, δῶρα πνευματικά, ἄξιον τῆς φιλοτιμίας τοῦ δωρητοῦ. D Ἄς ἐορτάσωμεν λοιπὸν τὴν ἐορτὴν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀνίστη και μαζί του συνανέσθη τὴν οἰκουμένην. Και αὐτὸς μὲν ἀνέστη θραύσας τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου, ἡμεῖς δὲ ἀνέστησε, συντρίψας τὰς ἀλύσεις τῶν ἁμαρτιῶν μας. Ὁ Ἄδάμ ἡμάρτησε και ἀπέθανεν. Ὁ Χριστὸς δὲν ἡμάρτησε και ἀπέθανεν. Κοινοφανὲς και παράδοξον. Ὁ πρῶτος ἡμάρτησε και ἀπέθανεν. Ὁ δευτέρος δὲν ἡμάρτησε και ἀπέθανεν. Διὰ τοῖον λόγον και βιαστί; Διὰ τὸν δυνατῆ ὁ ἁμαρτήσας και ἀποθανὼν νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου μέσω τοῦ μὴ ἁμαρτήσαντος και ἀποθανόντος. Ἐτοι: πολλὰκις γίνεται και εἰς τὰς περιπτώσεις δσον ὀφείλου χρημάτων. Ὄφειλε κάποιος εἰς κάποιον ἀργύρια, δὲν ἔχει νὰ τὰ καταβάλῃ και ἔνεκα τούτου φυλακίζεται. Ἐνας ἄλλος πού δὲν ὀφείλει και πού ἡμπορεῖ νὰ τὰ καταβάλῃ, τὰ καταθέτει και ἀπολύεται ὁ ὑπόλογος. Ἐτσι ἔγινε και εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ἄδαμ και τοῦ Χριστοῦ. Ὄφειλεν ὁ Ἄδάμ τὸν θάνατον και ἐκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Ὁ Χριστὸς οὔτε ὀφείλεν, οὔτε ἀκρατεῖτο. Ἦλθεν ὁμως και κατέβαλε τὸν θάνατον ὑπὲρ τοῦ κρατούμενου, προκειμένου νὰ τὸν ἀπολύσῃ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου. ⁷⁵⁵ Α ΕΙ-

δες τὸ κατ' ὄψιν τῆς ἀναστάσεως; Εἶδες τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου; Εἶδες μέγεθος φροντίδος; Λοιπὸν, δε μὴ γινώμεθα ἀγκώμονες δι' αὐτὸν τὸν οὕτως εὐεργετησάντα ἡμᾶς, μήτε, ἐπειδὴ ἐπέρασεν ἡ νηστεία, νὰ καταστῶμεν ἀμελέστεροι. Ἀντίθετος τώρα παρά ποτέ, δε ἐπιμελούμεθα περισσότερο τὴν ψυχὴν μας, διὰ νὰ μὴ γίνεται ἀσθενέστερα ἢταν εὐχαριστῶμεν τὴν σάρκα μας, πρᾶγμα ποῦ ὁμοιάζει μὲ τὸ νὰ περιποιώμεθα τὴν δούλην καὶ νὰ παραμελῶμεν τὴν δεσποιναν. Ποίον, πραγματικῶς, εἶναι τὸ ὄφελος νὰ υπερβαίνωμεν τὸ μέτρον καὶ νὰ καταδραχίζωμεν ὑπὲρ τὴν χρειαίαν; Αὐτὸ δὲλαπτεῖ καὶ τὸ σῶμα καὶ προδίδει τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς. Ἄς εἶμεθα αὐτάρκει δασὺν χρειάζεται διὰ νὰ προσφέρωμεν τὰ χρειώδη B εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ διὰ νὰ μὴ σκορπίσωμεν ὅσα συνέλεξαμεν μὲ τὴν νηστείαν. Μὴ νομισθῆ ὅτι ἐμποδίζω τὴν τροφήν καὶ τὴν διασκέδασην. Δὲν ἐμποδίζω καθόλου, ἀλλὰ συμβουλεύω ἄπλως νὰ γίνεται μὲ μέτρον, νὰ περιορίζεται ἡ πολλὴ τροφή καὶ νὰ μὴ υπερβαίνονται τὰ ὄρια, διότι ἔτσι λεηλατεῖται ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς. Αὐτὸς ποῦ θὰ ξεπεράσῃ τὸ μέτρον δὲν θὰ νοιώσῃ οὐδὲ κἂν εὐχαριστήριον. Αὐτὸ τὸ γνωρίζουν ὅσοι ἔχουν πείραν ἐπ' αὐτοῦ, ὑπέστησαν δὲ ἄπειρα εἶδη νοσημάτων καὶ ἐδοκίμασαν πολλὴν ἀφίαν. C Εἰμαι ὅμως δέδβιος ὅτι θὰ πεισθῆτε εἰς τὰς παραινέσεις μου, διότι γνωρίζω πόσον εἶσθε πειθαρχικοί.

Ἀφοῦ λοιπὸν σταματήσω τὴν παραινέσιν περὶ τούτων, ἐπιθυμῶ νὰ στρέψω τὸν λόγον πρὸς αὐτοὺς ποῦ κατηξιώθησαν, κατὰ τὴν νύκτα ταύτην τὴν φωταόρον, τοῦ θείου βαπτισματος, πρὸς τὰ καλά αὐτὰ φυτὰ τῆς Ἐκκλησίας, τὰ πνευματικὰ ἄνθη, τοὺς νέους στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ. Προχθὲς ἀκόμη ὁ Κύριος ἐδρίσκετο ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ σήμερον ἀνέστη, καὶ αὐτοὶ προχθὲς ἦσαν εἰς τοὺς ἀγκῶνας τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ σήμερον ἀνέστησαν μαζί μὲ τὸν Χριστόν. Ἐκεῖνος ὃ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη σωματικῶς αὐτοὶ ἦσαν νεκροὶ λόγῳ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἀνέστησαν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ἡ γῆ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς ἀνοίξεως μᾶς χαρίζει ῥόδα καὶ ἱα καὶ ἄλλα ἄνθη. Τὰ ὕδατα τῆς γῆς ἐπίτισαν σήμερον πρὸς χάριν μας τὸν πλέον τερπικὸν λειμώννα. Καὶ μὴ σοῦ φαίνεται παράξενον, ἀγαπητέ, ἂν ἀπὸ τὰ νερά ἐφύτρωσαν λειβάδια μὲ ἄνθη. Οὔτε ἡ γῆ ἀρχικῶς ἔβασεν αὐτοφῶως τὰ δασκάρια τῶν φυτῶν, ἀλλὰ κατόπιν καὶ μόνον ἐπιταγῆς τοῦ Κυρίου. Καὶ ἀπὸ τὰ νερά ἐπρόβησαν ζωντανὰ καὶ κινούμενα ὑπάρξεις, ἐπειδὴ ἤκούσθη τὸ πρόσταγμα: «Ἡν ἐξέλθουν τῶν ὕδατων ἔρπετά

ζωντανῶν ψυχῶν». ¹⁴ Καὶ τὸ πρόσταγμα ἐπραγματοποιήθη καὶ ἡ ψυχὸς οὐσία ἐβγαλεν ἐκ τῆς γῆς. B Ἔτσι καὶ τώρα τὸ ἴδιον πρόσταγμα ἐπραγματοποίησε τὰ πάντα. Τότε ἔλεγχθη νὰ ἐξέλθουν τῶν ὕδατων ἔρπετά ψυχῶν ζωντανῶν, ἐνῶ τώρα δεῖ ἔρπετά, ἀλλὰ πνευματικὰ χαρίσματα ἐπρόβησαν. Τότε τὰ νερά ἐβγαλον μὴ λογικὰ ψάρια, ἐνῶ τώρα ἐβγαλον ψάρια λογικὰ καὶ πνευματικὰ ποῦ ἠλίευσαν οἱ ἀπόστολοι. «Ἐλάτε μαζί μου, εἰπε, καὶ θὰ σᾶς κάμω ἀλιεῖς ἀνθρώπων». ¹⁵ Καινούργιος πρᾶγμα ὁ τρόπος τῆς ἀλιείας αὐτῆς. Οἱ ἀλιεῖοντες θάψουν τὰ ψάρια ἀπὸ τὰ ὕδατα καὶ τὰ ἀλιεῖματα νεκρῶνται, ἐνῶ ἡμεῖς τοὺς ρίπτομεν εἰς τὰ ὕδατα καὶ ζῶνονοῦνται οἱ ἀλιεῖοντες. ¹⁶ A Ὑπήρχε καλυμθῆρα μὲ νερόν καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ μόσθε εἰς τί ἴσχετε διὰ νὰ γνωρίζῃς τὴν Ἰουδαϊκὴν φτώχειαν καὶ ἀντιστοιχῶς τὸν ἱδικὸν μας πλοῦτον. «Κατήχετο ἐκεῖ, λέγει ἡ Γραφή, ὁ ἀγγελοῦ καὶ ἐτάρασε τὸ ὕδωρ καὶ ὁ πρῶτος ποῦ ἔμπαινε μέσα μετὰ τὴν ταραχὴν ἀποθνήσκωνε θεραπεύσας». ¹⁷ Κατήλθεν ὁ Κύριος τῶν ἀγγέλων εἰς τὰ νάματα τοῦ Ἰορδάνου καὶ ἀφοῦ ἠγίασε τὴν φύσιν τῶν ὕδατων ἐθεράπευσεν ἅλην τὴν οἰκουμένην. Εἰς τὴν περὶ τῆσιν τῆς κολυμβήθρας, ὁ εἰσπαρχόμενος μετὰ τὸν πρῶτον, δὲν ἐθεραπεύετο πλέον. Διὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἐδίετο τὸ πρῶτον τῆς εἰσδοχῆς εἰς τοὺς ἄσθενεις ποῦ εὐρόντο κατὰ γῆς. B Ἐνῶ εἰς τὸ βάπτισμα, καταβαίνει ὁ δευτέρος μετὰ τὸν πρῶτον, εἰς τὸν τρίτον, ὁ τέταρτος, ἄπειροι ἂν θέλῃς. Καὶ ἂν ἅλην τὴν οἰκουμένην τὴν βυθίσῃς εἰς τὰ πνευματικὰ αὐτὰ νάματα, δὲν τελειώνει ἡ χάρις, δὲν βαπτύνται ἡ δωρεά, δὲν ρυπαίνεται τὸ ὕδωρ, δὲν ἐλαττοῦται ἡ καλὴ διάθεσις. Εἶδες τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς; Ἀκούσατε ὅσοι κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἐπολιτογραφῆθητε εἰς τὴν ἄνω Ἰερουσαλήμ καὶ ἐπιβεβέετε διαγωγὴν ἀξίαν τοῦ μεγέθους τῶν δωρεῶν, διὰ νὰ ἐπωφεληθῆτε πλέον πλουσιοπαροῦ χάριτος. C Ἡ εὐγνωμοσύνη εἰς τὰ βῆθ παρασχεθέντα ὑποκνεῖ τὴν καλὴν διάθεσιν τοῦ Κυρίου. Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται, λοιπὸν, ἀγαπητέ, νὰ ζῆς ἀδιοφῶως, ἀλλὰ θάβῃ εἰς τὸν ἐαυτὸν σου νόμον καὶ κανόνα, ὥστε τὰ πάντα νὰ γίνονται μὲ ἀκρίθειαν καὶ νὰ ἐπιδικῶνῃς πολλὴν προσήλωσην καὶ πρὸς ὅσα θεωροῦνται ἀνεσημασίας. Ὁ παρὼν βίος εἶναι ἀγῶν καὶ πάλη καὶ ὅσοι εἰσῆλθον ἅπας εἰς τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ἀρε-

14. Ἰων. 1, 9.
15. Ματθ. 4, 19.
16. Ἰων. 6, 4.

της έχουν αποκρῶσαι να είναι ἡγκρατεῖς εἰς τὸ κάθε τι. Διότι ὁ κάθε ἀθλητῆς ἡγκρατεῖται εἰς δία. Δὲν βλέπει εἰς τοὺς γυμνικούς ἀγῶνας πόσον ἐπιμελοῦνται τὸν αὐτὸν τῶν ἐκείνοι ποὺ πρόκειται νὰ παλαίσουν ἐναντίον ἄλλων ἀνθρώπων καὶ μὲ πόσην ἐπιμέλειαν ἐπιδίδονται εἰς τὴν ἀσκήσιν τοῦ σώματός των; Ἔτσι καὶ ἐδῶ, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ πάλη μας δὲν εἶναι ἐναντίον ἀνθρώπων, Ἰ ἀλλὰ ἐναντίον τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἡ ἀσκήσις μας καὶ ἡ ἡγκρατεῖα ἄς εἶναι πνευματικὴ, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὅπλα μὲ τὰ ὁποῖα μᾶς ἐφώδισεν ὁ Χριστὸς εἶναι πνευματικά. Ἄς ἔχη, λοιπόν, καὶ ὁ ἀρθαλμὸς ἄρας καὶ κανόνας, ὥστε νὰ μὴ παρέχεται ἀπλῶς ὅσα ἀντικρῖση, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ γλῶσσα ἄς ἔχη τείχος, ὥστε νὰ μὴ προτρέχη τῆς διανοίας. Διὰ τοῦτο ἀλλοστε τὰ δόντια καὶ τὰ χεῖλη ἐδημιουργήσαν, ὥστε νὰ παρέχουν ἀσφάλειαν εἰς τὴν γλῶσσαν, καὶ διὰ νὰ μὴ ἀνοιγῇ ποτὲ ἡ γλῶσσα τὰς θύρας καὶ νὰ ἐξέρχεται, ἀλλὰ Ἐ νὰ κωνοῖζῃ καλῶς τὰ κατ' αὐτὴν, ὁπότε θὰ προβάλλῃ μετὰ πάσης εὐκοσμίας καὶ θὰ προφέρῃ τέτοια λόγια ποὺ θὰ δίδουν εὐχαρίστησιν εἰς τοὺς ἀκούοντας. Καὶ θὰ λέγῃ μόνον ὅσα συντείνουν εἰς τὴν πνευματικὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἀκρατηρίου. Ἐπίσης πρέπει διὰ παντός νὰ ἀποφεύγωμεν τὸν ἀσκοπον γέλωτα. Τὸ δάδιμάς μας νὰ εἶναι ἥμερον καὶ ἥσυχον, ἡ ἐνδομυσία μας αἰμνὴ καὶ γενικῶς ἀπαῖς διὰ παντός, αὐτὸς ποὺ ἔγινε δεκτὸς εἰς τὴν σταδιοδρομίαν τῆς ἀρετῆς, πρέπει νὰ ἔχη ρυθμιζόμενα τὰ πάντα. Ἡ ἁρμονία τοῦ ἡ ἐσωτερικῆ εἶναι εἰκὼν τῆς ψυχικῆς τοῦ καταστάσεως.

77 Ἄ Ἄν γυμνάσωμεν ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἑαυτοὺς μας εἰς ταιαύτας συνήθειας, θὰ διαδίσκωμεν εἰς τὸ μέλλον μὲ εὐκολίαν τὸν δρόμον μας καὶ θὰ διαλύσωμεν ὅλην τὴν ἀρετὴν, χωρὶς νὰ χρειασθῶμεν πολὺν κόπον καὶ θὰ τύχωμεν πολλῆς βοηθείας ἀκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι θὰ ἡμπορώσωμεν καὶ τὰ κήματα τοῦ παρόντος δίου νὰ τὰ διασχίσωμεν μὲ ἀσφάλειαν καὶ, ἀφοῦ καταστῶμεν ἀνώτεροι τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου, νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ αἰῶνια ἀγαθά, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὁποῖον, μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνήκουν ἡ δύναμις, ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ

Α ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΠΜΤΟΝ

• ΕΙΣΕ ΝΑ ΜΟΙ ΕΒΑΙΧΝΑΤΕ ΚΑΙΘΟΙΑΝ ΑΝΟΧΗΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΦΡΟΣΥΝΗΝ. 1

ἜΟλους μὲν τοὺς ἁγίους τοὺς ἀγαπῶ, πρὸ παντός ὅμως τὸν μακάριον Παῦλον, τὸ ἐκλεκτὸν ὄργανον, τὴν σφραγῖδιον σάλπιγγα, τὸν προξενιτῆν τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ τὸ εἶπε καὶ ἔφερα εἰς τὸ μέσον τὸν ἔρωτά μου δι' αὐτόν, διὰ νὰ σᾶς καταστήσω καὶ σᾶς κοινωνοὺς τῆς ἀγάπης. Διότι αὐτοὶ ποὺ κατέχονται ἀπὸ σαρκιακῶν ἐρωτῶν εὐλόγως ἐντρέπονται νὰ τὸν ὁμολογήσουν, ἀφοῦ καὶ τὸν ἐαυτῶν τῶν κατασχόντων καὶ τοὺς ἄλλους δέλπτουν. Ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ κατέχονται ἀπὸ πνευματικῶν ἐρωτῶν, ἄς μὴ παύουν ποτὲ νὰ τὸ ὁμολογοῦν. Διότι μὲ τὴν καλὴν αὐτῶν ὁμολογίαν ἀφελοῦν καὶ τὸν ἐαυτῶν τῶν καὶ ἐκείνων ποὺ τοὺς ἀκούουν. Ἐκεῖνος ὁ ἔρωσ εἶναι ἐγκλημα, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ εἶναι ἀξέπαινος. Ἐκεῖνος εἶναι διαβλητὸν πάθος τῆς ψυχῆς, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ εἶναι εὐφροσύνη τῆς ψυχῆς καὶ ἀγαλλίασις καὶ ἀριστος στολισμὸς. Ἐκεῖνος εἰσάγει πόλεμον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀγαπώντων, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ ἐκδικεῖ καὶ τὸν ὑπάρχοντα πόλεμον καὶ ἐπιβάλλει μεγάλην εἰρήνην εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀγαπώντων. Ἐ καὶ ἀπὸ ἐκείνων μὲν τὸν ἔρωτα δὲν παρέχεται κανένα ὄφελος, ἀλλὰ ἀπεινίας προκαλεῖται καὶ μεγάλη χρηματικὴ ζημία· καὶ ἄσκοπος δαπάνη καὶ ἀνοησιμὴ τῆς ζωῆς καὶ ὀλέθηραι καταστροφαι ἐκιδῶν. Ἐνῶ ἀπὸ τούτων ἐδῶ τὸν ἔρωτα παρέχεται μέγας πλοῦτος κατορθωμάτων, ἀρθωσία ἀρετῆς. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εἴπαμε, ἐκείνοι ποὺ ἀγαποῦν ὄρασι σώματα καὶ χάρσκουν μπροστὰ εἰς τὰ λαμπρὰ πρόσωπα, ἀν οἱ ἴδιοι εἶναι αἰσχροὶ καὶ ἀσχημοὶ, δὲν κερδίζουν τίποτε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνην διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ἀπὸ τὴν ἰδικῶν τῶν ἀσχημιῶν, ἀλλὰ θεωροῦνται καὶ αἰσχροτέροι καὶ ἀσκηροστικώτεροι. Ἐνῶ εἰς τὴν περίπτωσην τοῦ πνευματικοῦ ἐρωτῶς συμβαίνει ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον. Ἰ Διότι αὐτὸς ποὺ ἀγαπᾷ ἅγιον ψυχὴν, καὶ ὄρασιον, καὶ λαμπρῶν καὶ περικαλ-

1. Β' Κορινθ. 11, 1.

λή, και ἂν ὁ ἴδιος εἶναι ἀσχημὸς και ἀποκρουστικός, και ἂν εἶναι ὁ ἀσχημότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐφ' ὧσον ἐπιμένει εἰς τὸν ἔρωτα τῶν ἁγίων, γρήγορα θὰ γίνῃ ὅπως εἶναι και ὁ ἀγαπώμενος.

Και πράγματι, και αὐτὸ εἶναι ἔργον τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Θεοῦ, τὸ μὲν σῶμα τὸ ἀσχημὸν και ἀνάτηρον νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ τὸ διορθώσωμεν, ψυχὴν δὲ ἀσχημὴν και ἀποκρουστικὴν νὰ δυνάμεθα νὰ τὴν κάμωμεν λαμπρὰν και περικαλλή. Διότι ἀπὸ τὸ κάλλος τοῦ σώματος δὲν δύναται νὰ προέλθῃ κανένα κέρδος. Ἐφ' ἀπὸ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς εἶναι δυνατόν νὰ ἀπολαύσῃς τόσα ἀγαθὰ, ὅσα εἶναι εὐλογον νὰ ἔχῃ ὅποιος ἔχει ἐραστήν τὸν Θεόν. ²⁹² Α Δι' αὐτὴν τὴν ὁρασιότητα και ὁ Δαυὶδ ψάλλει εἰς τοὺς ψαλμοὺς του και λέγει: «Σὺ, ὦ μελλονύμφος κόρη, ἄκουσε τὴν συμβουλήν μου. Κλίνε τὰ αὐτὶ σου, ὥστε νὰ ἀκούῃ με προσοχῆν και νὰ δέχεται τὰς ἐντολάς του, και ληροῦνγε ἐνεπλάς τὸν λαόν, εἰς τὸν ὅποιον ἀνῆκες μέχρι τώρα, και αὐτὸν ἀκόμη τὸν πατρικὸν σου οἶκον. Τότε ὁ βασιλεὺς - νυμφίος σου θὰ ἀγαπήσῃ τὸ κάλλος σου». Κάλλος ἔθα δταν λέγῃ, ἔννοιά τὸ ψυχικὸν κάλλος, ποὺ συνίσταται εἰς τὴν ἀρετὴν και τὴν εὐλάβειαν.

Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶναι τόσον μεγάλο τὸ κέρδος δι' ἐκείνους ποὺ ἐπικοινωνοῦν με τοὺς ἁγίους, παρακαλῶ νὰ μετόσχετε εἰς τὸν ἔρωτά μου και νὰ ἀγαπήσωμεν με δλην μας τὴν δύναμιν τῶν ἁγίων αὐτῶν. Διότι, ἂν αὐτὸς ὁ ἔρωτας εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν μας και ἀνάψῃ φλόγα λαμπρὰν, ^Β ἔστω και ἂν εὐρῆ εἰς τοὺς λαγισμοὺς σας κατὰ ἀκανθώδεις και πετρώδεις, και σκληρὸν και ἀνοσιόστητον, ἄλλο μὲν συνήθως τὸ ἐξαφανίζει, ἄλλο τὸ μαλακώνει και καθιστᾷ τὴν ψυχὴν μας εὐφρονον ἄγρον και κατάλληλον διὰ τὴν καταβολὴν τῶν θείων σπόρων. Και δις μὴ μοῦ εἴπη κανεῖς, ὅτι τώρα δὲν εἶναι παρὰν ὁ Παῦλος, ὅτε εἶναι ὁρατὸς με τοὺς ἰδικούς μας ὀφθαλμούς. Και ὅτι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀγαπώμεν αὐτὸν ποὺ δὲν βλέπεται; Πράγματι, εἰς αὐτὸν τὸν ἔρωτα δὲν ὑπάρχει κανένα κώλυμα. Διότι εἶναι δυνατόν και ἅπαντα νὰ τὸν ἀγατῆς, και μὴ βλέπόμενον νὰ τὸν ποθῆς, και μάλιστα δταν βλέπωμεν κάθε ἡμέραν τόσα και τέτοια ἐνθυμήματα τῆς ἀρετῆς ἐκείνου. ^Γ τὰς Ἐκκλησίας ποὺ ὑπάρχουν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἀσεβείας, τὴν προς τὸ καλύτερον ἀλλαγὴν τοῦ ποιηροῦ θίου, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν πλάνην, τοὺς θυμοὺς

2. Ψαλμ. 44, 11-13.

ποῦ ἀνετράπησαν, τοὺς ναοὺς ποὺ ἔχουν κλεισθῆ, τὴν σωτηρίαν τῶν δαιμόνων. Διότι ὅλα αὐτὰ και τὰ παρόμοια ἢ θυναμὸς τῆς γλώσσης τοῦ Παύλου, ἐμπνεομένη ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὰ κατέβαλε και ἀναφε παντοῦ τὴν λαμπρὰν φλόγα τῆς εὐσεβείας.

Μαζὶ με τὰ κατορθώματα αὐτὰ, ἔχομεν και τὰς ἁγίας ἐπιστολάς του, αἱ ὅποιαι μᾶς ζωγραφίζουν με ἀκρίθειαν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης ψυχῆς. Ὡσάν νὰ εὐρίσκαται παρὰν ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος μεταξὺ μας και νὰ συζητῶμεν μαζί του, ^Δ ἔτσι προθύμως ἄς ὑπακούωμεν εἰς ὅσα εἶναι γραμμένα, ἄς ἀναπτύξωμεν τὴν βαθύτεραν των ἐννοιων και ἄς μάθωμεν τί εἶναι τέλος πάντων αὐτὰ ποὺ μᾶς ὀφείνατε σήμερα, δταν ἔλεγεν: «Ἔθε νὰ μοῦ δεῖχονατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφροσύνην, ποὺ θὰ κάμω διηγουόμενος τὰ ὅσα ὁ Κύριος κατώρθωσε δι' ἐμοῦ. Ἄλλ' ἔχω πεποιθῆσθαι, ὅτι με ἀνέχεσθε. Διότι σὰς ἀγαπᾷ με ζηλοτυπῆαν, ὡς ἐκείνην με τὴν ὅποιαν ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους». Τί λέγεις, ὦ Παῦλε; Σὺ, ποὺ διέτασας τοὺς μαθητάς σου νὰ περιπατοῦν με σοφίαν προς τοὺς ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ἀνθρώπους, σὺ ποὺ ἔλεγες νὰ λόγος σας εἶναι πάντοτε χαριτωμένος, ἀρτιμέμος με τὸ ὅλατι τῆς φρονήσεως, ὥστε νὰ εἶναι μὲν εὐχάριστος, ἀλλὰ ὄχι και θρωμερός. Νὰ ξεφύρετε πῶς πρέπει αἰεὶ νὰ ἀπακρίνωσθε εἰς τὸν πνευματικὴν σοφίαν, σὺ λέγεις, ἔθε νὰ μοῦ δεῖχονατε κάποια ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφροσύνην; Δὲν σοῦ ἴκασι νὰ εἴπῃς τὸν ἀνόητον λόγον, ἀλλὰ τὸ φέρεῖς και ἐνώπιον τῶν μαθητῶν σου; ^Ε Και δὲν τὸ προφέρεῖς μόνον ἐνώπιον τῶν μαθητῶν σου, ἀλλὰ τὸ καθιστᾷς φανερόν και εἰς ὅλους τοὺς μεταγενετέρους με τὴν ἐπιστολήν σου; Βλέπεις, ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρατρέχωμεν τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τὸ κάθε τι με ἀκρίθειαν; Τὸ χωρίον αὐτὸ, δταν ἀναγινώσκεται ὅπλως, φθάνει ἔτσι εἰς τὰ ἄτα τῶν ἀκρατῶν, δταν ὁμως διερευνηθῆ εἰς βάθος, δεκνύει τὴν μεγάλην σοφίαν τοῦ Παύλου, τὴν μεγάλην σύνεσιν και τὴν ἀειπώτην φροντίδα του.

Τί σημαίνει τέλος πάντων αὐτὸ τὸ ρητόν; Ὑπῆρχον εἰς τοὺς Κορινθίους πολλοὶ ψευδοστόλοιοι, οἱ ὅποιοι διέφερον αὐτούς, κατηγοροῦν τὸν Παῦλον, ὑπευθύνουον τὴν ὁδὸν του, τὴν ὅποιαν εἶχε μεταξὺ τῶν μαθητῶν του, ²⁹³ Α τὸν ἐπετραζον με εἰρωνείαν και τὸν κατηγοροῦν ὡς ὅλα-

1. Β' Κορινθ. 11, 1-2.
1. Κολλ. 1, 6.

ζώνα. Και εις πολλά σημεία τῆς ἐπιστολῆς φαίνεται, ὅτι ἀρρίσκεται εἰς διαμάχην πρὸς αὐτοὺς. Καὶ πράγματι, φαίνεται, ὅταν λέγῃ «ἡμεῖς ὅμως δὲν εἴμεθα σὺν τοῖς πολλοῖς, ποὺ ἐμποροῦνται τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ»⁵ καὶ πάλιν, ὅταν εἴπῃ «καὶ εἰς καθὲ τὸ ἀφολάχθῃν νὰ μὴ σὰς γίνω θάρρος»⁶ ὑποσχέθεις καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ τῆρησῃ ἀπαρέγκλιτον αὐτὴν τὴν ἀρχὴν («ἐπίτη ἐγὼ μέσα μου τὴν ἀλήθειαν τοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐγγύησιν, ὅτι δὲν ψεύδομαι. Σὰς θεσπῶ λοιπὸν, ὅτι ἡ καύχησίς μου αὐτῆ, ὅτι δὲν σὰς ἔγνων θάρρος, δὲν θὰ ἀποστομωθῆ, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ, εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀχαΐας»)⁷. Ὅταν ἐπιτετα ὠμίλησε διὰ τὴν αἰτίαν, ὑπὸνῆξῃ τοὺς μαροῦς ἐκείνους, ἀφοῦ εἴπῃ: «Διὰ τί δὲν θὰ φορηθῆ καὶ δὲν θὰ ἀποστομωθῆ; Μήπως ἐπειδὴ δὲν σὰς ἀγαπῶ; Ὁ Θεὸς γνωρίζει, ὅτι σὰς ἀγαπῶ. Ἄλλὰ αὐτὸ ποῦ κάμω ζωὴς τώρα ἀποφεύγων νὰ ἐπιθερῶνω ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους κηρύττω, θὰ ἐξοκολουθήσω νὰ τὸ πράττω. Καὶ θὰ κηρύττω δωρεάν τὸ Εὐαγγέλιον, ἅθ' διὰ τὸ κάμω τελείως τὴν ἀφορμὴν ἐκείνων ποὺ θέλουσι ἀφορμὴν»⁸. Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὰ παρακαλεῖ τοὺς μαθητὰς νὰ μὴ τὸν φέρουν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιβείη εἰς αὐτοὺς τὴν δύναμιν του, λέγων τὰ ἑξῆς: «Σὰς παρακαλῶ δὲ νὰ μὴ με ἀναγκάσετε, ὅταν ἔλθω εἰς Κόρινθον καὶ θὰ εἶμαι παρών, νὰ δεῖξω θάρρος μετ' τὴν πνευματικὴν καὶ τιμωρικὴν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, τὴν ὅποιαν λογαριάω καὶ τιμωρικὴν ἐξουσίαν μετ' ὅλην ἐναντίον μαρκίων, οἱ ὁποῖοι μᾶς περνοῦν σὺν ἀνθρώποις, ποὺ συμπεριφέρονται καὶ κιννοῦνται ἀπὸ σαρκικὰ ἑλαττήρια». Αὐτοὶ δηλαδὴ διὰ τοὺς ὁποίους τὰ λέγει αὐτὰ, εἶναι οἱ ἴδιοι ποὺ τὸν διέβαλλον εἰρωνικῶς καὶ ἔλεγον, ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου ἔχουν πολλὴν ἔπαρσιν καὶ ἀλαζονικὴν ἔκφρασιν, ἐνῶ ὁ ἴσως εἶναι ἕνας μῆδραμνὸς καὶ εὐτελής καὶ παραπειστέμενος. Ὁ ὅταν φθάσῃ ἐδῶ, ἔλεγον, θὰ φαῖν ὅτι δὲν εἶναι ἄξιος λόγου. Πράγμα τὸ ὅποιον πάλιν ἐδήλωσε καὶ ἔλεγε: «Δὲν θὰ καυχῆθῶ ὅμως περισσώτερον, διὰ τὴν μὴ φανῶ σὺν νὰ σὰς ἐκφοβίζω μετὰ τὰς ἐπιστολάς. Καὶ λέγω, ὅτι δὲν θέλω νὰ φανῶ, ὅτι σὰς ἐκασθίζω, διότι οἱ ψευδοποστολοὶ ποὺ μᾶς οικοφραντοῦν, λέγουν, ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαὶ (τοῦ Παύλου) εἶναι σοβαροὶ καὶ δυ-

5. Β' Κορινθ. 2, 17.
6. Β' Κορινθ. 11, 9.
7. Β' Κορινθ. 11, 10.
8. Β' Κορινθ. 11, 12.
9. Β' Κορινθ. 10, 2.

νατοί, ἢ προσωπικῆ τοῦ ὅμως ἐμφάνεισι εἶναι ἀσθενῆς καὶ ὁ λόγος τοῦ τιποτένοιο»⁹.

Ἐπειτα κατηγορεῖ τοὺς ἰδίους τοὺς Κορινθίους, αὐτοὺς ποὺ ἐπιβόουτο, καὶ λέγει: «Ἡ μήπως διέπραξα ἁμαρτίαν, ὅταν ἐπαπέμωσα ἔτσι τὸν ἑαυτὸν μου, διὰ νὰ ὑψωθῆτε σὲς πνευματικὰς;»¹⁰ Καὶ ἀπακούων τὴν κατηγορίαν ἐκείνων πάλιν ἔλεγει: «Ὅποιοι εἴμεθα μετὰ τὸν λόγον, ὅταν ἀπουσιάζωμεν καὶ στέλλωμεν ἐπιστολάς, τέτοιοι εἴμεθα καὶ μετὰ τὸ ἔργον, ὅταν εἴμεθα παρόντες»¹¹. Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλοὶ ἦσαν μεταξὺ αὐτῶν οἱ ψευδοποστολοὶ, τοὺς ὁποίους δυναμάζει καὶ δολίους ἐργάτας, λέγει τὰ ἑξῆς: Ὁ «διότι αὐτοῦ τοῦ εἶδους οἱ κήρυκες εἶναι ψευδοποστολοὶ, ἐργάται δόλιοι, ποὺ ὑποκριτικὰ παίρνουν τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνειαν τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ. Καὶ δὲν εἶναι παράδοξον αὐτὸ. Διότι καὶ αὐτὸς ὁ σατανᾶς μεταβάλλεται κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα εἰς ἀγγελὸν φωτός. Δὲν εἶναι λοιπὸν μεγάλο πρᾶγμα, εἴαν καὶ οἱ ὑπηρετοὶ τοῦ ἀλλοῦ σχήμα καὶ παρουσιάζονται σὺν ὑπηρετοῖ δικαιοσύνης»¹². Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτοὶ μετὰ μωρίας ἐπινοημένως διαβολὰς ἐναντίον τοῦ ἐβλαπτὸν τοὺς μαθητὰς, πείθοντες αὐτοὺς νὰ μὴ ἔχουν τὴν πρόβουσον ἐκτίμησιν εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἀναγκάζεται νὰ πέρσῃ εἰς τὴν παραθεῖαι αὐτοπειπίων. Διότι πλέον ἢ σωτὴρ δὲν παρεῖχεν ἀσφάλειαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν προκείται νὰ μᾶς διηγηθῆ τοὺς ἀλλοῦς του καὶ τὰς ἀπακαλύψεις ποὺ εἶδε, καὶ τοὺς μόχθους ποὺ κατέβαλε, θέλων νὰ δεῖξῃ εἰς ἄλλους, ἅθ' ὅτι χωρὶς νὰ βέλῃ καὶ πιεζόμενος τὸ κάμει αὐτὰ καὶ παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐβλεπε πὸς ὑπῆρχε ἀνάγκη, ὅμως ἐκόλλεσε τὸ πρᾶγμα ἀφορούσῃν, λέγων τὰ ἑξῆς: «Εἶθε νὰ μοῦ εἰδείγχατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφορούσῃν, ποὺ θὰ κάμω διηγουόμενος τὰ ὅσα ὁ Κύριος κατορθώσῃ δι' ἡμῶν. Πρόκειται, λέγει, νὰ κάμω κάτι πρὸς ἀνήτην, νὰ ἐκωμιάσω καὶ ἐπαινώ τὸν ἑαυτὸν μου. Ἄλλὰ δὲν εἶμαι ἐγὼ αἴτιος ἔλθῃ αὐτῶν, ἀλλὰ αὐτοὶ ποὺ μοῦ ἐπέβαλον αὐτὴν τὴν ἀνάγκην. Διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ νὰ δεῖξετε ἀνοχὴν καὶ νὰ καταλογίσατε τὴν εὐθύνην εἰς ἐκείνους.

Κοίταζε λοιπὸν τὴν σίνεσιν τοῦ Παύλου. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἴπῃ «εἶθε νὰ μοῦ εἰδείγχατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν

10. Β' Κορινθ. 10, 9-10.
11. Β' Κορινθ. 11, 7.
12. Β' Κορινθ. 10, 11.
13. Β' Κορινθ. 11, 13-15.

ἀφροσύνην, ἀλλὰ ἔγω πεποιθήσω, ὅτι μὲ ἀνέχεσθε. 294 Α Διότι σὰς ἀγαπᾷ μὲ ζηλοτυπίαν, σὺν ἑκείνῃ μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους.¹⁴ Δὲν ἐπροχώρησεν εὐθέως εἰς τὴν διήγησιν τῶν ἐγκωμίων, ἀλλὰ παρενέβαλε πάλιν φράσεις καὶ λέγει τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ: «Πάλιν λέγω ἑκεῖνο πού σὰς εἶπα προηγουμένως. Δηλαδή σὰς λέγω μὴ μὲ νομίζη κανεὶς ἀπὸ σὰς, ὅτι εἶμαι ἄφρων καὶ ἀνόητος, ἐπειδὴ θὰ ἐπαινῶ τὸν ἑαυτὸν μου. Ἐὰν ὅμως δὲν πείθεσθε, ἔστω ἐκλάβετε με ὡς ἀνόητον».¹⁵ Καὶ οὕτε πάλιν ἤρξατο τὴν διήγησιν, ἀλλὰ συνεχίζει καὶ λέγει: «Ἐκεῖνο πού θὰ εἶπω ἐπαινῶ τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν θὰ τὸ εἶπω ὡς δοῦλος ταπεινὸς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ θὰ τὸ εἶπω σὺν τῷ ἔγναι ἄφρων καὶ ἀνόητος».¹⁶ Καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν καύχησιν οὕτε μετὰ τοὺς λόγους αὐτοῦς, ἀλλὰ πάλιν, ἐνῶ εἶχεν ἀρμῆσει, συγκρατεῖται καὶ ὑποχωρεῖ. Καὶ λέγει: «Ἄφροὶ πολλοὶ καυχῶνται διὰ προτερήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν ἀνθρώπων, θὰ καυχῶθῃ καὶ ἐγὼ. Καὶ θὰ καυχῶθῃ, διότι μὲ μεγάλην εὐχαριστήσῃ ἀνέχεσθε τοὺς ἄφρονες καὶ ἀνόητους, μολοντάς εἰςθε φρόνιμοι».¹⁷ Ἐπειτα πάλιν ὑποχωρεῖ καὶ διατάζει καὶ ἀφοῦ εἶπε μερικὰ ἄλλα, πάλιν προσθέτει: Β «Μάθετε ὅμως, ὅτι εἰς ὀτιθῆσθε καὶ ἂν τολμᾷ νὰ καυχῆθῃ κανεὶς — διαπράττει ἀφροσύνην πού τὸ λέγω — τολμᾷ καὶ ἐγὼ νὰ καυχῶθῃ».¹⁸ Καὶ μόλις τότε, ὡστὲρ ἀπὸ τὸσας δικαιολογίας, ἐτόλμησεν ἐπὶ τέλος νὰ ἀρχίσῃ τὴν παράθεσιν τῶν ἐγκωμίων του. Ὁ ἴπτος τοῦ βάθους, προμάζει καὶ ὑποχωρεῖ, ἐπειτα καθὼς βλέπει τὸν ἀναβάτην νὰ τὸν ἀναγκάζῃ οὐροδρότερον, ἐπηρεεῖ πάλιν, ἀλλὰ πάλιν προμάζει, καὶ δεκνύων τὸν ἐξανογκασμὸν καὶ τὴν βίαν, ἴσταται ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρηνοῦ καὶ χρεμετίζει, διὰ νὰ δώσῃ θάρρος εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ὁποιοῦσιν τελικῶς. Γ Ἐποὶ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ὡσανὺν νὰ πρόκειται νὰ ἀρήσῃ τὸν ἑαυτὸν του εἰς ἓνα κρημόν, δηλαδή εἰς τὴν διήγησιν τῶν ἰσθῶν του ἀθλων, καὶ μίσην φορᾶν, καὶ δύο, καὶ τρεῖς, καὶ πολλὰς φορές ὑποχωρεῖ, ὅταν λέγῃ: «Εἶθε νὰ δδείγνατε κάποιαν ἀνοχὴν εἰς τὴν ἀφροσύνην». Καὶ πάλιν: «Μὴ νομίζη κανεὶς ἀπὸ σὰς ὅτι εἶμαι ἄφρων καὶ ἀνόητος. Ἐὰν ὅμως δὲν πείθεσθε, ἔστω

14. B' Κορινθ. 11, 1-2.
15. B' Κορινθ. 11, 16.
16. B' Κορινθ. 11, 17.
17. B' Κορινθ. 11, 18-19.
18. B' Κορινθ. 11, 21.

ἐκλάβετε με ὡς ἀνόητον». Καί: «Ἐκεῖνο πού θὰ εἶπω ἐπαινῶ τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν θὰ τὸ εἶπω ὡς δοῦλος ταπεινὸς τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ θὰ τὸ εἶπω σὺν τῷ ἔγναι ἄφρων καὶ ἀνόητος ἀπὸ τὴν πεποιθήσῃ μου, ὅτι ἔγω καὶ ἐγὼ δικαίωμα νὰ καυχῶμαι». Καὶ πάλιν: «Ἄφροὶ πολλοὶ καυχῶνται διὰ προτερήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν ἀνθρώπων, θὰ καυχῶθῃ καὶ ἐγὼ. Καὶ θὰ καυχῶθῃ, διότι μὲ μεγάλην εὐχαριστήσῃ ἀνέχεσθε τοὺς ἄφρονες καὶ ἀνόητους, μολοντάς εἰσθε φρόνιμοι». Καὶ πάλιν: «Μάθετε ὅμως, ὅτι εἰς ὀτιθῆσθε καὶ ἂν τολμᾷ νὰ καυχῆθῃ κανεὶς — διαπράττει ἀφροσύνην πού τὸ λέγω — τολμᾷ καὶ ἐγὼ νὰ καυχῶθῃ». Δ Καὶ ἀφοῦ ἀπέριους φορές ἀπεκάλεσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἄφρονος καὶ ἀνόητου, μόλις τότε ἐτόλμησε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸν αὐτοῦσταν: «Διὰ ποῖον προτέρημα καὶ προσὸν καυχῶνται; Εἶναι Ἰσραηλίται; Καὶ ἐγὼ εἶμαι Ἰσραηλίτης. Καυχῶνται, ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ; Εἶμαι καὶ ἐγὼ. Καυχῶνται, ὅτι εἶναι δῆκονοι τοῦ Χριστοῦ; Καὶ ἐγὼ εἶμαι».¹⁹ Καὶ ἔδω πάλιν δὲν ἐληρομόνησε ποῖος εἶναι, ἀλλὰ πάλιν προβάλλει τὴν δικαιολογίαν προσθέτων τὰ ἑξῆς: «Καὶ ἂν παραβεθῶ ὅτι εἶμαι (δῆκονοι τοῦ Χριστοῦ) — ὁμολῶ σὺν παρᾶφρων — ἐγὼ εἶμαι παραπάνω ἀπὸ αὐτοὺς δῆκονοι τοῦ Χριστοῦ». Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, ἀλλὰ ἀφοῦ παρέθεσεν ἄλλα τὰ ἐγκωμία του, λέγει: «Ἐγὼ νὰ ἀνόητος μὲ τὰς καυχῆσεις μου αὐτάς. Ἀλλὰ σεῖς μὲ ἠναγκάσατε νὰ γίνω».²⁰ Ὡσανὺν νὰ ἔλεγεν, ὅτι δὲν θὰ τὸ εἶλεν, ἐὰν ἡ κατάστασις σὰς ἦτο καλὴ, ἐὰν δὲν εἶχατε παραφερθεῖ καὶ κλονισθεῖ. Καὶ πρῶντα, ἐὰν ἐκεῖνοι μᾶς ἐκακαλόγουν διαρκῶς, δὲν θὰ μοῦ ἐπροκαλεῖτο καμμία δόλοθ ἀπὸ τὰς κακαλογίας του. Ἐ Ἐπειδὴ ὅμως εἶδον, ὅτι τὸ πωλιμῶν δικαίωμα καὶ ὅτι οἱ μαθηταὶ ἀπεακρίτων, κατεφρόνησα ἓνα πρᾶγμα φορικῶν καὶ ἐπαχθῆς καὶ ἠναγκάσθη νὰ γίνω ἄφρων, ἀπαριθμῶν τοὺς ἄθλους μου πρὸς χάριν σὰς καὶ πρὸς χάριν τῆς ἰδικῆς σὰς σωτηρίας.

Τέτοιο εἶναι τὸ ἦθος τῶν ἁγίων. Ἐὰν κάποιον κάτῃ κακόν, τὸ κοινολογοῦν καὶ κάθε ἡμέραν βρῆναὺν δι' αὐτὸ καὶ τὸ καθιστοῦν φανερόν εἰς ὄλους. Ἐὰν ὅμως πράξουν κάτῃ γενναίον καὶ μέγα, τὸ ἀποκρύπτουν καὶ τὸ ρίπτουν εἰς τὴν λήθην. 298 Α Αὐτὸς λοιπὸν ὁ ἅγιος τὰ μὲν ἁμαρτηματὰ του, χωρὶς νὰ τὸν ἐξαναγκάζῃ κανεὶς, συνεχῶς τὸ ἐπανε-

19. B' Κορινθ. 11, 32-35.
20. B' Κορινθ. 12, 11.

λάβοντες και τὰ ἑθνησίμους, ἔλασσε μὲν λέγων ὅτι ἐὼς Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, πρῶτος μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶμαι ἐγώ.²¹ Ἄλλοτε πάλιν ἔλεγε: «καὶ εὐχαριστῶ τὸν Χριστὸν ποὺ μὲ ἐνίσχυσεν. Καὶ τὸν εὐχαριστῶ διότι μὲ ἔκρινεν ἄξιον τῆς ἐπισημοσύνης του καὶ ἔθεσεν εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Εὐαγγελίου ἐμὲ, ποὺ ἦμην πρότερον θλάσθημος καὶ δίκης καὶ ὀριστῆς τῆς Ἐκκλησίας του. Ἄλλα ἐλεήθην ἀπὸ τὸν Θεόν, διότι ἐξ ἄγνοιας ἔκαμα ταῦτα, ὅταν ἦμην ἀκόμῃ εἰς τὴν ἀπιστίαν».²² Καὶ πάλιν: «Τελευταίον δὲ ἀπὸ ἄλλων, σὺν εἰς ἔκτρωμα, ἐνεφανίσθη καὶ εἰς ἐμὲ. Διότι ἐγὼ εἶμαι ὁ πρῶτος κρῆς ἀπὸ ἄλλων τῶν ἀποστόλων, ποὺ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ λέγωμαι ἀπόστολος, διότι κοπεδίωσα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ».²³ Καὶ πάλιν: Ἐ «Εἰς ἐμὲ, τὸν πρῶτον μνησθαιὸν ἀπὸ ἄλλων τῶν Χριστιανῶν ἐδόθη ἡ χάρις αὐτή».²⁴ Ἐπέπεισ πῶς ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸν του ὄχι μόνον τελευταίον μεταξὺ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ἄλλων τῶν πιστῶν, ὅταν εἶπεν «εἰς ἐμὲ τὸν πρῶτον μνησθαιὸν ἀπὸ ἄλλων τῶν Χριστιανῶν ἐδόθη ἡ χάρις αὐτή»; Ἐταὶ λέγει, ὅτι δὲν ἦτο ἄξιος καὶ τῆς σωτηρίας τὴν ὅποιαν ἐπέτυχεν. Διότι, ἀφοῦ εἶπεν, ὅτι ἐὼς Ἰησοῦς Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ σώσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, πρῶτος μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶμαι ἐγώ, ἀκούσε τώρα καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν τὸ λέγει αὐτό. «Ἄλλ' ἀκριβῶς δι' αὐτὸ ἠλεήθην, διὰ νὰ δείξῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς ἐμὲ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ὀλοκλήρην τὴν μακροθυμίαν του C καὶ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα εἰς ἐκείνους, ποὺ μέλλουν νὰ ποιηθοῦσιν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ κληρονομήσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν».²⁵ Μὲ αὐτὸ ποὺ λέγει ἐνοεῖ τὸ ἔξῃ. Δὲν ἐλεήθην διὰ τὴν ἀβίαν μεταβολὴν τοῦ βίου μου, μὴ νομίσης τέτοιο πρῶγμα. Ἄλλα ἐλεήθην, διὰ νὰ μὴ ἀπελιπίσθῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτοῦ, ποὺ ἐξησαν εἰς τὴν κακίαν, ὅτε ἀπὸ αὐτοῦ ποὺ ἐπολέμησαν τὸν Χριστὸν, ἐλέησαν τὸν τελευταίον ἀπὸ ἄλλων, μετὰ τὸν ὁποῖον δὲν ὕπῆρξεν ἄλλος τόσοσ πολέμιος τοῦ Χριστοῦ, νὰ σώσεται. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς λέγει «ὅτι αὐτὸς εἶμαι ὄργανόν μου ἐκλεκτόν, ποὺ τὸν ἐξέλεξε διὰ νὰ βαστάσῃ καὶ διαδώσῃ τὸ πᾶν τοῦ ἀνοματός μου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου μου κήρυγμα, μεταφέρων τοῦτο διὰ τῶν περιοδεῶν του ἐνὰ

21. Α' Τιμ. 1, 15.

22. Α' Τιμ. 1, 12.

23. Α' Κορινθ. 15, 8-9.

24. Ἐφεσ. 3, 8.

25. Α' Τιμ. 1, 14.

πῶν ἑθνῶν καὶ βασιλείων».²⁶ Αὐτὸς δὲ χωρὶς κομίσαν ἔπαρον ἀπὸ τὰ ἑγκώμια ἐκείνα, μένει καὶ ἔλεονολογεῖ τὸν ἑαυτοῦ του ὅστερ' ἀπὸ τῶσιν παρηγορίων, ἀπακαλεῖ τὸν ἑαυτοῦ του πρῶτον μεταξὺ τῶν ἁμαρτωλῶν Ἐ καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει, ὅτι ἠλεήθην, διὰ νὰ μὴ ἀπελιπίσθῃ διὰ τὴν σωτηρίαν του κανεὶς ἀπὸ αὐτοῦ, ποὺ ἐβάσαν εἰς τὴν ἐσχάτην κακίαν, ἐλέησαν αὐτὸν (τὸν Παύλον) καὶ τὴν φιλαυθροσίαν ποὺ ἐπέδειξθῃ εἰς τὸ πρόσωπόν του.

Τὰ ἁμαρτήματά του λοιποῦ καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἓνα ἀνάγκη, τὰ δημοσιεύει κάθε ἡμέραν εἰς ἄλλας τὰς ἐπιστολάς του, συμπληρῶν καὶ καθιστῶν αὐτὰ φανερά ὄχι μόνον εἰς τοὺς συγχρόνους του, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλους τοὺς μεταγενεστέρους. Ἐνῶ τὰ ἑγκώμια, ἀκόμῃ καὶ ὅταν ἐλέγη ὅτι εἶναι ἀνάγκη, διατάζει καὶ δευιάζει νὰ τὰ παραθέσῃ. Καὶ τοῦτο εἶναι φανερόν ἀπὸ τὰ γεγονόσ, ὅτι τόσοσ φορὰς ἀπακάλεσε τὸ πρῶγμα ἀνοησίαν, Ἐ καὶ ἀκόμῃ καὶ ἀπὸ ἄλλων τῶν χρόνων κατὰ τὸν ὁποῖον ἐσώτησε τὴν θαυμαστήν ἀεικίαν καὶ θεῖαν ἀπακάλεσιν. Διότι δὲν τὴν εἶχεν ἴθει πρὸ δύο καὶ τριῶν καὶ δέκα ἐτῶν, ἀλλὰ τὴν εἶθε πρὶν ἀπὸ πολὺ περισσότερα ἔτη. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν χρόνον αὐτὸν προσδιορίζει, ὅταν λέγῃ τὸ ἔξῃ: «Ἐνωρίως ἀνθρώπων ποὺ πρὸ δεκατεσσάρων ἐτῶν ἠρπάγη καὶ ἐσώκωθῃ ἐκ τῶν τρίτων οὐρανοῦ».²⁷ Διὰ νὰ μᾶθη, ὅτι οὔτε τότε θὰ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ, ἐὰν δὲν ἐβλεπεν, ὅτι ἦτο μεγάλη ἀνάγκη. Διότι ἐὰν ἤθελε νὰ διηγῆθῃ τοὺς θόλους του, θὰ τὰ ἔλεγεν ἀμέσως, ὅταν τὸ εἶθε τὸ ὄραμα, ἢ τὸ πρῶτον ἢ τὸ δευτερον ἢ τὸ τρίτον ἔτος. Τῶσιν ὅμως ἐπὶ δεκατέσσαρα ἔτη ὕπῃμεινε καὶ ἐσώτησε καὶ δὲν τὸ ἐξηγγεῖλεν εἰς κανεὶς, ἀλλὰ μόνον πρὸς τοὺς Κορινθίους. Καὶ πότε; Ὅταν εἶπεν, ὅτι ἐξερύτρωσαν οἱ ψευδοπρόστολοι, ²⁸ Α δεκυκίων, ὅτι οὔτε τότε δὲν θὰ τὰ ἔλεγεν, ἐὰν δὲν ἐβλεπεν, ὅτι ἐπροκαλεῖτο τόσοσ φθορὰ μεταξὺ τῶν μαθητῶν.

Ἡμεῖς ὅμως δὲν κάμνομεν ἔτσι, ἀλλὰ κάμνομεν ἐντελῶς τὸ ἀντιθετόν. Οὔτε μίον ἡμέραν δὲν ἐθυμομάθα τὰ ἁμαρτήματά μας, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκούσκαμεν ἄλλους νὰ τὰ ἀνακέρουν, ἀνακατοῦμεν, εὐσυνασχετοῦμεν, θεωροῦμεν τὸ πρῶγμα ὄρθιν, τοὺς λαοῦσιν μὲ μισροὺς χλευασμοὺς. Ἐὰν δὲ κάμκαμεν ἓνα μικρὸν καλόν, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν συνεχῶς, καὶ χρεωστοῦμεν ἐθνημοσύνην εἰς ἄλλους τὸ ἀνακέρουν καὶ αὐτοὺς τοὺς θεωροῦμεν φίλους. Καὶ ὅμως ὁ

26. Πρᾶξ. 9, 10.

27. Π' Κορινθ. 12, 2.

Χριστὸς μᾶς ἐπρόσβαξε τὸ ἀντίθετον, νὰ λησμονῶμεν δηλαδὴ τὰ κατ'ορθώματά μας καὶ νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ ἀμαρτήματά μας. **Β** Καὶ τοῦτο μᾶς τὸ κατόρθωσε φανερόν καὶ μὲ τὰς παραίνεσις, πού ἔδιδε πρὸς τοὺς μαθητὰς του, ὅταν ἔλεγεν: «Ὅταν ὅλα τὰ πράξετε, νὰ λέγετε, ὅτι εἴμεθα δοῦλοι ἁμαρτημάτων». **38** Καὶ μὲ τὴν παραβολὴν τοῦ Φαρισαίου πάλιν μᾶς τὸ ἐδίδαξε, διότι ἐπρωτίμωζε τὸν τελώνην ἀπὸ αὐτόν. Ὅπως δηλ. τὸν τελώνην τὸν ἔδικαιωσεν ἡ μνήμη τῶν ἀμαρτημάτων του, ἔτσι τὸν Φαρισαίου τὸν κατέστρεψεν ἡ μνήμη τῶν κατ'ορθωμάτων του. Καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Θεὸς τὰ ἴδια συμβουλεύει λέγων τὰ ἑξῆς: «Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος πού ἐξολοκίζω τὰς ἀμαρτίας σου καὶ τὰς λησμονῶ. Σὺ ὅμως νὰ τὰς ἐνθυμήσῃαι».

Τίποιο ἦτο τὸ ἦθος τῶν ἀποστόλων, τὸ ἦθος τῶν προφητῶν καὶ τῶν δικαίων ὄλων. Ὁ Δαυὶδ, ὡς γνωστόν, συνεχῶς ἐνθυμῆτο τὴν ἀμαρτίαν του, ἐνῶ τὰ κατ'ορθώματά του εἰς κομμίαν περιπίπτειν, **С** ἐκτὸς μόνον ἂν κομμίαν φορὰν ἐξηναγκάσθῃ. Ὅταν λοιπὸν κατέλαβε τὴν Ἰουδαίαν ὁ θαρραλικὸς ἐκεῖνος πόλεμος, καὶ ὅλα ἦταν πλήρη κινδύνων, ὁ Δαυὶδ, πού ἦτο τότε νέος καὶ ἄπειρος ἀπὸ πολέμους, ἄφησε τὰ πρόβατα καὶ ἔτρεξεν εἰς τὴν μάχην καὶ, ἐνῶ ἔβλεπεν ὅτι ὄλοι εἶχαν ζωώσει καὶ εἶχαν φορηθῆ καὶ ἔτρεμον, αὐτὸς δὲν ἔπαθε τίποτε ἀνθρώπινον, δὲν ἐγίνε δειλοτέρας καθὼς ἔβλεπε τοὺς ἰδικούς του νὰ ἔχουν ταπεινωθῆ. Ἀλλὰ ὅλα ὅσα ἔβλεπε τὸ ὑπερενίκησε μὲ τὴν πίστιν καὶ, ἀφοῦ ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν καὶ ἐγέμειν ἀπὸ προθυμίας, προσῆλθεν εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἀδελφούς, **Δ** ὑποσχόμενος νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν κίνδυνον πού τοὺς κατεῖχεν. Οἱ ἀδελφοὶ ἐγέλασαν ἀπὸ τοὺς λόγους του (διότι δὲν ἔβλεπον τὸν Θεὸν πού τὸν ἐκίει ἀπὸ μέσου του, ὅτε τὴν γενναίαν ἐκείνην ψυχὴν καὶ οὐρανομήκη καὶ γεμάτην πίστιν) καὶ αὐτὸς τοὺς ἄφησε καὶ μετέβη πρὸς ἄλλους. Ὅταν δὲ τὸν εἰσῆγαγον εἰς τὸν βασιλεῖα καὶ τὸν ὄδρον ὡσαν πεπαμένον ἀπὸ τὸν φόδον, πρῶτα ἀναπτερόνει τὸ φρόνημα ταύτου, λέγων: «Ἄς μὴ παραθῆ καὶ ἄς μὴ πτοηθῆ καθόλου ἡ καρδία τοῦ κυρίου μου, τοῦ βασιλέως. Ἐγὼ ὁ δοῦλος σου δὲ μεταβάω καὶ θὰ πολεμήσω ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ Φιλισταίου». **39** Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος δὲν ἐπίστευε καὶ ἔλεγε

38. Λουκ. 17, 10.

39. Ἠσ. 48, 25.

30 Α' Βασιλ. 17, 32.

«δὲν εἶναι δυνατόν νὰ βαδίσῃς ἐναντίον τοῦ Φιλισταίου αὐτοῦ καὶ νὰ πολεμήσῃς αὐτόν, Ἐ διότι εἶσαι μικρὸς εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ σῶμα, ἐνῶ ἐκεῖνος εἶναι ἀξιόλογος πολεμιστὴς ἀπὸ τὴν νεωρὰν τοῦ ἡλικίου», τότε ὁ Δαυὶδ εὐρισκόμενος εἰς ἀμηχανίαν ἀναγκάζεται πλέον νὰ διηγηθῆ τοὺς ἰδικούς του ἀδελφούς. Ὅτι ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τὸ πράξῃ αὐτό, τὸ εἶδει μὲ τὰ πραγματοποιήματα, διότι ὅτε πρὸς τοὺς ἀδελφούς του ἀνέφερε κανένα κατ'ορθώματά του, ὅτε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ ὅτε πρὸς τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα ζωὴς τὴν στιγμὴν πού τὸν εἶδε νὰ δυσπιστῆ καὶ νὰ ἀγωνισθῆ καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ ἐπιτεθῆ ἐναντίον του. Τί τοῦ ἔμενε τώρα πλέον νὰ πράξῃ; Νὰ ἀποσιωπήσῃ τὰ ἐγκώμια; Ἀλλὰ δὲν θὰ τοῦ ἐπέτρεπεν ὁ βασιλεὺς νὰ ἀπέλθῃ καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν λαόν ἀπὸ τοὺς κινδύνους πού ἀντεμετώπιζον. **39** Ἀ Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ ἐσκόπησεν ὅταν ἔπρεπε, ὅταν εἶδεν, ὅτι ἡ περίστασις τὸν ἠνάγκαζε νὰ ὀμλήσῃ, δὲν σιωπῆ πλέον καὶ λέγει πρὸς αὐτόν: «Ἐγὼ ὁ δοῦλος σου ἤμην δοσικός καὶ ἔθοσκα τὰ πρόβατα τοῦ πατρός μου. Ὅταν συνέβαινε νὰ ἔλθῃ λιοντάρη ἢ ἀκούδα καὶ ἤρπασκε πρόβατον ἀπὸ τὴν ἀγέλην τῶν προβάτων μου, ἔτρεχα πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν, φρόνεια τὸ θηρίον τοῦτο καὶ ἀπέστειν τὸ πρόβατον ἀπὸ τὸ σπάσμα του. Ἄν δὲ τὸ θηρίον ἐπιτίθετο ἐναντίον μου, τὸ ἔπιανον ἀπὸ τὸν λαμῶν, τὸ ἐκτυπόουσα καὶ τὸ φρόνεια. Λέοντα καὶ ἄρκτον ἐγὼ ὁ δοῦλος σου ἐκτύπησα καὶ ἐφόνευσα. Ὁ ἀπερίτμητος λοιπὸν αὐτὸς Φιλισταίος, θὰ γίνῃ εἰς τὰ χέρια μου ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ θηρία αὐτά».

Βλέπετε μὲ ποῖον τρόπον ἐδήλωσε τὸν λόγον διὰ τὸν ὅποιον ἐπακαλόεθ τὰ κατ'ορθώματά του; Τότε λοιπὸν, τότε ἔλαθε θάρρος ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν διέταξε τέλος νὰ ἀπέλθῃ. Καὶ ἀπῆλθε καὶ ἐμονομάχησε καὶ ἐνίκησεν. **Β** Ἐάν δὲν ἀνέφερε τοὺς ἀδελφούς, ὁ βασιλεὺς δὲν θὰ τοῦ ἐνεπιπέτο τὴν μονομαχίαν ἐκείνην. Καὶ ἀφοῦ δὲν θὰ τὸν ἐνεπιστεύετο, δὲν θὰ τὸν εἶχεν ἀφήσει νὰ ἀπέλθῃ πρὸς μονομαχίαν. Καὶ ἂν δὲν τὸν ἄφησε, θὰ εἶχεν ἐμποδίσει ἔτσι τὸ κατ'ορθώματά. Καὶ ἀφοῦ θὰ εἶχεν ἐμποδίσθ τὸ κατ'ορθώματά, ὅτε ὁ Θεὸς θὰ ἐδοξάζετο τότε, ὅτε τὸ κράτος θὰ εἶχεν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τοὺς ἐπικειμένους κινδύνους. Διὰ νὰ μὴ συμβοῦν λοιπὸν τόσα ἀτοπα καὶ νὰ μὴ ἐμποδισθῆ μία τῶσον μεγάλη θεία οικονομία, ἠναγκάσθη ὁ Δαυὶδ νὰ ἀναφῆρῃ τοὺς ἰδικούς του ἀδελφούς. Ὅπως γνωρίζουν νὰ σιω-

31. Α' Βασιλ. 17, 34-36.

πούν, όταν δεν συντρέχει καμμία ανάγκη, έτσι γνωρίζουν και να δμιλούν, όταν υπάρχει πειστική ανάγκη.

Ο Διόνυσος τις να ίδη, ότι τούτο συνέβη όχι μόνον εις αυτόν (τὸν Δαυὶδ), ἀλλὰ και εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Σαμουὴλ. Καὶ πράγματι ἰκέινος ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τόσα ἔτη, ὥπως ἤθελεν ὁ Θεός, και οὐδέποτε εἶπε κάτι μεγάλο διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἄν και εἶχε πολλὰ να εἴπῃ, ἂν ἤθελεν, ὥπως τὴν ἀνατροφὴν του ἀπὸ τὴν μητρικὴν ἡλικίαν, τὴν παραμονὴν του εἰς τὸν ναόν, τὴν προφητείαν του όταν ἦτο ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα, τοὺς μετέπειτα πολέμους, τὸς νίκας ποὺ κατήγαγε χωρὶς να χρησιμοποῖῃ ὄπλα, ἀλλὰ μαχώμενος με ὄπλον τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν εἶπε κατὰ τὸν προηγούμενον χρόνον. Ὡς ὅταν δὲ ἐπρόκειτο να ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀρχὴν και να τὴν μεταδίδῃ εἰς ἄλλον, τότε ἠναγκάσθη να διεξέλθῃ τοὺς βέλους του, ἀλλὰ και τότε με μετριοπάθειαν. Καὶ ἀφοῦ ἐκάλεσεν ὄλον τὸν λαόν, παρόντος και τοῦ Σαοῦλ, εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἰσθὺ ἐγὼ ἤκουσα τὰ αἰτήματά σας, και ἐγκατέστησα ὡς κυβερνήτην σας βασιλεύα. Καὶ πηγαίνοντο ἀναμεταξύ σας ἀπὸ τὴν νεότητά μου ἕως σήμερον. Τώρα ὁμως ἔχω γράσει πλῆτον, Ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ και τοῦ βασιλεύος εἶπατε ἐλεύθερα, δὲν ἔχετε κανένα παράπτουν ἐναντίον μου. Μήπως τυχόν ἀφῆρασα τὸν μόσχον ἀπὸ κανένα σας ἢ τὸν θύον του; Μήπως ἐτυράνησα ἢ ἀπλῶς ἐπίεσα κανένα ἀπὸ σας; Ἐ μήπως ἐπήρα ὄρων ἀπὸ κάποιου διὰ να ἐξυλιωθῇ αὐτὸς ἀπέναντί μου ἢ ἐπήρα ἔστω και ὑποθήματα, και ἔκαμα πῶς δὲν τὰ εἶδα; Ἐάν σας ἔχω ἀδικήσει εἰπέ τε το, διὰ να ἐπιστρέψω εἰς σας, ἢ τι ἀδικίως ἔλαβα». ²⁸ Καὶ τί ἦτο ἰκέينو ποὺ τὸν ἠνάγκαζε να τὸ εἴπῃ αὐτό; Ἦτο πράγματι μεγάλη ἀνάγκη.

Ἐπειδὴ θελαδὴ ἐπρόκειτο να ὀρίση εἰς αὐτοὺς ὡς ἀρχοντὰ των τὸν Σαοῦλ, θέλων με τὸν ἀπολογισμὸν του αὐτὸν να διδάξῃ ἰκέינוν, πῶς πρέπει να ἀσκή τὴν ἐξουσίαν και να φροντίζῃ διὰ τοὺς ἀρχομένους, ἀφῆρ ὡς μάρτυρας τῆς διδασκαλίης του (σχετικὰ με τὴν ἀσκησὴν τῆς ἐξουσίας) τοὺς ἰδιοὺς τοὺς ὀηκόους του. Καὶ δὲν τὸ κάμνει αὐτὸ τὴν ἐποχὴν ποὺ εὐρίσκειτο εἰς τὴν ἐξουσίαν, διὰ να μὴ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι ἀπὸ φόβον πρὸς αὐτὸν ἐδεδείχασαν πράγματα ἀνύπαρκτα. Ἀλλὰ όταν ἦδη εἶχε παύσει ἡ ἰσκή του διακρίαι ²⁹ Α και ἡ βασιλεία ἔχε ἀνατεθῆ εἰς ἄλλον, και ὅποιος ἤθελε να κατηγορήσῃ δὲν διέτρεχε κανένα κίν-

²⁸ Ἠ. Α' Βασιλ. 12. 1-3.

δυνον, τότε θέτει τὸν ἑαυτόν του ὑπὸ τὴν κρίσιν αὐτῶν. Καὶ ὁμως, ἂν ἦτο κανεὶς ἄλλος, θὰ ἐμνησκάκει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους και δὲν θὰ ἤθελεν ὁ διάδοχος του να εἶναι ἀγαθὸς και δικαίος, ὅχι μόνον ἀπὸ μνησκασίον, ἀλλὰ και διὰ να ἐπισητῆται αὐτὸς περισσότερο.

Διὸτι αὐτὰ τὸ φοβερόν νόσημα ἐνυτάρχει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀρχόντων. Εἰχοντοὶ θελαδὴ οἱ διάδοχοὶ των να εἶναι φαῦλοι και ποιηροί. Διὸτι ἂν τυχὴ να εἶναι γενναίοι, ἔ νομίζου ἐτι θὰ φανοῦν λαμπρότεροι αὐτοί, όταν οἱ διάδοχοὶ των δὲν εἶναι τέτοιοι. Ἄν πάλιν εἶναι τραχεῖς και διεφθαρμένοι, νομίζου ἐτι θὰ εἶναι δικαιολογία τῆς ἰσκήης των ποιηρίας, ἢ κακία τοῦ διαδόχου ἀρχοντος. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ μακάριος δὲν ἦτο τέτοιος. Ἀλλὰ ἤθελε και ἤγετο και ἐπέδουμι να ἀπολαύσω αὐτοὶ καλύτερον διακινέρον. Τόσον φιλόστοργος ἦτο, τόσον καθαρός ἀπὸ φθόνου, τόσον ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κενοδοξίαν. Καὶ ἐξήτει θεθαίως ἐν μόνον, τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τούτο και τὸν ἀρχοντα αὐτῶν τὸν ἐζωγράφικε κατὰ τὴν ἰσκήν του ἀπολογίαν. Διὸτι τὸ να καλῆσῃ τὸν βασιλεύα και να τοῦ εἴπῃ, να εἶσαι ἀγαθὸς και δικαίος και να μὴ δωροδοκῆσαι Ο και να μὴ ἀσκήης καταναγκασμὸν, μήτε να ἀδικῆσαι, μήτε να πλεονεκτῆς, θὰ ἦτο φορτικὸν και ἐπαχθὲς δι' ἰκέינוν πρὸς τὸν ὀποῖον θὰ ἀπυμυθοντο ὄλα αὐτὰ. Τὸ να σιωπήσῃ πάλιν, θὰ ἦτο προσβία τοῦ λαοῦ. Με τὴν μορφήν τῆς ἀπολογίας ἐπέτυχε και τὰ δύο αὐτὰ, θελαδὴ και ἰκέינוν τὸν ὀδίδαξε ποῖος πρέπει να εἶναι ὁ βασιλεύς, και τὸ ἀποκρουστικὸν τῆς διδασκαλίης ἀπέφυγεν. Καὶ φαίνεται μὲν, ἐτι δίδει τὴν μάχην με τὴν ἰσκήν του βρῶσιν, διδάσκει ὁμως ἰκέינוν πῶς και κατὰ ποῖον τρόπον πρέπει να φροντίζῃ διὰ τοὺς ὀηκόους του.

Ἐὺ δὲ πρόσχε, σὲ παρακαλῶ; με πῶσῃ ἀκριβείαν εἶδειε τὸν ἑαυτόν του καθαρόν ἀπὸ κάθε δωροδοκίαν. Διὸτι δὲν εἶπε, μήπως ἐπήρα τὰ χωρῆμα κανενὸς ἀπὸ σας; Ὡς μήπως ἔλαβον χρυσόν; Ἀλλὰ εἶπεν αὐτὸ ποὺ εἶναι εὐτελέστερον ἀπὸ ὄλα, θελαδὴ μήπως ἔλαβον ὑπόδημα; Ἐπειτα μᾶς ἔδειξε και μίαν ἄλλην σημαντικὴν του ἀρετήν. Ἐπειδὴ θελαδὴ πολλοὶ ἀκ τῶν ἀρχόντων, όταν μὲν κλέπτου, εἶναι ἐπιτεκίς και μετριοφρονες και καταδεκτικοί, ὅχι ἀπὸ χαρακτήρος, ἀλλὰ πιεζόμενοι ἀπὸ τὴν συνειδήσιν, θιὸτι τὰ κλοπιμαία ἀφαιροῦν τὴν παρησίαν, οἱ δόδοκαστοι πάλιν εἶναι αὐστηροὶ και ἐπαχθῆς, ὄτε και αὐτοὶ ἀπὸ χαρακτήρος, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιον κενοδοξίαν και ἀπὸ τὸ γεγο-

νός ότι είναι καθαροί από δωροδοκίαν, και δι' αὐτὸ δὲν εἶναι εὐκαλοὶ νὰ συμπεσοῦν δια αὐτὰ εἰς τὸ ἴδιον πρόσωπον, θέλω λοιπὸν αὐτὸς ὁ θεὸς νὰ βεῖξη. Ἐστὶ ἦτο ἀνώτατος καὶ τῶν δύο αὐτῶν, δηλαδὴ καὶ τῆς δωροδοκίας καὶ τῆς ἀργείας, ἀφοῦ εἶπε «μήπως ἔλασα τὸν μάσχον κανενὸς ἀπὸ σᾶς;», δὲν ἐκώπτησεν, ἀλλὰ προσέθεσεν: «Ἡ μήπως κατεδυνάστευσα κανένα ἀπὸ σᾶς ἢ κατεπίσα κανένα;». Καὶ μετὰ αὐτὰ ἐνωσεῖ τούτου, ὅτι κανεὶς δὲν δύναται νὰ τὸ εἴπῃ αὐτὸ, ἐπὶ δηλαδὴ δὲν ἐδωροδοκῆσθην μὲν, ἐπεὶδὴ ὁμοῦ δὲν ἐδωροδοκῆσθην, ἐπὶ ἔγωγε ἀφόρητος καὶ ὤμιος καὶ ἀργίος. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν «ἢ μήπως κατεδυνάστευσα κανένα ἀπὸ σᾶς;». Τὶ ἀπήντησαν λοιπὸν ἐκεῖνοι; «Ὅτε μᾶς κατεδυνάστευσες, οὔτε μᾶς ἀνέτρυφες, οὔτε ἐπήρες τίποτε ἀπὸ τὰ χέρια κανενός.»⁸³ Καὶ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ἐδίδασκε καὶ τὸν ἴδιον τὸν βασιλέα μετὰ αὐτὰ ποῦ ἔλεγε, προσέθεσε:

⁸³ Α «Ἐπομένως εἶναι μάρτυς ἐνώπιόν σου ὁ Κύριος καὶ ὁ χρισθεὶς βασιλεὺς Σαούλ.» Μετὰ αὐτὸ μᾶς ὑποδηλώνει καὶ μᾶς δεκνύει, ὅτι ἡ μαρτυρία δὲν ἦτο χαριστικὴ, δι' αὐτὸ ἐκάλεσε μάρτυρα αὐτὸν ποῦ γνωρίζει τὰ ἀπόρητα τῆς ψυχῆς μας, πράγμα ποῦ εἶναι ἀπόδειξις καθαρᾶς συνειδήσεως. Διότι κανεὶς, κανεὶς, ἐκτὸς ἂν εἶναι παράφρων καὶ ἐκτὸς ἑαυτοῦ, δὲν ἠδύνατο ποτε νὰ καλέσῃ μάρτυρα τῆς ἰδικῆς του συνειδήσεως τὸν Θεόν, ἂν δὲν εἴη ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

Ὅταν λοιπὸν ἐκεῖνοι ἐπεθεδαίωσαν τὰ λεχθέντα ἀπὸ αὐτὸν, αὐτὸς ἔδειξε καὶ ἄλλην ἀρετὴν του. Καὶ ἀφοῦ τοὺς ὑπενθύμωκεν δια ὅσα πέροσον εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς μετέπειτα πολέμους, τοὺς ὑπενθύμωκεν τὴν μάχην ποῦ συνήρθη ἐπὶ τῆς ἀρχηγίας του καὶ τὴν παραδόξον νίκην. Καὶ ἀφοῦ εἶπε πᾶς πολλὰς φορές ἐξ αἰτίας τῶν ἰδικῶν τῶν ἁμαρτιῶν παρεδόθησαν εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἔβλάστησεν αὐτὸς τὸν Θεόν καὶ τοὺς ἀπῆλαξεν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Ἔτσι εἰς ἓνα συνδυασμὸν τῶν παλαιῶν πρὸς τὰ νέα, συνεχίζει καὶ λέγει: «Ὁ Κύριος ἐστεῖλε τότε ἐλευθερωτὰς τοὺς κρεττάς Ἰεροβαάλ, Γεδωνί, Βαρὰκ, Ἰσβαὴ καὶ μετὰ τὸν Σαμουὴλ καὶ σὺς βγαλεὶν ἀπὸ τὰ χέρια τῶν γύρω ἐχθρῶν μας καὶ ἔτσι τώρα σὺς κοιταίκετε ἐδῶ ἀσφαλεῖς καὶ ἡσυχιοί.»

Βλέπετε πᾶς οἱ ἅγιοι συνήθιζον νὰ μὴ λέγουν τὰ κα-

83. Α' Βασιλ. 19, 4.

84. Α' Βασιλ. 19, 5.

85. Α' Βασιλ. 19, 11.

τορθώματά των, ἐκτός ἂν ποτε ἀναγκασθῶν; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἀποδέχεται εἰς αὐτοὺς καὶ διδασκαλίαν με ἀκρίβειαν, ὅτι τὸ νὰ ἀμιλλῇ κανεὶς διὰ τὸν ἑαυτὸν του εἶναι ἐπαχθὲς καὶ ἀφόρητον, ἔλεγεν ὁ Παῦλος νὰ μὴ ἐδειχνατε κάποια ἀνοχήν εἰς τὴν ἀφροσύνην. «Ὅχι μεγάλην, ἀλλὰ κάποιαν, μικράν. Διότι δὲν ἦτο προετοιμασμένος νὰ ἐπιδοθῇ εἰς μίαν ἄμετρον διήγησιν τῶν ἀθλῶν του, ἀλλὰ τοὺς παρατρέχει ἐν συντομίᾳ. Καὶ αὐτὸ μάλιστα δι' ἐκείνους καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν των. Διότι ὅπως εἶναι ἔργον ἐσχάτης ἀνοησίας τὸ νὰ λέγῃ κανεὶς τὰ κατορθώματά του, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιβάλλῃ κάποια ἀνάγκη, ἔτσι καὶ, ὅταν ὑπάρχῃ ἀνάγκη ποῦ πῶσει, τὸ νὰ ἀποσιωπᾶς τὰ ἔργα σου εἶναι προσοσία. Ἄλλ' ὁμοῦ ὁ Παῦλος καὶ ὅταν ἐβλέπεν, ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη, ἐδίωταξεν καὶ ἀπεκάλεε τὸ πρᾶγμα ἀνοησίαν, Δ διὰ νὰ μάθῃς τὴν σύνεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν πολλὴν ἀσφάλειαν. Καὶ πράγματι, ἀφοῦ εἶπεν «ἐκεῖνο ποῦ θὰ εἴπω ἐπαυῶν τὸν ἑαυτὸν μου, δὲν θὰ τὸ εἴπω ὡς δούλος ταπεινὸς τοῦ Κυρίου», προσέθεσε «ἀπὸ τὴν πεποίθησίν μου, ὅτι ἔγω καὶ ἐγὼ δικαίωμα νὰ καυχώμαι. Μὴ νομίσης, λέγει, ὅτι ἐγὼ τὸ λέγω αὐτὸ. Ὅσοτε δι' αὐτὸ κυρίως τὸν ἐπαυῶ καὶ τὸν θαυμάζω καὶ τὸν ὀνομάζω σωφύλατον, διότι ἐνόμισεν, ὅτι εἶναι ἔργον ἀφροσύνης νὰ ἐγκωμιάσῃ καὶ νὰ ἐπαυῇ τὸν ἑαυτὸν του. Ἐὰν ὁμοῦ αὐτὸς, τὴν στιγμήν ποῦ ἐβλέπεν, ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη, τὸ ἀνέμισεν αὐτὸ ἀφροσύνην, τότε ποίας συγγνώμης δύνασται νὰ εἶναι ἕξοι, ποίας ἀπολογίας, αὐτοῦ ποῦ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη λέγουν πολλὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν των ἢ ἀναγκάζουν καὶ ἄλλους νὰ λέγουν:

Ἐχόντες λοιπὸν ἅλ' αὐτὰ ὑπ' ἔμφιν, ἂς μὴ ἐπαυόμεν μόνον τὰ λεγόμενά των, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς μνησθῶμεν καὶ τοὺς ἀκολουθήσωμεν μετὰ ζήλον καὶ ἡσιμωμένους τὰ κατορθώματά μας Ἐ νὰ μνημονεύωμεν πάντοτε τὰ ἁμαρτήματά μας, διὰ νὰ δυνάμεθα νὰ ἐμεῖθα μετριόφρονες καὶ ἀγωνιζόμενοι πρὸς αὐτὰ ποῦ ἀνίσκονται ἐνώπιόν μας, νὰ λάβωμεν τὸ θρασεῖον τῆς οὐρανιας κλήσεως μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ δόξα, δυνάμις καὶ τιμὴ ἀσκήσου εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Α Π Ρ Ο Σ Ο Χ Ο Υ Σ

ΥΠΕΡΒΟΛΟΝ ΚΑΘΩΣ ΤΟ ΑΝΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΠΥΤΟΝ, ΠΟΙ ΛΕΓΕΙ:
·ΕΙΤΕ ΥΠΟΚΡΙΤΙΚΩΣ ΚΑΙ ΜΕ ΠΡΟΣΚΗΜΑΤΑ ΕΙΤΕ ΒΙΑΙΚΡΙΝΩΣ ΚΑΙ
ΜΕ ΝΙΦΤΗΤΑ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΗΡΥΣΣΕΤΑΙ·¹ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΑΠΕΙΝΟ-
ΦΡΟΣΙΝΗΣ.

"Όταν πραγματοποιήσω εμνημονεύσαμεν τόν Φαρισσαίον και τόν τελώνην και με τόν λόγον εξεζύγασαν δύο ἄρματα, τῆς ἀρετῆς καί τῆς κακίας, ἐδείξαμεν με τὸ καθένα πόσον μεγάλο εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τῆν ταπεινοφροσύνην καί πόσον μεγάλη ἡ θλάθῃ ἀπὸ τῆν ἀλαζονείαν. Ἐπί τὴν αὐτήν, καίτοι ἦτο ἠνωμένη με τῆν δικαιοσύνην καί τῆς νηστείας καί τῆς «δεκάτας»,² ἐν ταύτοις ὑπέρηρον. Ἐνῶ ἀκείνη, καίτοι ἦτο ἠνωμένη με τῆν ἀμαρτίαν, ὑπερέβη τὸ ζεῦγος τοῦ Φαρισσαίου, μολούσι εἶχε καί τὸν ἥλοχον κακόν. Διότι τί εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὸν τελώνην; Ἐπειδὴ ὁμοῦ συνέτριψε τὴν ψυχὴν του καί ἀπεκάλεσε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὅπως καί ἦτο, ³ Α ὑπερέβη τὸν Φαρισσαίον, ὁ ὁποῖος εἶχε νὰ ἀνοκέρη καί νηστείας καί δεκάτας καί ἦτο καί ἀπληλαγμένος ἀπὸ κάθε ἀμαρτίαν. Διὰ ποῖον λόγον συνέβη αὐτό; Διότι καίτοι ἦτο ἀπληλαγμένος ἀπὸ πλεονεξίαν καί ἀρπαγῆν, εἶχε ριζωμένην εἰς τὴν ψυχὴν του τὴν κενοδοξίαν καί ἀλαζονείαν, ποῦ εἶναι μίτερα ὄλων τῶν κακῶν. Δι' αὐτὸ καί ὁ Παῦλος παρακαλεῖ καί λέγει: «Ἄς ἐξετάζη καλὰ τὸ καθένα τὰ ἔργα του, ἂν εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καί τότε, ὅταν θὰ εὕρῃ τὰ πρόγματα θεάρεστα, θὰ ἔχη τὸν λόγον τῆς καυχῆσεως του, ἀποβλέπων εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ μόνον καί ὄχι εἰς τὴν ἑλλειψιν τοῦ ἄλλου». Ἐκεῖνος ὁμοῦ ἐπρόβαλεν ὡς κατήγορος ὅλης τῆς οὐκουμένης καί ἰσχυρισθῆ, ὅτι εἶναι καλύτερος ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἐν ταύτοις καί ἀπὸ δεκά μόνον ἀνθρώπων, καί ἀπὸ πέντε, καί ἀπὸ δύο, ἀκόμη καί ἀπὸ ἑνα, ἂν ἐθεώρε: ἀνώτερον τὸν ἑαυτὸν του, πάλιν δὲν θὰ ἦτο ἀνεκτόν. Ἐ Αὐτὸς ὁμοῦ τώρα ὄχι μόνον ἐπρόβαλε τὸν ἑαυ-

1 Φιλ. 1, 18.

2 Τὸ δεκάτον τοῦ εισδήματος, ἀπαιτούμενον εἰς τὸν Θεόν.

3 Γαλ. 6, 4.

τὸν του ἐπάνω ἀπὸ ὄλων τῆν οὐκουμένην, ἀλλὰ καί κατηγόρησε τοὺς πάντας. Διὰ τοῦτο ἐμεινεν ὀπίσω εἰς τὸν ὄρομον. Καί ὅπως ἑνα πλοῖον ποῦ διήλθεν ὄπειρα κύματα καί διέφυγε πολλὰς τραχιμίας, προσαρῶει εἰς κάποιον σκόπελον εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος καί ἔτσι χάνει ὄλον τὸν θησαυρὸν ποῦ περιέχει, ἔτσι καί αὐτὸς ὁ Φαρισσαίος, ἀφοῦ ὑπέμεινε τοὺς κόπους τῆς νηστείας καί ὄλης τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ἐπειδὴ δὲν ἦτο κύριος τῆς γλώσσης του, εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα ὑπέστη τὸ ναυάγιον. Διότι τὸ νὰ ἀπέλθῃ ἀπὸ τῆν προσευχὴν, ἀπ' τῆν ὁποῖαν ἔπρεπε νὰ εἶχε κέρδος, με τὴν ὁδοῦν, δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ, ὅτι ἐναυάγηεν εἰς τὸν λιμένα.

Ε ἔχοντες αὐτὰ ὑπ' ὄψιν, ἀγαπητοὶ μου, ἀκόμη καί ἂν ἀνέλθωμεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, νὰ θεωρῶμεν τὸν ἑαυτὸν μας ὡς τὸν ἔσχατον ὄλων, ἀφοῦ εἶδαμεν, ὅτι ἡ ἀλαζονεία δύναται νὰ κατακρημνίσῃ καί ἀπὸ αὐτοῦ τοὺς οὐρανοὺς ὁποῖον δὲν ἐπαγρυπνεῖ, καί ἡ ταπεινοφροσύνη δύναται καί ἀπὸ αὐτῆν τὴν ἀδυσσοον τῶν ἀμαρτημάτων νὰ ἀνηψῶσῃ αὐτὸν ποῦ γυρῶει νὰ εἶναι μετρίσφρων. Διότι αὐτὴ ἔστρεψε τὸν Τελώνην πρὸ τοῦ Φαρισσαίου. Ἐνῶ ἀκείνη, ἐννοῶ τὴν ἀλαζονείαν, καί ἡ ὑπερηφάνεια, ὑπερέβη ἀκόμη καί ἀσώματων δυνάμεν, τὸν διάβολον. Ἡ ταπεινοφροσύνη ὁμοῦ καί ἡ ἐπιγνώσις τῶν ἀμαρτημάτων εἰσήγαγε τὸν ἄριστον εἰς τὸν παράδεισον πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους. Ἐάν δὲ αὐτοὶ ποῦ ὁμολογοῦν τὰ ἀμαρτηματὰ των ἀποκτοῦν τὴν ἔπρασιν πολλὰ ἀγαθὰ, ταπεινώσουεν ὁμοῦ τὴν ψυχὴν των, πόσους στεφάνους δὲν θὰ ἐπιτύχουεν. Διότι ἡ ἀμαρτία, ὅταν εἶναι συνδυασμένη με τὴν ταπεινοφροσύνην, τρέχει με τὴν εὐκολίαν, ὡστε νὰ ὑπερβῇ καί νὰ προφθάσῃ τὴν δικαιοσύνην, ποῦ εἶναι συνδυασμένη με ἀλαζονείαν. Ἄν τώρα τὴν συνέβησῃ με δικαιοσύνην, καί ποῦ δὲν θὰ φθάσῃ; Πόσους οὐρανοὺς δὲν θὰ διαβῇ; Ὅπως δὴποτε θὰ σταθῇ δίπλα εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ, μεταξύ τῶν ἀγγέλων, με μεγάλῃν παρρησίαν. Ἐάν πάλιν ἡ ἀλαζονεία, ὅταν συζευχῆ με τὴν δικαιοσύνην, με τὴν ἰδικὴν τῆς ὑπερβολικῆς κακίας καί τὸ ὄρος τῆς δύναται νὰ ἀραιρίσῃ τὴν παρρησίαν τῆς. Ἐ τότε ἂν εἶναι καί με τὴν ἀμαρτίαν συνδεμένη εἰς ποῖαν κόλασιν δὲν θὰ συνῆθῃ νὰ κρημνίσῃ αὐτὸν ποῦ τὴν ἔχει;

Αὐτὰ τὰ λέγω, ὄχι διὰ νὰ παραμυθώμεν τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποκαλύψωμεν τὴν ἀλαζονείαν. Ὅχι διὰ νὰ ἀμαρτανώμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ αἰμεθα ταπεινώφρονες.

Διότι η ταπεινοφροσύνη είναι το θεμέλιο της χριστιανικής διδασκαλίας. Και αν οικοδομήσης επάνω αναρίθμητα άλλα αγαθά, ελεημοσύνη, προσευχή, νηστεία, και αν οικοδομήσης πλην την αρετήν χωρίς όλα αυτά να τα θεμελιώσης επάνω εις την ταπεινοφροσύνην, θα τα οικοδομήσης όλα ασκόπως και ματαίως και θα καταπέσουν εύκολως.³⁰² Α όπως η οικοδομή που έκτισθη επί της άμμου. Διότι δεν υπάρχει κανένα άπ' τα ίδια μας καταρθώματα, που να μη έχη ανάγκην από αυτήν. Δεν υπάρχει τίποτε που δύναται να σταθή χωρίς αυτήν. Άλλά είτε η σωφροσύνη, είτε η παρθένια, είτε η κατοφρόνησις των χρημάτων, είτε οτιδήποτε άλλο, όλα είναι ακάθαρτα και μισρά και βδελυρά, όταν λείπη η ταπεινοφροσύνη. Παντού λοιπόν, ως παραλαμβάνωμεν αυτήν εις τους λόγους, εις τα έργα, εις τας σκέψεις μας και να οικοδομώνμεν αυτά με αυτήν.

Άλλά δια την ταπεινοφροσύνην ελέχθησαν αρκετά, πάντως όχι αντίβια προς την αρετήν αυτήν. Διότι κανείς δεν θα δυσηθή να την ύμνηση όσον της αξίζει. Η Ήσαν όμως αρκετά δια την αντίληψιν της ίδιας σας αγάπης. Διότι γνωρίζω καλάς, ότι και από τα όληα που ελέχθησαν, θα την επιδιώξετε με μεγάλην προθυμίαν. Έπειδή δε είναι ανάγκη και την αποστολικήν ρήσιν, που ανεγνώσθη σήμερον, και η οποία φαίνεται ότι παρέχει εις πολλούς πρόφασιν αδιαφορίας, να την καταστήρωμεν φανεράν και σαφή, ώστε μερικοί να μη άντλούν από αυτήν κάποιαν ψυχράν δικαιολογίαν και να άμελούν δια την σωτηρίαν των, δι' αυτό ως φέρωμεν τον λόγον εις αυτήν την ρήσιν. Ποία είναι λοιπόν η ρήσις; «Είτε υποκριτικώς και με προσχήματα, είτε ειλικρινώς και με εύθύτητα ο Χριστός κηρύττεται». Αύτην την περικυπητήν μερικοί την λαμβάνουσι και την περιφέρουσι όπως είναι, χωρίς να αναγγινώσκουσι τα προηγούμενα και τα έπόμενα. Άλλά άφου την άπακοψαν από την συνέχειαν με τα άλλα μέλη, C την προβάλλουσι εις τους άμελεστότερους δια να καταστρέψουσι την ψυχήν των. Μερικοί δηλαδή που έπεχειρόν να τους άπομακρύνουσι από την υγιή πίστιν, όταν έδλεπον έπειτα, ότι έφοδόντο και έτρεμον, διότι το πράγμα δεν ήτο ακίνδυνον, και ήθελον να διαλύσουσι τον φόβον των, έπικαλούνται αύτην την άποσταλικήν ρήσιν και λέγουσι: 'Ο Παύλος το έπέτρεψεν αυτό, όταν έλεπεν: «Είτε υποκριτικώς και με προσχήματα, είτε ειλικρινώς και εύθως ως κηρύττεται το Ευαγγέλιον του Χριστού». Άλλά δεν είναι ακριβή αυτά, δεν είναι. Διότι κατά πρώτον δεν έλεπεν ως κηρύττεται, αλλά είτε

«κηρύττεται». Υπάρχει δε μεγάλη διαφορά μεταξύ του ενός και του άλλου. Η Διότι αν έλεγε «ως κηρύττεται» θα έσημαινε, ότι ένομοθέτει. Τώρα όμως που είτε «κηρύττεται» άπλώς αναφέρει αυτό που συμβαίνει. Ότι δε ο Παύλος δεν νομοθετεί να υπάρχουν κήρυξις, αλλά άποτρέπει όλους όσους προσέχουσι εις τα λεγόμενά του, άκουσε τί λέγει: «Έάν κανείς κηρύττη εις ός άλλο Ευαγγέλιον, διαφορετικόν από έκείνο, που ός εκηρύξαμε, ως είναι άνάθεμα και χωρισμένος από τον Χριστόν, είτε έγω είμαι αυτός είτε άγγελος έξ ουρανού». Καί δεν θα άνεδεμάτιζε και τον έαυτόν του και τον άγγελον, εάν έγνωρίζεν ότι το πράγμα ήτο χωρίς κίνδυνον. Και πάλιν λέγει: «Διότι σας άγαπή με ήρωστυπίαν όν άκείνην με την όποιαν ο Θεός άγαπή τους ανθρώπους. Διότι ός ήρσάσθη προς ένα άνδρα, τον Χριστόν, δια να ός παρουσιάσω παρθένον άνήνην προς αυτόν. Φοβούμαι όμως μήπως, όπως το φίλι έξηπάτησεν άλλους με την πανουργίαν του την Έβαν, έτσι διαφθαρούσι οι σκέψεις σας και χάσετε την άπλότητα, την όποιαν θρειαίωμεν να έχωμεν προς τον υμψιον μας Χριστόν». Η 'Ισού και άπλότητα έθεσε και συγγνώμην δεν παρεχώρησε. Διότι εάν ύπήρχε συγγνώμη, δεν θα ύπήρχε κίνδυνος. Έάν δε δεν ύπήρχε κίνδυνος, δεν θα είχε φοβήθη ο Παύλος. Ούτε και ο Χριστός θα διάτασσε να κατακασάν τα ζιζάνια, εάν το πράγμα ήτο άδύνατον, να προσέχησιν και εις τούτον και εις έκείνον και εις άλλον, και γενικώς εις όλους.

Τί έννοει λοιπόν με αυτά που λέγει; Θέλω να ός διηγηθώ πλην την ιστορίαν από όλιγον παραπάνω. Διότι πρέπει να γνωρίζωμεν εις ποίαν κατάστασιν εύρίσκετο ο Παύλος, όταν έγραφεν αυτά. Υπό ποίας συνθήκας λοιπόν διετέλει τότε; Εύρίσκετο εις το δεσπομτήριον και εις τας άλλους και εις άφορήτους κίνδυνους.³⁰³ Α Από πού φαίνεται αυτό; Από την ίδια την έπιστολήν. Διότι λέγει άνωτέρω: «Θέλω δε να γνωρίζετε, άδελφοί, ότι έκείνα τα θυσάρεστα, που μου συνέδρουν, μάλλον αμετέλεσσαν εις πρόσθεον της διαδόσεως του Ευαγγελίου. Οπως ώστε έχιμε φανερόν μεταξύ όλης της φρουράς των πραιτωριανών και εις όλους τους άλλους κύκλους των κατοίκων της Ρώμης, ότι έξ σίλιας της πίστεως και της σχέσεώς μου με τον Χριστόν έρρήθην εις την φυλακήν δεμένος. Καί οι τέ-

1. Gal. 1, 8.
2. B' Κορινθ. 11, 2-3

ρισσότεροι από τους αδελφούς ενισχύθησαν εἰς τὴν πίστιν των πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἀπέκτησαν θάρρος ἀπὸ τὰ θεσμὰ καὶ τὴν φυλάκισίν μου, ὥστε νὰ ἔχουν τώρα περισσοτέραν τόλμην, διὰ νὰ κηρύττουν ἄφοβον τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου.⁶ Αὐτὸς ποῦ τὸν εἶχε ρίψει τότε εἰς τὴν φυλακὴν ἦτο ὁ Νέρων. Ὅπως δηλαδὴ ἓνας Ἰησοῦς ποῦ εἰσέρχεται εἰς ξένην οἰκίαν, ἐνῷ ἄλλοι κοιμῶνται, καὶ ἀφαιρῆι τὰ πάντα, ὅταν ἴδῃ κανένα νὰ ἀνήγῃ λυχνον, καὶ τὸ φῶς τὸ σβῆναι καὶ τὸν λυχνόυχον τὸν φωνεῖ, Ἔ διὰ νὰ θύναται μὲ ἀνεσιν νὰ ἀφαιρῆ καὶ νὰ ἀρπάξῃ τὰ πράγματα τῶν ἄλλων, ἔτσι καὶ ὁ Νέρων, ὁ τότε αὐτοκράτωρ, ὡσάν νὰ ἦτο κανένας Ἰησοῦς καὶ τοιγαρόνως, ἐνῷ ἄλλοι εἶχαν πάσει εἰς βαθὺν καὶ ἀναίσθητον ὕπνον, καθὼς ἤρπαξε τὰ πάντα, εἰσέρχεται εἰς τοὺς συκχυκοὺς κοπῶνας, ἀνέτρεπεν οἰκίαν καὶ ἐπεβέβηκεν κάθε εἶδος κακίας, ὅταν εἶδε τὸν Παῦλον ποῦ ἤναψε λυχνον εἰς τὴν οἰκουμένην, τὸν λόγον δηλαδὴ τῆς διδασκαλίας, καὶ ἐπέκρινε τὴν κακίαν του, ἐσπευδε καὶ τὸ κήρυγμα νὰ σβῆσῃ καὶ τὸν διδάσκαλον νὰ φωνεῖσῃ, διὰ νὰ θύναται νὰ πράττῃ τὰ πάντα ἐλευθέρως. Καὶ ἀφοῦ ἐβασεν ἐκεῖνον τὸν ἅγιον, τὸν ἐρρίψεν εἰς τὴν φυλακὴν. Ὁ τότε λοιπὸν τὰ ἔγραψεν αὐτὰ ὁ μακάριος Παῦλος. Καὶ ποῖος δὲν θὰ ἀκπλαγῆ; Ποῖος δὲν θὰ θαυμάσῃ; Ἡ μάλλον ποῖος δὲν θὰ μείνῃ κατὰπλήκτος καὶ ἐκθαμβος, ὅπως ἀξίζει, μπροστὰ εἰς τὴν γενναίαν ἐκείνην ψυχὴν καὶ τὴν αὐσανομήκη, διότι ἐνῷ ἦτο δεμένος καὶ κλεισμένος εἰς τὴν φυλακὴν, ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν ἔγραψε πρὸς τοὺς Φιλιππησίους. Γνωρίζετε ἀσφαλῶς πόσον ἀπέχει ἡ Μακεδονία ἀπὸ τὴν Ρώμην. Ἀλλὰ οὔτε τὸ μήκος τοῦ δρόμου, οὔτε τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, οὔτε ἡ ταραχώδης κατάστασις, οὔτε ὁ κίνδυνος καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα δεῖνά, οὔτε ἄλλο τίποτε ἀπέβαλε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ ἄλλως αὐτοὺς τοὺς εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν του. Ὁ Καὶ δὲν ἦσαν τῶσαν θεμέλια μὲ τὰς ἀλύσεις αἱ χεῖρες του, ὡσαν ἦτο ἡ ψυχὴ του συνδεμένη μὲ τὸν πάθου τῶν μαθητῶν καὶ ἦτο προσηλωμένη εἰς αὐτούς. Πράγμα τὸ ὅποιον ἐπίσης ἐδήλωνεν εἰς τὸ προεῖπον τῆς ἐπιστολῆς του, ὅταν ἔλεγε: «Ἐπειδὴ σὰς ἔχω εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ σὰς ἀγαπῶ πολὺ. Σὰς ἀγαπῶ δὲ πολὺ, διότι καὶ εἰς τὰ θεσμὰ μου καὶ εἰς τὴν ἀπολογίαν μου καὶ εἰς τὴν ἐπιδοκίωσιν τοῦ κηρύγματός μου εἰσθε ἄλλοι συμμετάχοι μαζί μου.» Καί

6. Φιλπ. 1, 19-24.
7. Φιλπ. 1, 7.

ὅπως ὁ βασιλεὺς ποῦ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τὴν πρῶτην καὶ ἀφοῦ ἐκάθισεν εἰς τὰ βασιλικά ἀνάκτορα δέχεται ἀπὸ παντοῦ ἀναριθμήτους ἐπιστολάς, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος καθήμενος εἰς τὴν φυλακὴν, ὡσαν εἰς βασιλικὸν ἀνάκτορον, πολὺ περισσότερα γράμματα καὶ δέχεται καὶ ἐστελλε, καθὼς ἔλα τὰ ἔθνη ἀνεφέρου εἰς τὴν σοφίαν ἐκεῖνου δι' ἔλα τὰ ζητήματά των. Ἐ Καὶ ἐρρίθιβε τῶσαν περισσοτέρας ὑποθέσεις ἀπὸ ἓνα βασιλέα, ὡσαν ἐκεῖνος ἦτο ἐμπιστευμένος μεγαλυτέραν ἐξουσίαν. Διότι ὁ Θεὸς ἐνεπιστάτη εἰς τὰς χεῖρας του ἔχει μόνον τοὺς κατοίκους τῆς χώρας τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ καὶ ἄλλους τοὺς βαρβάρους καὶ ἄλλην τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν.

Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἐδήλωνεν, ὅταν ἔλεγεν εἰς τοὺς Ρωμαίους: «Δὲν θέλω εἶ νὰ ἀγνοῆτε σεῖς, ἀδελφοί, ὅτι πολλὰς φορές ἔβαλα εἰς τὸν ναῦνον μου νὰ ἔλθω πρὸς σὰς καὶ ἡμπαρῶσθην ἕως τώρα. Ἐπιβῶμον νὰ ἔλθω διὰ νὰ ἐπιτύχω καὶ μεταξὺ σας κάποιον καρπὸν, καθὼς ἐπέτυχα καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔθνων. Καὶ εἰς Ἐλλάμην καὶ εἰς Θεσσαλίαν, καὶ εἰς σοφοὺς καὶ εἰς ἀμαθείς εἶμαι ὀφειλέτης καὶ ἔχω ὑποχρέωσιν νὰ τοὺς κηρύξω τὸ Εὐαγγέλιον.»⁸ Ἐ Καὶ ἕκαστην ἡμέραν λοιπὸν ἐφρόντιζε πότε διὰ τοὺς Κορινθίους, πότε διὰ τοὺς Μακεδόνας, πὺς περνοῦν οἱ Φιλιππησῖοι, πὺς οἱ Καππαδόκες, πὺς οἱ Γαλάται, πὺς οἱ Ἀθηναῖοι, πὺς οἱ κάτοικοι τοῦ Πόντου, πὺς περνοῦν ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι. Ὅμως, ἂν καὶ ἦτο διαπιστευμένος δι' ὅλα κληρον τὴν ὕψηλον, δὲν ἐφρόντιζε μόνον διὰ λαοὺς ἀσολκλήρους, ἀλλὰ καὶ δι' ἓνα χωριστὸν ἄτομον. Καὶ πότε ἐστελλεν ἐπιστολήν διὰ τὸν Ὀνήσιμον, πότε δι' ἐκεῖνον μεταξὺ τῶν Κορινθίων ποῦ εἶχεν ἐκτραπῆ εἰς πορνείας. Καὶ δὲν ἐξήταζε τοῦτο, ὅτι αὐτὸς ποῦ ἡμάρτησε καὶ ἐχρειάζετο προστασίαν ἦτο ἓνας, ἀλλὰ ἐσκέπτετο, ὅτι αὐτὸς ἦτο ἄνθρωπος, ἄνθρωπος, τὸ πολυτιμότερον πλάσμα τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸν ὅποιον ὁ Πατὴρ δὲν ἐλαττήθη νὰ θυσιάσῃ καὶ αὐτὸν τὸν Μουνογενῆ.

Ἐ Καὶ μὴ μοῦ εἶπες τὸ γνωστὸ, ὅτι δηλαδὴ ὁ δεῖνα εἶναι βραπέτης, καὶ Ἰησοῦς καὶ κλέπτης καὶ γαμῆτος ἀπὸ ἀναριθμητὰ κακὰ ἢ ὅτι εἶναι πτωχὸς καὶ παρατεταμένος καὶ ἐστέλης καὶ ἀνάξιος λόγου. Σκέψου, ὅτι καὶ δι' αὐτὸν ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς καὶ αὐτὸ οὐδὲ εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ δικαιολογήσῃ ἡμᾶς πονητὰς. Σκέψου ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ἐκεῖνος, τὸν εἰς ἵον τῶσαν πολὺ ἐτίμησεν ὁ Χριστὸς, ὥστε νὰ μὴ λυπηθῆ ὅτε τὸ ἴδικόν του αἶμα. Διότι, ἔαν

8. Ρωμ. 1, 19-14.

Ενας βασιλεύς ἐπρωτίμησε νὰ θυσιασθῆ χάριν ἐνὸς κάποιου, δὲν θὰ ἐξηγοῦμεν ἄλλην ἀπόδειξιν, ὅτι ἐκεῖνος ἦτο κάποιος μεγάλως καὶ περισπούδαστος εἰς τὸν βασιλεῖα. Ἐγὼ τούλάχιστον δὲν νομίζω. Διότι ἦρκει ὁ θάνατός του νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπην του δι' αὐτόν. Τώρα ἄλλως ἔχει ἄνθρωπος, ἔχει ἄγγελος, ἔχει ἀρχάγγελος, ἀλλὰ αὐτὸς ὁ Κύριος τῶν Οὐρανῶν, αὐτὸς ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ παρεβλήθη σάρκα καὶ ἐθυσιάσθη ὑπὲρ ἡμῶν. Δὲν θὰ κάμωμεν λοιπὸν καὶ δὲν θὰ ἐπιχειρήσωμεν τὰ πάντα, ὥστε οἱ ἄνθρωποι πού τὸσον ἐτίμησαν νὰ ἀπολαύσουν ἄληθιναι τὴν φροντίδα; Καὶ ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἔχωμεν; Ποῖαν συγγνώμην; Τούτο ἀκριβῶς ἐδείκνυε καὶ ὁ Παῦλος, ὅταν ἔλεγε: «Πράξατε νὰ μὴ παραστῆτε μετὰ τὸ φαγητὸν εἰς τὴν ἀπόλειπιν ἐκείνου, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ὁποῦν ἀπέθανεν ὁ Χριστός.»⁹ Διὰ τὰ τοὺς κόμη νὰ ἐντροπεύω, αὐτοὺς πού καταφρόνουν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἠεπαφάρον διὰ τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ νὰ τοὺς διεγείρῃ τὸν ζῆλον καὶ νὰ τοὺς πείθῃ νὰ φροντίσουν διὰ τοὺς πηλοῖον, ἐπρόβαλεν ἀντὶ ὧν τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου.

Καθήμενος λοιπὸν εἰς τὸ δεσμοτήριον ἔγραψεν ἀπὸ τὴν ἀπόστασιν πρὸς τοὺς Φιλιππησίους. Τέτοια εἶναι ἡ θεῖα ἀγάπη. Δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τίποτε τὸ ἀνθρώπινον, διότι ἔχει τὴν ρίζαν τῆς καὶ τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς ἐπάνω εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ τί λέγει; «Ἐγὼ νὰ γνωρίζετε σὰς, ἀδελφοί μου». Εἶδες φροντίδα διὰ τοὺς μαθητὰς; Εἶδες κηδεμονίαν διδασκάλου; Ἄκουσε τώρα καὶ τὴν φιλοστοργίαν τῶν μαθητῶν πρὸς τὸν διδασκάλον, Ἐ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι αὐτὸ ἦτο ἐκεῖνο πού καθίστα ἰσχυροὺς καὶ ἀκαταμάχητους ἐκείνους, ὁ στενὸς σύνδεσμος μεταξὺ τῶν. Διότι ἂν ἀδελφός, ὅταν μετὰ ἀγάπην βοηθῆται ἀπὸ τὸν ἀδελφόν, εἶναι ὡσανύ ἀχυρωμένη καὶ ἀπόρρητος πόλις.¹⁰ πολὺ περισσότερο τόσοι ἄνθρωποι συνδεόμενοι μετὰ τοὺς δεσμοὺς τῆς ἀγάπης, δύναται νὰ ἀποκρούσων οὐρανῶν ἐπιβουλήν τοῦ πονηροῦ δαίμονος. Ὅτι δὲ ὁ Παῦλος ἦτο συνδεόμενος μετὰ τοὺς μαθητὰς, δὲν χρειάζεται πλέον αὐτὸ ἀπόδειξις, ὅτε λόγος, ἀφοῦ καὶ δευτέρως ἐμερίμα δι' αὐτοὺς καὶ κάθε ἡμέραν ἀπέδωκεν χάριν αὐτῶν φλεγόμενος ἀπὸ τὸν πόδον των.

⁹ A Ὅτι ἄλλως καὶ οἱ μαθηταὶ ἦσαν συνδεόμενοι μετὰ τὸν Παῦλον μετὰ κάθε προθυμίαν, καὶ ἔχει μόνον οἱ ἄνδρες,

9. Ρωμ. 14, 15.
10. Παροιμ. 18, 19.

ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες, ἄκουσε τί λέγει διὰ τὴν Φοῖβην. «Σὰς συνιστῶ διὰ τὴν Φοῖβην, τὴν ἐν Χριστῷ ἀδελφὴν μας, ἡ ὁποία εἶναι διακόνισσα τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κεγχροῶν. Σὰς τὴν συνιστῶ δὲ διὰ νὰ τὴν δεχθῆτε, ὅπως ὁ Κύριος ἐπιβάλλει, καθὼς πρέπει νὰ ὑποβῆται κανεὶς Χριστιανός, καὶ νὰ σταθῆτε κοντὰ τῆς πρὸς ὑποστροφῆν τῆς καὶ θεοφειδῶν τῆς εἰς ὅ,τι σὰς χρειασθῆ. Διότι καὶ αὐτὴ ἔγινε προστάτις πολλῶν Χριστιανῶν καὶ ἐμοῦ τοῦ ἰδίου.»¹¹ Ἀλλὰ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν μέχρι προσαστάς ἐπιβεβαίωσε τὸ ἐνδιαφέρον τῆς. Ἀλλὰ ἡ Πρόσκυλλα καὶ ὁ Ἀκύλας ἐβάδισαν χάριν τοῦ Παύλου καὶ ἐως τὸν θάνατον. Καὶ γράφει δι' αὐτοὺς τὰ ἑξῆς: Ἐ «Σὰς χαρητοῦν ἐγκαρδίως ὁ Ἀκύλας καὶ ἡ Πρόσκυλλα, οἱ ὁποῖοι διὰ νὰ σώσουν τὴν ζωὴν μου ἐβάδισαν τὸν τράχηλόν τους κάτω ἀπὸ τὴν μάχαιραν καὶ ἐκινδύνευσαν νὰ σφαγοῦν. Ἐπίσης γράφει εἰς τοὺς ἰδίους καὶ διὰ κάποιον ἄλλον καὶ λέγει ὅτι «διὰ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἐπλησίασε μέχρι θανάτου καὶ ἐξέβασεν εἰς ἔσχατον κίνδυνον τὴν ζωὴν του, διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ ἐκεῖνο πού δὲν ἠμποροῦσατε νὰ κάμετε σὰς. Διότι εἰς καιρὸν πού δὲν ἠμποροῦσατε νὰ με ὑπηρετήσετε, σὰς ἀντιπροσώπευσε καὶ ἐξ ὀνόματός σας ἔφερον εἰς τὴν Ῥώμην τὸ δῶρον, τὸ ὁποῖον ἦτο θυσία ἱερὰ πρὸς τὸν Θεόν.»¹² Εἶδες πῶς ἠγάπων τὸν διδασκάλον; Πῶς ἐοικέποντο περισσότερο καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν των τὴν ἀνείν ἐκείνου; Διὰ ταῦτο κανεὶς δὲν τοὺς ἐνίκησε τότε. Σὰς τὰ λέγου αὐτὰ ἔχει διὰ νὰ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μιμνησθῶμεθα. Καὶ ὁ λόγος μας δὲν ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τοὺς ἀρχομένους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀρχοντας, διὰ νὰ δεκνῶν οἱ μαθηταὶ μεγάλην φροντίδα διὰ τοὺς διδασκάλους ὅ καὶ οἱ διδασκαλοὶ νὰ δεκνῶν τὴν ἰδίαν μετὰ τὸν Παῦλον φιλοστοργίαν πρὸς τοὺς ὑποτακτικούς των, ἔχει μόνον αὐτοὺς πού εἶναι παρόντες, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους πού εἰσάγονται μακρὰν.

Καὶ πράγματι, ὁ Παῦλος κατοικῶν ἄληθιν τὴν οἰκασμένην ὡσανύ νὰ ἦτο μία οἰκία, τὸσον πολὺ ἐφρόντιζε διὰ τὴν σωτηρίαν ὧν, ὥστε ἄφησε τὰ δεσμά καὶ τὰς βλάβεις καὶ τὰς πληγὰς καὶ τὰς στενοχωρίας καὶ ἐκπέτετο καὶ ἠρώτα κάθε ἡμέραν διὰ νὰ μάθῃ εἰς ποῖαν κατὰστασιν εὐρίσκοντο οἱ μαθηταὶ του. Καὶ πολλὰς φορές δι' αὐτὸ μόνον ἐστελεῖε πότε τὸν Τιμόθεον, πότε τὸν Τυχικόν. Καὶ δι' ἐκείνου λέγει: Ἐ «Σὰς τὸν ἐστελεῖα, διὰ νὰ μάθῃ τὴν κατὰστασιν σὰς

11. Ρωμ. 16, 1-2
12. Φιλιπ. 2, 30.

καί νά παρηγορήσῃ τὰς καρδίας σας.¹³ Διὰ τὸν Τιμόθεον δὲ λέγει: «Τὸν ἔσπευον πρὸς σὰς διότι δὲν ἠμποροῖσα πλέον νά ὑπαίρω τὰς φροντίδας καὶ τοὺς φόβους ποὺ εἶχα διὰ σὰς, καὶ νά πληροφορηθῶ μήπως σὰς ἐπειράξῃ καὶ σὰς ἐκλόνισεν αὐτὸς ποὺ περᾶζει τοὺς ἀνθρώπους.»¹⁴ Καὶ τὸν Τίτον πάλιν ἀλλοῦ, καὶ ἄλλων εἰς ἄλλο μέρος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Ἰδιος ἐξ αἰτίας τῆς φυλακίσεως πολλὰς φορές, περιωρισμένος εἰς ἓνα τόπον, δὲν ἠδύνατο νά συναστραφῇ μὲ τὰ σπύγγα του, ἐπεκοινωνεῖ μὲ αὐτοὺς διὰ μέσου τῶν μαθητῶν του.

Καὶ τότε λοιπὸν, φυλακισμένος, γράφει πρὸς τοὺς Φιλιππησίους καὶ τοὺς λέγει: «Θέλω νά γνωρίζετε, ἀδελφοί μου ἀποκαλῶν τοὺς μαθητὰς του ἀδελφούς. Τέτοιο πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἀπορρίπτει κάθε ἀνισότητά καὶ δὲν γνωρίζει ὑπεροχήν καὶ ἀξίαν, Ἐ ἀλλὰ καὶ ἂν κανεὶς εἴναι ὑψηλότερος ἀπὸ ἄλλους, κατέρχεται πρὸς τὸν ταπεινότερον ὄλων. Πρᾶγμα ποὺ ἔκαμνε καὶ ὁ Παῦλος. Ἐὰν ἀκούσωμεν τί θέλει νά γνωρίζουν αὐτοί: «ὅτι ἔδεινα τὰ δυσάρεστα ποὺ μοῦ συνέβησαν, μᾶλλον συνετέλεσαν εἰς πρόδοον τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου.»¹⁵ Ἐὰν εἰπῆ μοι πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον συνέβη αὐτό; Μήπως ἠλευθερώθη ἀπὸ τὰ δεσμά; Μήπως ἀπέθεσεν τὴν ἄλυσιν καὶ κηρύττεις ἐλευθέρως τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν πόλιν; Ἐὰν γὰρ εἰσῆλθες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀφοῦ ἐξεφώνησες πολλοὺς καὶ μεγάλους λόγους διὰ τὴν πίστιν ἀπῆλθες κερδίσας πολλοὺς μαθητὰς; Ἐὰν γὰρ ἀνάστηρες νεκροὺς καὶ ἐθαυμάσθης. Μήπως ἐκαθάρισες λεπρούς καὶ ἐξεπλάγησαν ὄλοι; ¹⁶ Ἐὰν Μήπως ἐξεβίωσες δαίμονας καὶ ἀνεψύχθης; Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ, λέγει. Τότε, εἰπῆ μοι, πῶς συνετέλεσθαι ἡ πρόδοος τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου; «Ὅπως ὄσπερ», λέγει, «ἔγινε φανερόν μεταξὺ ἄλλης τῆς φρουρᾶς τῶν πραιτωριανῶν καὶ εἰς ὄλους τοὺς ἄλλους κύκλους τῶν κατοικῶν τῆς Ρώμης, ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως καὶ τῆς σχέσεώς μου μὲ τὸν Χριστὸν ἐρροφήναι εἰς τὴν φυλακὴν δεμένους.»¹⁷ Τί λέγει; Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι ἡ πρόδοος τοῦ Εὐαγγελίου, αὐτὸ εἶναι ἡ διάδοσις καὶ ἡ ἐνίσχυσις τοῦ κηρύγματος, τὸ γεγονός δηλαδὴ ὅτι ὄλοι ἔμαθον, ὅτι εἶσαι δεμένος; Ναι, λέγει.

13. Ἔφεσ. 6, 22.
14. Α' Θεσσαλ. 8, 6.
15. Φιλίπ. 1, 12.
16. Φιλίπ. 1, 13.

Ἐκούσε λοιπὸν τὰ ἐξῆς, διὰ τὰ μάθησις ὅτι τὰ δεσμά, οὐ μόνον δὲν ὑπῆρξαν κώλυμα, ἀλλὰ ἔγιναν αἰτία μεγαλύτερας παρηγορίας «ὥστε οἱ προσιωότεροι ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς ἐνισχυθήσαν εἰς τὴν πίστιν των πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἀπῆκτισαν θάρρος ἀπὸ τὰ δεσμά καὶ τὴν φυλακίαν μου, διὰ τὰ ἔχουν τώρα περισσώτερον τόλμην εἰς τὸ νά κηρύττουν ἀφοῦ τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου.»¹⁸ Τί λέγει, ὦ Παῦλε; Ἐ δὲν ἐπρόσκαλσον ἀγωνίαν τὰ δεσμά καὶ ἡ φυλακὴ σου, ἀλλὰ θάρρος; Ὅχι φόβον, ἀλλὰ πόθον; Αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν συμβαδίζονται μὲ τὴν λογικὴν. Τὸ γνωρίζω καὶ ἐγώ. Ἐὰν αὐτὰ δὲν συνέβαιναν συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας ποὺ διέπουν τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ ἔγιναν καθ' ὑπέροχον τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ἦσαν κατορθώματα τῆς θείας χάριτος. Διὰ τοῦτο αὐτὸ ποὺ εἰς τοὺς ἄλλους προεκάλεσε ἀγωνίαν, εἰς αὐτοὺς παρέσχε θάρρος. Καὶ πράγματι, ἐὼν συλλασθὴ κανεὶς τὸν στρατηγὸν καὶ τὸν ἐγκλείσῃ εἰς τὴν φυλακὴν καὶ κοινολογήσῃ τὸ πρᾶγμα, δύναται νά τρέψῃ εἰς φυγὴν ὄλον τὸν στρατὸν. Καὶ ἐὰν κανεὶς ἀπαγάγῃ ἀπὸ τὸ ποιμνίον τὸν ποιμένα, μὲ μεγάλην δύσιν πλέον ἀπάγει τὰ πρόβατα. Μὲ τὸν Παῦλον ὅμως δὲν συνέβαιναν ἔτσι, ἀλλὰ ἐντελῶς ἀντιθέτως. Ὁ στρατηγὸς ἦτο δεμένος καὶ οἱ στρατιῶται ἐγένοντο προθυμότεροι καὶ ἐπετίθεντο ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μὲ μεγαλύτεραν αὐτοπεποιθῆσιν. Ὁ ποιμὴν ἦτο ἐγκλειστος καὶ τὰ πρόβατα δὲν κατηναλίσκοντο, δὲν ἐσκορπίζοντο.

Ποῖος εἶδε, ποῖος ἤκουσεν, ὅτι ἀπὸ τὰ δεινὰ τῶν διδασκάλων οἱ μαθηταὶ λαμβάνουν μεγαλύτεραν παρηγορίαν; Πῶς δὲν ἐροθήθησαν; Πῶς δὲν εἶπαν εἰς τὸν Παῦλον «Ἰατρί, θεράπευσε τὸν ἑαυτὸν σου;»¹⁹ Ἐπέταξε τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὰ πολύποκα·δεινὰ, καὶ τότε δὲ φέρῃς καὶ εἰς ἡμᾶς ἄπειρα ἀγαθὰ. Πῶς δὲν τοῦ εἶπαν αὐτό; Πῶς; Δὲν τὸ εἶπαν, διότι ἦσαν διαπαιδαγωγημένοι ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ὅτι αὐτὰ δὲν ἐγένοντο ἀπὸ ἀδυναμίαν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀνακατανομίαν τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τὰ λάμπει περισσότερο ἡ ἀλήθεια, καθὼς θὰ χαλυθδώνεται εἰς τὰ δεσμά καὶ τὰς φυλακὰς καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὰς στενοχωρίας καὶ θὰ ἀποκτῆ μεγαλύτερας διαστάσεις. Ἐτσι ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ πελειοῦται μέσα εἰς τὴν ἀδυναμίαν. Ἐὰν πρᾶγμα τὰ δεσμά ἐκαμίτων τὸν Παῦλον καὶ τὸν καθίστων δειλότερον, ἢ αὐτοῦ ἢ τοὺς ἰσικούς του, τότε

17. Φιλίπ. 1, 14.
18. Ἔφεσ. 1, 20.

ἐπρεπε νὰ ἀποροῦμεν. Ἐάν ὁμοῦς τοὺς κατέστησε περισσότερον θαρραλέους καὶ τοὺς ὠδήγησεν εἰς μεγαλύτεραν δόξαν, πρέπει νὰ ἐκπληττώμεθα καὶ νὰ θαυμάζωμεν, πῶς ἀπὸ μίαν κατάστασιν πού ἐνέχει ἀτιμίαν, προκαλεῖτο δόξα εἰς τὸν μαθητὴν, ἀπὸ μίαν κατάστασιν πού σκορπᾷ τὴν δειλίαν, προήρχετο θάρρος καὶ παρηγορία εἰς δούλους ἐκείνους. Ἐ Καὶ ποῖος δὲν τὸν ἐτρόμαξε τότε, πού τὸν ἐβλεπε δεμένον μὲ ἀλύσιδας; Τότε περισσότερον ἐδραπέτευον οἱ δαίμονες, ὅταν τὸν ἐβλεπον νὰ μένῃ εἰς τὴν φυλακὴν. Διότι τὸ βασιλικὸν διάδημα δὲν καθιστᾷ τόσον λαμπρὰν τὴν κεφαλὴν, ὅσον ἡ ἐλευσίς καθίστα λαμπρὰς τὰς χεῖρας ἐκείνου, ὅχι ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν χάριν πού ἐπιμβίβει εἰς αὐτάς.

Δι' αὐτὸ γίνετο μεγάλη παρηγορία εἰς τοὺς μαθητὰς. Καὶ πράγματι, ἐβλεπον τὸ μὲν σῶμα νὰ εἶναι δεμένον, τὴν δὲ γλῶσσαν νὰ μὴ εἶναι δεμένη. ¹⁹ Ἄ Τὰς μὲν χεῖρας νὰ εἶναι σφιγμένα, τὸν δὲ λόγον νὰ εἶναι ἐλευθερός καὶ νὰ διατρέχῃ δὴν τὴν αἰκουμένην ταχύτερον καὶ ἀπὸ τὴν ἡλιακὴν ἀκτίνα. Καὶ τοῦτο ἀπέτελε δι' αὐτοὺς παρηγορίαν, διότι ἐμάνθανον δι' ἔργων, ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα δὲν εἶναι δεινόν. Διότι ὅταν ἡ ψυχὴ ἀληθῶς χαλυδωθῇ ἀπὸ τὸν θεῖον πόθον καὶ ἔρωτο, δὲν δάλεπαι τίποτε ἀπὸ τὰ παρόντα. Ἄλλὰ ὅπως οἱ κατεχόμενοι ἀπὸ μανίαν τολμοῦν καὶ ρίπτονται καὶ εἰς τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν σῆθρον καὶ εἰς τὰ θηρία καὶ εἰς τὸ πέλαγος καὶ παντοῦ, ἔτσι καὶ αὐτοί, κατεχόμενοι ἀπὸ μίαν θαυμασίαν καὶ πνευματικωτάτην μανίαν, μανίαν προερχομένην ἀπὸ σωφροσύνης, καταγέλων ὅλα ὅσα ἐβλεπον. Δι' αὐτὸ, καθὼς ἐβλεπον δεμένον τὸν διδάσκαλον, μᾶλλον ἐκρίτων, μᾶλλον ἐχαίροντο, σίβωντες μὲ ἔργα τὴν ἀπάντησιν εἰς τοὺς ἐχθρούς, Ἐ ὅτι ἀπὸ παντοῦ εἶναι ἀνίκητοι καὶ ἀνυπότακτοι.

Τότε λοιπὸν, πού τὰ πράγματα εὐρίσκοντο εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τοῦ Παύλου πού ἤθελον νὰ κινήσουν ἐνικώτερον τὸν πόλεμον ἐναντίον του καὶ νὰ ἐξάμουν περισσότερον τὸν μῖσος τοῦ τυράννου ἐναντίον του, προσπειθῆντο καὶ αὐτοί, ὅτι κηρύττουσαν τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἐκήρυττον πράγματι τὴν δόξαν καὶ ὕγιᾶ πῆστιν διὰ νὰ λάθῃ μεγαλύτερον διάδοσιν τὸ δόγμα. Καὶ τὸ ἔκαμον αὐτό, ὅχι διότι ἤθελον νὰ σπείρουν τὴν πίστιν, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃ ὁ Νέρων ὅτι τὸ κήρυγμα λαμβάνει μεγαλύτερας διαστάσεις καὶ τὸ δόγμα παρουσιάζει ἔξαρσιν καὶ ἐξουσίαν ταχύτερον τὸν Παῦλον. Ἐ Ἦσαν λοιπὸν δύο διδασκαλεῖα, ἓνα τῶν μαθητῶν τοῦ Παύλου, καὶ ἓνα

ἄλλο τῶν ἐχθρῶν τοῦ Παύλου. Καὶ οἱ μὲν μαθηταὶ τοῦ ἐκήρυττον τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ ἀληθῆ πίστιν, ἐνῶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἀπὸ ἀνταγωνισμῶν καὶ μίσος πρὸς τὸν Παῦλον. Καὶ αὐτὰ ὑπέσθλωνεν ὅταν ἔλεγε: «Μερικοὶ μὲν κηρύττουσαν τὸν Χριστὸν καὶ ἐνεκα φθόνου πρὸς ἐμὲ, ἐπειδὴ δὲν ἀνέχονταν τὴν ἐπιτροπὴν μου»²⁰ ἐνοῶν ἀκριβῶς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς. «Μερικοὶ πάλιν κηρύττουσαν ἀπὸ ἀγαθῆν καρδίαν καὶ προόδου»²¹ ἔλεγον, ἐνοῶν ἐδῶ τοὺς μαθητὰς του. Ἐπειτα ἠμῖλε πάλιν δι' ἐκείνους: «Ἄλλοι μὲν ἀπὸ φατρίασιν καὶ κομματισμῶν κηρύττουσαν τὸν Χριστὸν, ὅχι εὐκρινῶς καὶ μὲ ἀγνὰ ἐλατήρια, ἀλλὰ διότι φαντάζονται, ὅτι θὰ προσθέσουν βλίψιν καὶ μεγαλύτερους κινδύνους εἰς τὴν φυλακίον μου»²² Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἐχθροί. Ἐπειτα «ἄλλοι κηρύττουσαν ἀπὸ ἀγάπης». Αὐτὸ πάλιν τὸ λέγει διὰ τοὺς ἀδελφούς του. Καὶ συνεχίζει: «Ἐπειδὴ γνωρίζομαι καλά, ὅτι ἔχει προορισμὸν καὶ ἀποστολὴν νὰ ἀπολογουμένη καὶ ὑπερασπίσῃ τὸ Εὐαγγέλιον. Ἰδοὺ λοιπὸν διατί σὰς εἶπα, ὅτι αἱ θλίψεις πού περῶ, συντέλεσαν εἰς τὴν πρόβον τοῦ Εὐαγγελίου. Διότι τί πρόκειται νὰ συμβῇ; Τίποτε ἄλλο ἔκτος τοῦ ὅτι μὲ κάθε τρόπον, εἴτε ὑποκριτικῶς καὶ μὲ προσχηματά, εἴτε εὐκρινῶς καὶ μὲ εὐδότητα ὁ Χριστὸς κηρύττεται»²³ Ἐ Ὅσοι μοταίως καὶ ἄσκαμῶς λαμβάνεται ἡ φράσις αὐτὴ, ὅτι ἀφορᾷ τὰς ἀρέσεις. Διότι ἐκείνοι πού ἐκήρυττον τότε, δὲν ἐκήρυττον δόγμα παρασθαρμένον, ἀλλὰ πίστιν ὑγιᾶ καὶ ὀρθήν. Διότι ἐάν ἐκήρυττον δόγμα διασθαρμένον καὶ ἐδιδάσκον ἄλλα ἀπὸ ἐκείνα πού ἐδίδασκον ὁ Παῦλος, δὲν ἐπρόκειτο νὰ προωθηθοῦν οἱ σκοποὶ τῶν: Ποῖοι δὲ ἦσαν οἱ σκοποὶ τῶν; Νὰ λάθῃ ἡ πίστις μεγάλῃν ἀνάπτυξιν καὶ νὰ γίνωιν πολλοὶ μαθηταὶ τοῦ Παύλου, καὶ ἔτσι νὰ διεγείρουν τὸν Νέρωνα εἰς μεγαλύτερον διωγμὸν. Ἐάν δὲ ἐκήρυττον ἄλλα δόγματα, δὲν θὰ ἔκαμαν πολλοὺς μαθητὰς τοῦ Παύλου. Ἐ Καὶ ἂν δὲν ἔκαμον, δὲν θὰ ἐξηρόθην τὸν τυράννον. Δὲν ἐνοῶσι λοιπὸν, ὅτι εἰσήγον διασθαρμένα δόγματα, ἀλλὰ ὅτι τὴν κινήτρον πού τοὺς ὤθει νὰ κηρύττουσαν ἦτο διασθαρμένον. Καὶ εἶναι ἄλλο νὰ λέγῃς, ὅτι δὲν εἶναι ὕγιᾳ ἡ αἰτία τοῦ κηρύγματος καὶ ἄλλο, ὅτι δὲν εἶναι ὕγιᾳ τὸ ὅσον τὸ κήρυγμα. Διότι τὸ κήρυγμα δὲν γίνεται ὕγιᾳ, ὅταν τὰ δόγματα εἶναι γεμάτα πλάνην. Ἐ Ἡ αἰτία πάλιν δὲν

19. φιλ. 1, 18.

20. Ἐν' ἐν.

21. φιλ. 1, 18.

22. φιλ. 1, 17-18.

γίνεται ὀγιής, ὅταν τὸ μὲν κήρυγμα εἶναι ὀγιές, αὐτοὶ δὲ πού τὸ κηρύττουν, δὲν τὸ κηρύττουν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἢ ἀπὸ μίσους ἢ ἀπὸ εὐνοίας πρὸς ἄλλους.

³⁰⁸ Α Δὲν λέγει λοιπὸν τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ εἰσῆγον αἰρέσεις, ἀλλὰ ἐπὶ κηρύττον αὐτὸ πού κηρύττουν, ὄχι ἀπὸ ὀρθῆν αἰτίαν οὔτε ἀπὸ εὐλάβειαν. Διότι δὲν τὸ ἔκαμαν αὐτὸ διὰ νὰ διαδώσουν τὸ Εὐαγγέλιον, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸ πολεμήσουν καὶ νὰ ρίψουν αὐτὸν εἰς μεγαλύτερον κίνδυνον. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς τοὺς κατηγορεῖ. Καὶ κοίταξε μὲ πόσῃ ἀκριβείαν τὸ διατυπώνει. «Διότι φαντάζονται ὅτι θὰ προσθέσουν θλίψιν καὶ μεγαλύτερους κινδύνους εἰς τὴν φυλάκισίν μου». Δὲν εἶπεν «ὅτι προσθέτουν», ἀλλὰ «φροντίζονται ὅτι προσθέτουν», δηλαδὴ νομίζουν, δεκνύων ἔτσι ὅτι, ἂν καὶ ἐκεῖνοι νομίζουν ὅτι τοῦ προσθέτου θλίψεις, αὐτὸς δὲν αἰσθάνεται ἔτσι, ἀλλὰ καὶ χαίρει διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ κηρύγματος. Προσέθεσε λοιπὸν ἐν συνεχείᾳ: Β «Ἀλλὰ διὰ τὸ γεγονός αὐτὸ χαίρω καὶ θὰ χαίρω». ³⁰⁹ Ἐάν τὰ δόγματα περιείχον πλάνην καὶ ἐκεῖνοι εἰσῆγον αἰρέσεις, δὲν ἤδυνάτο ὁ Παῦλος νὰ χαίρῃ. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ δόγμα παρέμενον ὀγιές καὶ ἀνόθευτον, διὰ τοῦτο λέγει «χαίρω καὶ θὰ χαίρω». Καὶ τί, ἂν ἐκεῖνοι καταστρέφουν τὸν ἑαυτῶν των καὶ τὸ κείμενον ἀπὸ μίσους; Ὅμως καὶ παρὰ τὴν θέλησιν των δυναμίζουσαν τὴν ὑπόθεσίν μου. Εἶδες πόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Παύλου; Εἶδες πὸς δὲν συλλαμβάνεται ἀπὸ καμμίαν παγίδα τοῦ διαβόλου; Καὶ ὄχι μόνον δὲν συλλαμβάνεται, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς ἰδίας του παγίδας τὸν ὑποτάσσει. Διότι εἶναι μεγάλη ἡ κακουργία τοῦ διαβόλου καὶ ἡ πονηρία τῶν ὑπηρετῶν του. Ἐφ' ὅσον μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ἀμαρτυρίας, ἤθελον νὰ σῶσουν τὸ κήρυγμα. Ἀλλὰ **Γ** «ὁ Θεὸς πού πίνει σφικτοβαμένους αὐτοὺς πού κάνουν τὸν σοφὸν καὶ τοὺς ἐξευτελίζει μὲ τὴν ἴσιν τους τὴν σοφιστικὴν ἐξυπνάδα καὶ βεβήχτητα», ³¹⁰ δὲν ἐπέτρεπε νὰ συμβῆ αὐτὸ. Αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπεβλήμην ὁ Παῦλος, ὅταν εἶπεν: «Τὸ νὰ παραμείνῃ ὅμως μὲ τὸ σῶμα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν εἶναι ἀναγκαϊότερον διὰ τὴν πνευματικὴν σας ὠφέλειαν. Καὶ μὲ πεποθήσιν γνωρίζω τοῦτο, ὅτι θὰ μείνω εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ θὰ συμπαραμείνω μὲ ὄλους σας». ³¹¹ Ἐκεῖνοι ἐπιθυμοῦν νὰ μὲ ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν

²⁸ φ. λ. 1. 18.

²⁹ Α' Κορινθ. 3. 19.

²⁶ φ. λ. 1. 24. 25.

καὶ δι' αὐτὸ ὑπομένουν τὰ πάντα. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν τὸ ἐπιτρέπει πρὸς χάριν σας.

³¹² Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ νὰ τὰ μνημονεύετε μὲ ἀκριβείαν, διὰ νὰ δύνασθε νὰ διορθώετε μὲ κάθε σοφίαν αὐτοὺς πού κακοποιοῦν τὰς Γραφὰς μὲ ἀπερισκεψίαν καὶ καταστρέφουν τοὺς πλησίον. Θὰ θυμωθῶμεν δὲ καὶ νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ ἀκότερω καὶ ἄλλους νὰ διορθώωμεν. Β ἂν καταπαύωμεν πάντοτε εἰς προσευχὰς καὶ παρακαλῶμεν τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος μᾶς ἐλάτει τὸν λόγον τῆς σοφίας, νὰ μᾶς χαρίσῃ καὶ τὴν ἰκανότητα τῆς ἀκροάσεως καὶ ἀκριβῆ καὶ ἀκατάβλητον φροῦνησιν τῆς πνευματικῆς αὐτῆς παρακαταθήκης. Διότι ὅσα παλλὰς φορές δὲν δύναμεθα νὰ τὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν προσωπικὴν μας προσπάθειαν, αὐτὰ θὰ ἐυηθάωμεν εὐκάλως νὰ τὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὰς προσευχὰς, ἐνωσὶ μὲ διαρκεῖς προσευχὰς. Διότι πρέπει: νὰ προσευχώμεθα διαρκῶς καὶ ἀκαταπαύτως ὅλοι, καὶ αὐτὸς πού εὐρίσκεται εἰς τὴν θλίψιν, καὶ αὐτὸς πού ἔχει τὴν ἀνεσίαν του, καὶ αὐτὸς πού εὐρίσκεται μέσα εἰς τὰ δεινὰ, καὶ αὐτὸς πού εὐρίσκεται μέσα εἰς τὰ ἀγαθὰ του. Αὐτὸς μὲν πού ἔχει τὴν ἀνεσίαν του καὶ τὰ πολλὰ ἀγαθὰ, νὰ προσεύχεται διὰ νὰ μείνουν αὐτὰ ἀμετακίνητα καὶ ἀμετάβλητα καὶ ποτε νὰ μὴ μεταπέσουν. Ἐ αὐτὸς πού εὐρίσκεται εἰς τὴν θλίψιν καὶ εἰς τὰ πολλὰ δεινὰ, νὰ προσεύχεται νὰ ἐπέλθῃ εἰς αὐτὸν κάποια μεταβολὴ πρὸς τὸ καλὸν καὶ νὰ εὐρεθῇ εἰς τὴν γαλήνην τῆς παρηγορίας. Εἶσαι εἰς τὴν γαλήνην; Λοιπὸν παρακάλεσε τὸν Θεόν νὰ μείνῃ σταθερὰ καὶ ἀσφαλὴς αὐτὴ ἡ γαλήνη. Εἶδες τρικυμία πού ἐσηκώθη; Παρακάλεσε ἐντόμως τὸν Θεόν νὰ παραμείνῃ τὴν τρικυμίαν καὶ ἀπὸ τὴν ταραχὴν νὰ φέρῃ τὴν γαλήνην. Εἰσηκούσθη; Εὐχαρίστησε τὸν Θεόν δι' αὐτὸ, διότι δηλαδὴ εἰσηκούσθη. Δὲν εἰσηκούσθη; Παρέμεινε ἕως ἄου ακουσθῆς. ³⁰⁹ Α Καὶ ἐν καμμίαν φορές ὁ Θεὸς ἀναβάλλῃ τὴν δόσιν, τὸ κείμεν ὄχι διότι σὲ μικρὴ ἢ σὲ ἀποστρέφεται, ἀλλὰ διότι μὲ τὴν ἀναβολὴν τῆς δόσεως θέλει νὰ σὲ κρατᾷ διαρκῶς πλησίον του, ὅπως κάνουν καὶ αἱ φιλτάτοιοι πατέρες. Καὶ πράγματι ἐκεῖνοι διὰ τοὺς ἀμελεστότερους υἱοὺς των μεθοδεύουν τὴν παραμονὴν των πλησίον των μὲ τὸ τέχνασμα τῆς ἀναβολῆς τῆς δόσεως.

Δὲν σοὺ χρειάζονται μεσίται διὰ τὸν Θεόν, οὔτε μεγάλη περιπλάνησις, οὔτε νὰ κολακεύσῃς ἄλλους. Ἀλλὰ καὶ ἂν εἶσαι ἔρημος, καὶ ἂν εἶσαι ἀπροσάτευτος, ὅταν ὁ ἴδιος παρακάλεσῃς τὸν Θεόν, θὰ ἐπιτύχῃς ὅπωσδήποτε. Ὅταν παρακαλῆται διὰ μέσου ἄλλων ὑπὲρ ἡμῶν, δὲν συ-

νηθίσει και τώσον να ἐπιτεύη, δσον εταν τόν παρακαλούμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, και ὅς ἐφίεστε γεμάτοι ἀπὸ ἀναριθμητα κακά. Διότι εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀνθρώπων, και ἂν συγκρουσθῶμεν ἀπεύρους φορές, Ἐ εταν ὁμοῖ και τὴν πρώτων και τὴν μεσημέριαν και τὴν ἑσπέραν ἀφανισώμεθα εἰς αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἐνοχλήσῃ μαζί μας, με τὴν διὰ ἀρκῆ θῆαν και συνάντησιν εὐκόλως διαλύομεν τὴν ἔχθρον. Ἐάν αὐτὸ συμβαῖν με τοὺς ἀνθρώπους, πολλὴ περισσότερον δύναται νὰ συμβῆ με τῶν θεῶν.

Ἄλλὰ εἶσαι ἀνάξιος; Γίνε με τὴν προσήλωσίν σου εἰς αὐτὸν ἄξιος. Διότι και ὁ ἀνάξιος εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄξιος με τὴν προσήλωσιν και ὁ θεὸς ἐπινεύει, εταν παρακαλῆται μᾶλλον ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἴδιους, παρὰ διὰ μέσου ἄλλων, και παλλὰς φορές ἀναβάλλει τὴν δόσιν, ὅχι διότι θέλει νὰ μᾶς ἐμβάλῃ εἰς ἀμφιβολίαν, οὔτε νὰ μᾶς ἐξοποστῆλῃ με κενὰς χεῖρας, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ αἴτιος μεγαλύτερων ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς. Ἐ Αὐτὰ τὰ τρία θὰ προσπαθῶ νὰ σᾶς τὰ κάμω φανερά με τὴν παραβολὴν ποὺ ἀνεγνώσθη σήμερον. Προσῆλθε, λέγει, εἰς τὸν Χριστὸν ἢ Χαναναία και τὸν παρεκάλει διὰ τὴν θυγατέρα τῆς ποὺ κατεῖχετο ἀπὸ δαιμόνιον. Καὶ φωνάζει ἐπιμόνως και δυνατὰ. «Κύριε, ἐλέησον με. Ἡ θυγατέρα μου κατεῖχετο ἀπὸ δαιμόνιον και ὁποῖοι φρικτὰ». Ἐ Ἰσοὺ λοιπὸν, μία ξένη γυναῖκα, ἀλλόφυλος και ὄμοιος, ἔξω ἀπὸ τὴν πατρίαν τῶν Ἰουδαίων. Καὶ τί ἄλλο ἦτο παρὰ ἓνα σκυλί, ἀνάξια νὰ λάβῃ αὐτὸ ποὺ εἶρηται; «Δὲν εἶναι σωστὸν, λέγει, ἐνὰ πᾶρῃ κανεὶς τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν και νὰ τὸ ρίψῃ εἰς τὰ σκυλάκια». Ἐ Ἄλλ' ὁμοῖ με τὴν ἐπιμονὴν τῆς ἔργου ἄξια. Διότι δὲν τὴν εἰσήγαγε μόνον εἰς τὴν εὐγένειαν τῶν παιδιῶν. Ἐ ἐνῶ ἦτο σκυλί, ἀλλὰ και τὴν προσέτερε με πολλὰ ἐγκώμια και τῆς εἶπε: «Ἐ Ἦ γυναῖκα, ἢ πίστις σου εἶναι μεγάλη. Ἐς γίνῃ εἰς σὲ ὅπως θέλεις». Ἐ Ὅταν λέγῃ ὁ Χριστὸς «ἢ πίστις σου εἶναι μεγάλη», μὴ ζητῆς καμμίαν ἄλλην ἀπόδειξιν τῆς μεγαλοψυχίας του ὅπνευται εἰς τὴν γυναῖκα. Εἶδες πῶς με τὴν ἐπιμονὴν τῆς ἢ γυναῖκα αὐτῆ ἔργου ἄξια, ἐνῶ πρώτα ἦτο ἀνάξια;

Θέλεις νὰ μάθῃς και ὅτι, εταν παρακαλῶμεν τὸν θεὸν μόνον μας παρὰ διὰ μέσου ἄλλου ἐπιτυγχάνομεν καλύτερον; ἘΚραζεν ἐκείνη και οἱ μαθηταὶ προσέτεραν και εἶ-

25. Mat. 15, 22.

27. Mat. 15, 26.

28. Mat. 15, 28.

παν: «Ἐ Ἄφασε τὴν νὰ φύγῃ, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ ὀπίσω μας και δὰ μαρτυρῆ λαὸς πολλὸς». Ἐ Καὶ πρὸς μὲν ἐκείνους εἶπε: «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τῶν πατέρων μου, Ἐ παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους». Ἐ Ὅταν ὁμοῖ θεεῖν ἐπλήρωσε μόνῃ τῆς και ἐπέμενε με τὰς φωνὰς τῆς και ἔλεγε «καὶ, Κύριε, και τὰ σκυλάκια τρώγου ἀπὸ τὰ ψίχουλα, ποὺ πίπτουν ἀπὸ τὸ τροπέρι; τῶν κυριῶν των». Ἐ τότε ὁ Χριστὸς ἔδωσε τὴν χάριν και τῆς λέγει: «Ἐς γίνῃ ὅπως σὺ θέλεις. Εἶδες πῶς, εταν μὲν παρακαλοῦν ἐκείνοι, ἠρνήθη. Ὅταν ὁμοῖ φωνάζον ἢ ἴδια αὐτῆ ποὺ εἶχεν ἀνάγκη τῆς δωρεᾶς, τότε ἐπένευσεν; Εἰς ἐκείνους μὲν λέγει «δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τῶν πατέρων μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους», εἰς αὐτὴν δὲ εἶπε «ἢ πίστις σου εἶναι μεγάλη, ὅς γίνῃ ὅπως σὺ θέλεις». Εἰς τὴν ἀρχὴν πάλιν, εταν ὑπεβλήθη τὸ σῆμα, δὲν ἀπῆντησε τίποτε. 310 Α Ὅταν ὁμοῖ ἢ γυναῖκα προσῆλθε και μία και δύο και τρεῖς φορές, τότε τῆς ἔκαμε τὴν χάριν, διὰ νὰ μᾶς πείσῃ τελικῶς, ὅτι ἀνέβαλε τὴν δόσιν, ὅχι διὰ νὰ τὴν ἀπορρίψῃ ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ εἰς ὅλους ἡμᾶς τὴν ὑπομονὴν τῆς γυναῖκός. Διότι εἰν ἀνεβάλλε διὰ νὰ τὴν ἀρνήσῃ, δὲν θὰ τὴν εἶδε εἰς τὸ τέλος. Ἐπειδὴ ὁμοῖ ἐπερῆμεν νὰ δείξῃ εἰς αὐτοὺς ὅλους τὴν φιλοσοφίαν τῆς γυναικός αὐτῆς, δι' αὐτὸ εὐώπη. Διότι εἰν τῆς ἔκαμεν ἀμέσως τὴν χάριν και ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, δὲν θὰ εἶχαμε γνωρίσει τὴν ἀνδρείαν τῆς γυναῖκός. Ἐ Ἄφασε τὴν νὰ φύγῃ, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας και ἀπὸ τὰς φωνὰς τῆς δὰ μαρτυρῆ λαὸς πολλὸς», λέγουν οἱ μαθηταί. Τί λέγει ὁμοῖ ὁ Χριστὸς; Σεῖς ἀκούετε τὴν φωνὴν, ἐγὼ ὁμοῖ δέλω τὴν ψυχὴν τῆς. Γνωρίζω τί πρόκειται νὰ εἶπῃ. Ἐ Καὶ δὲν θέλω τὸν θραυρὸν ποὺ εἶναι κρυμμένος εἰς τὴν ψυχὴν τῆς, νὰ τὸν ἀφῶσω νὰ διαφύγῃ, ἀλλὰ ἀναμένω και σωτῶ, διὰ νὰ τὸν ἀποκαλύψω και τὸν καταθέσω ἐνώπιόν σας, και τὸν καταστήσω γνωστὸν εἰς ὅλους.

Τώρα λοιπὸν ποὺ ἐμάθαμε ὅλα αὐτὰ, και εταν ἀριθμώμεθα μέσα εἰς τὰ ἁμαρτήματα και εἰμεθα ἀνάξιοι νὰ λάβωμεν τὴν χάριν, νὰ μὴ ἀπελιπώμεθα, γνωρίζοντες ὅτι με τὴν ἐπιμονὴν τῆς ψυχῆς δὰ δυνηθώμεν νὰ γίνωμεν ἄξιοι νὰ ζητήσωμεν. Καὶ ἂν εἰμεθα ἀπροσπάτετοι και ἐρημοί, νὰ μὴ ἀπελιπώμεθα γνωρίζοντες, ὅτι εἶναι μεγάλη προ-

29. Mat. 15, 29.

30. Mat. 15, 24.

31. Mat. 15, 27.

στασία τὸ νὰ προσέλθῃ καὶ εἰς τὸν Θεὸν μὲ μεγάλην προθυμίαν. Καὶ ἂν βραδύνη καὶ ἀνοσβόλλη τὴν δοῖν, νὰ μὴ ἀπελπισθῶμεν καὶ σταματήσωμεν. Ἐὰν ἐμάθαμε, ὅτι ἡ βραδύτης καὶ ἡ ἀνοσβόλη εἶναι ἀπόδειξις τῆς προνοίας καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Ἄν πείσωμεν τὸν ἑαυτὸν μᾶς δι' αὐτὰ ὅλα καὶ προσέλθωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸν μὲ ψυχὴν συντετριμμένην καὶ θερμὴν καὶ ἀγρυπνὸν διάθεσιν, τέτοιον, ὡσάν αὐτὴν μὲ τὴν ὅποιαν προσήλθεν ἡ Χανανοῖα, καὶ οὐκ οἶμαι ἂν εἴμεθα καὶ ἂν ἔχωμεν πράξει ὀτιδήποτε τὸ φοβερόν, καὶ τὰ ἰδικὰ μᾶς κακὰ θὰ ἀποκρούσωμεν καὶ θὰ ἀποκτήσωμεν τὴν παρησίαν, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ προστατεύωμεν καὶ ἄλλους. Μὲ τὸν τρόπον πού αὐτὴ ἡ Χανανοῖα ὄχι μόνον ἔλαθε τὴν παρησίαν καὶ ἄπειρα ἐγκώμια, ἀλλὰ κατέρωθσε καὶ τὴν θυγατέρα τῆς νὰ τὴν ἀποστῆσθαι ἀπὸ τὰ ἀφόριστα θεινά. Ἐὰν Διότι τίποτε, τίποτε δὲν εἶναι δυνατώτερον ἀπὸ πυρωμένην καὶ γυνοῖαν προσευχὴν. Αὕτῃ διαλύει καὶ τὰ παρόντα θεινὰ καὶ μᾶς ἐξορπάζει καὶ ἀπὸ τὰς κολάσεις, πού ἐπακολουθοῦν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διὰ τὴν διέλωμεν λοιπὸν καὶ τὸν παρόντα θῆον μὲ εὐκολίαν, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νὰ ἀπέλθωμεν μὲ παρησίαν, μὲ μέγαν ζῆλον ὡς ἐπιτελούμεν διαρκῶς τὸ καθήκον τῆς προσευχῆς. Διότι ἔτσι θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ παρόντα ἀγαθὰ καὶ νὰ τρέφομεν καλὰς ἐλπίδας. Τὰ ὅποια εἶθε νὰ τὰ ἐπιτύχωμεν ὅλα μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τοὺς οὐκίτημούς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὅποιοι δόξα, τιμὴ καὶ δυναμὶς ἀνήκουν εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ

Α ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ΣΥΝΙΑΞΑΝΤΟΣ ΔΕ' ΟΛΙΓΩΝ ΤΩ ΒΡΑΥΤΕΙΩΝ ΡΗΤΟΝ: «ΟΥΣΗΟΤΕ Ο ΤΙΣ ΕΡΑΤΤΕΙ ΤΙ ΕΞ ΙΔΙΑΣ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΩΣ, ΚΑΝ ΔΕΝ ΊΔΗ ΠΡΟΤΟΝ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΑ ΝΑ ΤΟ ΠΡΑΞΗ.»

Ποία βία καὶ ποία τυραννία! Ἐγὼ ὁ προλαλήσας διδάσκαλος εἶχε γεμάτην τὴν φιάλην, μᾶς ἔδωσε νὰ γευθῶμεν τὸ ποτὸν μόνον μὲ τὴν ἀκρὴν τῶν χειλέων. Αὐτὸ τὸ ἔκαμεν ὄχι ἀπὸ ἐνδειαν διδασκαλίας, διότι ἀναθρύζει περισσότερον καὶ ἀπὸ πηγὴν, ἀλλὰ ὅπως τολῶ νὰ εἰπῶ, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν τυραννικότητα τῆς ἀγάπης σας πού ἠθέλησατε νὰ ἐπιδαφιεύσατε εἰς τὴν ταπεινότητά μου. Ἐσιώπησι, λοιπὸν, καὶ ἔκλινε τὸν λόγον του, θέλων νὰ σᾶς κάμῃ τὴν χάριν καὶ νὰ μὲ καταστήσῃ ὀλοκληρωτικῶς ὑπεύθυνον τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους. Ἐ' Ἀφοῦ λοιπὸν μᾶς παρεχώρησε τὸν λόγον καὶ ἔλετο καὶ σᾶς νὰ κρέμεσθε ἀπὸ τὴν γλώσσαν μου, εἶναι ἀνάγκη νὰ καταπισθῶ μετὰ τὸν ἀγῶνα. Βοηθησατέ με, ὡσπὸσον, καὶ ὄρατε ἕνα χερί, κεντώντες τὴν γλώσσαν μου μὲ τὰς εὐχὰς σας καὶ μὲ τὴν σῆσιν τῆς ἀκροάσεως, κἀμνοντες εὐκόλῳ τὴν διδασκαλίαν, ἑπειδὴ καὶ ὁ προφήτης δὲν ζητεῖ μόνον ἕνα βουμάσιον συμβούλου, ἀλλὰ καὶ ἕνα συνετὸν ἀκροατὴν. Σήμερον δὲν πρόκειται ν' ἀντιμετωπισθῶμεν ἕνα τυχόντα ἀγῶνα καὶ ἔχομεν ἀνάγκην πολλῶν εὐχῶν καὶ πολλῆς ἀγρυπνίας τοῦ ἀκροατηρίου, πολλὴν ἐπιμέλειαν δὲ πρέπει νὰ ἐπιδείξῃ ὁ λέγων Ἐ δια νὰ διατυπώσῃ μὲ ἀκρίβειαν τὰ λεγόμενα καὶ νὰ τὰ χαράξῃ σαφῶς εἰς τὴν διάνοισιν ὧν ὅσοι μὲ ἀγαπᾶτε. Δὲν θέλω μόνον ν' ἀκούσατε, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπαιδευθῆτε ὄχι μόνον νὰ μάθετε, ἀλλὰ νὰ γίνετε καὶ διδάσκαλοι. Ὅχι μόνον σῆς νὰ τὰ δέχεσθε, ἀλλὰ νὰ τὰ διαβάσετε καὶ εἰς ἄλλους. Ἐτσι θὰ εἶναι λαμπρότερον τὸ θέαμα καὶ περισσότερο ἡ σύναξις ὅταν σῆς, μὲ ὅσα ἀκούετε, θὰ ἠμποροῦσατε νὰ προσελκύσατε καὶ ἄλλους.

Κατά την προηγούμενη συνάντησή μας ξέραρα προς ανάπτυξιν την εὐαγγελικὴν ρῆσιν ποὺ λέγει: εἶ' Ο Πατήρ μου ἐργάζεται ἕως τῶρα καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι,² ἀποδεικνύων ἔτσι τὴν ἰσότητά τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν γεννήτορα, τὴν ὁποίαν καὶ προηγουμένως συμετέρανεν ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων: Ἐ καὶ τούτο τὸν κατεδίκωκεν περισσότερο, ἕχι μόνον διότι κατέλυσε τὸ Σάββατον, ἀλλὰ καὶ διότι ἔλεγεν ἰδικόν του πατέρα τὸν Θεόν, ποῖον ἑαυτὸν ἴσον πρὸς αὐτὸν καὶ ἔτσι ἔτελειώσα τὸν λόγον μου. Σήμερον εἶναι ἀνεγκαῖον νὰ ἐλέγξω ὅσα ἀντιτείνουν οἱ αἰρετικοὶ εἰς αὐτά. Ἄν καὶ ἀγωνισώμεθα εἰς φιλικὸν περιβάλλον, ὡστόσοον χρειάζεται νὰ χρησιμοποiewμεν²⁵⁶ Ἄ τόσην ἀκριβολογίαν, ὥστε ὁ λόγος νὰ εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καθαρὸς καὶ σπερὸς, ἀκόμη καὶ ἂν ἐκφωνήθῃ ἀνάμεσα εἰς ἐχθρούς. Ἴσχυεῖ αὐτὸ ποὺ προηγουμένως εἶπον, ὅτι δὲν βέλω μόνον νὰ μὲ ἀκαύετε, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπαιδεύετε ἄλλους. Διὰ τοῦτο ἐφρόντισα νὰ σὰς ἐφοδιάσω μὲ πνευματικὰ ἔπλα, ὥστε νὰ μὴ φανῆ πουθενά ἓνα γυμνὸν μέλος σας, μήτε νὰ δεχθῆτε ἓνα καιρῖον τραῦμα. Ὁ λόγος μου ἔχει τὴν σημασίαν ὀπλοῦ, ποὺ προστατεύει ὄλους μαζί τοὺς ἰδικούς μας καὶ πλήττει τοὺς ἀντιπάλους. Καὶ δὲν πλήττει ἀπλῶς τὸν ἀντίπαλον διὰ νὰ τὸν ἐξοντώσῃ, ἀλλὰ διὰ ν' ἀναστήσῃ νεκρούς. Αὐτὸ εἶναι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς μάχης καὶ στήναι τρωπαῖον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀντιπάλου. Β Καὶ διὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ, βοηθήσατε τὴν σκέψιν μου, ἀποβάλλοντας κάθε δικωτικὴν φροντίδα καὶ κεντρίσατε τὸν λογισμὸν μου, χαρίζοντές μου ἀγρυπνον τὸ ὄμμα σας. Μήτε ὁ πλοῦσιος νὰ χαυνώνεται ἀπὸ ραθυμίαν, μήτε ὁ πτωχὸς νὰ πιέζεται ἀπὸ τὰ ὄσανα τῆς φτώχειας. Ἀποβάλατε ὅλην αὐτὴν τὴν ἀνεμαλίαν τῆς ζωῆς καὶ ὁ καθῆνος σας ἄς γίνῃ ἓνας προσεκτικὸς ἀκροατῆς, διότι ὅσα θὰ μὰς ἀπασχολήσουσιν ἔδω δὲν εἶναι τὰ τυχεύοντα. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, σὰς παραγγέλλω συνεχῶς αὐτά, ἐπειδὴ γινώσκω τὸ βάθος εἰς τὸ ὅποιον θὰ βαδίσωμεν. Ἄλλὰ μὴ θορυβηθῆς ἀκούων ὄσος. Ὅταν μὰς χειραγωγῇ τὸ Πνεῦμα, δὲν εἶναι ἄσπερα τὰ ὕδατα καὶ ἡ εὐκολία θὰ εἶναι πολλή, μόνον ὅταν θεώσαστε τὴν ὁδὸν τὴν ὅποιαν ἐγὼ ὑποδεικνύω. Καὶ μὴ θορυβηθῆτε, οὔτε νὰ ταρσῶθῆτε. Γ Τὰ ὅσα θὰ μὰς ἀπασχολήσουσιν σήμερον εἶναι δυνατὸν νὰ ταράξουσιν κατ' ἄρχας ἓνα ἀπρόσεκτον ἀκροατήριον καὶ νὰ τὸ ἐμβάλουσιν εἰς ἀπορίας, ἀλλὰ ὅταν ἴδῃ τὸ τέλος καὶ δεχθῇ τὴν προσήκουσαν λύσιν, θὰ ἀπολαύσῃ

2. Γιν. 6, 17.

λευκὴν γαλήνην καὶ θὰ ἠμπορήσῃ νὰ ὀδηγήσῃ πρὸς ἄλλοι-
μενισμὸν τὴν ψυχὴν του εἰς γαλήνιον λιμένα.

Διὰ νὰ γινῶσιν, λοιπὸν, ὅλα αὐτά, μὴ θορυβηθῆτε, οὔτε νὰ ταρσῶθῆτε, ἀλλὰ ἀκολουθήτε τὴν ὁδὸν μὲ πᾶσαν μακροθυμίαν καὶ καρτερίαν, τὴν ὁποίαν ὑποδεικνύει ἡ διδασκαλία τοῦ λόγου. Ποῖοι λοιπὸν εἶναι οἱ ἀντιρρήσεις ποὺ μὰς προβάλλουσιν οἱ αἰρετικοί; Ὁ Γιὸς δὲν ἠμπορεῖ τίποτε ἄφ' ἑαυτοῦ, λέγει ἡ Γραφή, ἂν δὲν ἴδῃ πρῶτον τὸν Πατέρα νὰ τὸ κάμῃ. Παρ' ὅσον ποὺ αὐτὸ τὰ λέγει ἡ Γραφή Ἰ διὰ ποῖον λόγον αὐτοὶ τὰ ἀντικρούουσιν; Ἄν τὰ λέγει ἔτσι ἡ Γραφή, λέγουσιν. Τί θέλουσιν νὰ εἰποῦν καὶ νὰ κάμουν μὲ αὐτὸ; Βλέπετε πῶς ἀντρέψῃ, λέγουσιν, ὁ Γιὸς τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπόψιν αὐτῆς τῆς ἰσότητος; Ἐπειδὴ, λέγουσιν, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ὑπωπτεύοντο αὐτὸ, ὅτι ἐηλοδῆ ἐξισωνετο μὲ τὸν Θεόν, διὰ τοῦτο καὶ αὐτέτενε λέγων: Ἄν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ τίποτε ἄφ' ἑαυτοῦ ὁ Γιὸς.

Μήπως ὅμως δὲν εἶπα ὀδικῶς ὅτι σὰς ταράττουσιν οἱ λόγοι καὶ ὅταν κάτι τέτοιον λέγεται ἐκ προοιμίου διὰ νὰ διαταρᾶξῃ τὸ ἀκροατήριον; Περιμένετε ὅμως διὰ νὰ τοὺς ἰδῆτε νὰ ἐξοντώνωνται μὲ τὰ ἴδικα τῶν ὀπλων. Ἄν εἶναι μάλιστα ὑπόψια τῶν Ἰουδαίων τὸ λεγόμενον, ἔ τὸ ὅποιον καὶ εἰς τὴν προηγούμενην μακροθυμίαν τὸ ἀπεδείξαμεν μὲ πᾶσαν σαφήνειαν. Διὰ νὰ μὴ ἐπαρκεσώμεθα καὶ πάλιν θὰ παρατίμωμεν ἕκει τὸν ἀκροατῆν καὶ θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ ἀνασκευάσωμεν αὐτὸ ποὺ ἀντιτείνουν τώρα, ἀποδεικνύοντες ὅτι χωρὶς νὰ ἀνατρέψῃ τὴν ὑπόψιν ἐκείνην τὰ λέγει ὅλα αὐτά καὶ μὲ πολλὴν ἀκριβείαν γινώσκει καὶ θεοῖαν αὐτὴν τῶν κοινότητων πρὸς τὸν γεννήτορα.²⁵⁷ Ἀ παρέχων ταυτοχρόνως εἰς ἡμᾶς ἀπόδειξιν πολλῆς γνησιότητος, συναφείας καὶ ὁμοιοῦς. Ἐτσι ἐρμηνεύω ἐγὼ τὸ ρηθὲν καὶ ἐπὶ πλεον ὁπωρὸ τὴν ρῆσιν αὐτὴν ἀπέδειξιν τῆς συγγενείας τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τοῦ ὁμοιοῦσι πρὸς αὐτὸν. Μὴ ταράττεσθε λοιπὸν ἀπὸ τὰς γνώμας τῶν αἰρετικῶν. Οὔτε τὰ εἶρη τὰ ζωγραφισμένα εἰς τοὺς τοίχους, οὔτε τὰ ὄρατα, οὔτε αἱ λόγχοι εἶναι δυνατὸν νὰ φοβίσουν ἓνα δευδερεῖ ἔχθρον. Ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι, σικὶ εἶναι ἡ εἰκὼν καὶ ὄχι πραγματικὴ ἀλήθεια. Β Τέτοιοι εἶναι οἱ λογισμοὶ τῶν αἰρετικῶν, τοὺς ὁποίους, προκειμένους νὰ τοὺς ἐξινάσωμεν, ἄς κοιτάσωμεν ἀπὸ κοντὰ τὴν ρῆσιν αὐτὴν ἐπαναλαμβάνοντες αὐτὴν συνεχῶς καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐρωτήσωμεν πρῶτον πῶς θέλουσιν νὰ τὴν ἐρμηνεύσουσιν. Δὲν φθάνει θεοῖως ἡ ἀνάγνωσις. Ἐάν ἐφθανε μόνον αὐτὴ, διὰ ποῖον λόγον τότε ὁ Φίλιππος ἔλεγε πρὸς τὸν εὐνοῦχον: «Κοιταλο-

φαίνεις τάχα αυτά που διαβάσεις;»³ Ἐπομένως, ἀναγιγνώσκων αὐτός, οὐδὲν ἀπελαιδώνετο τῶν γεγραμμένων καὶ δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε: «Σὲ παρακαλῶ, περὶ τίνος ὁμιλεῖ ὁ προφήτης; Διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἢ περὶ ἄλλου;»⁴ Ἄν ἔβρῃ ἢ ἀνάγνωσις, πῶς οἱ Ἰουδαῖοι ἀναγιγνώσκοντες τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τὰ περὶ τῆς Ἐ γεννητικῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ περὶ τῶν σημείων καὶ θαυμάτων, περὶ τοῦ τόπου, τοῦ καιροῦ, τοῦ σταυροῦ, τοῦ τάφου, τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀνολήψεως καὶ τῆς καθέρας ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καὶ τῆς καθόδου τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐκπορεύσεως τῶν ἀποστόλων καὶ τὴν ἐδολὴν ἐκ τῆς ἐκπορεύσεως τῶν ἀποστόλων τῆς Ἐκκλησίας, οὐδέποτε ἐπίστασαν μέχρι σήμερον; Δὲν φάνει ἐπομένως ἢ ἀνάγνωσις ἂν δὲν συνεπικουρή καὶ ἡ γνώσις. Ὅπως ἔστι κανεὶς τρέφεται καὶ δὲν χωνεύῃ δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ ζῆσῃ, ἔτσι καὶ ἂν ἕνας διαβάσῃ καὶ δὲν καταλαβαίῃ τίποτε ἀπὸ τὰ γραφόμενα, δὲν θὰ κατακτήσῃ τὴν ἀλήθειαν.

Ἐπομένως μὴ μοῦ ἀναφέρετε μόνον τὴν ρῆσιν τὴν εὐαγγελικὴν, ἀλλὰ καὶ ἐρμηνεύσατέ την μοι. Δ Αὐτὸ τὸ ἀπαιτῶ ἀπὸ τοὺς ἀρετικούς προκειμένους, ὅταν καταλύσω τὰ σαθὰ ἐπιχειρηματὰ των, νὰ καταθέσω τὸ θεμέλιον τῆς ἀληθείας. Ἔτσι κἀμουν καὶ οἱ οικοδόμοι, οἱ ὅποιοι δὲν τοποθετοῦν ἀπ' εὐθείας τὸ θεμέλιον τῶν οικοδομημάτων, ἀλλὰ πρῶτα καταστρέφουν τὰ πεπαλακωμένα θεμέλια, προκειμένου νὰ οικοδομήσουν μετ' ἀσφάλειαν. Ἄς τοὺς μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς. Εἰπέ μας, λοιπόν, δὲν ἡμπορεῖ ὁ Υἱὸς νὰ κάμῃ τίποτε, καθόλου ἀπὸ ἰδικήν του πρωτοβουλίαν; Οὐδέποτε εἶπεν ὅτι ἀνθρώπου μὲν δύναται νὰ πλάσῃ, ἀγγέλους δὲ ἄχι. Οὕτε ἀγγέλους ἡμπορεῖ, οὕτε ἀρχαγγέλους. Ἐἴτε λοιπόν, οὐδὲν. Μήπως ἡ φράσις εἶναι δηλωτικὴ ἀδυναμίας; Ἄν δὲν ἡμπορῇ, κατὰ τὴν Ἐ ἱδικήν σου ὁπύουσαν, δὲν γίνεται ὅτε μετ' ἐμοῦ, ὅτε λόγῳ ἀνάγκης. Ἐὰν οὐδὲν πράττῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ μόνον ὅσα ἐλάττει νὰ πράττῃ ὁ Πατήρ, ἰσὺ καὶ διδασκαλίῳ ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι τὰ πάντα εἶναι ἕνεα πρὸς τὴν ἀείψωσαν καὶ μὴ καταστρεφόμενῃ οὐσίᾳ ἐκεῖνην, τὴν ἀνομολόγητον, ἄσρητον καὶ ἄκατάληπτον. Καὶ τί λέγεις περὶ Χριστοῦ; Ὅτε δι' ἐμὲ τὸν μικρὸν καὶ εὐτελεῖ, τὸν πλασμένον ἀπὸ χώμα εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῇ τοῦτο, ὅτι δηλοῦθι δὲν ἡμπορῶ νὰ κάμω κάτι ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτε περὶ σοῦ, ὅτε περὶ ἄλλου τινὸς ἀνθρώπου.

3. Πράξ. 8, 20.
4. Πράξ. 6, 34.

Ἄν αὐτὸ εἶναι ἀληθές, ἡ γέννησις, ἡ κόλλασις καὶ ἡ τιμωρία ἢ οἱ στέφανοι, τὰ ἔπαθλα καὶ τὰ ἀγαθὰ εἶναι συμπτωματικά. ²³ Α Ὅτε τὰ κακὰ θὰ ὑποστῶμεν ἁμαρτάνοντες, ὅτε τὰ ἀγαθὰ θ' ἀπολαύσωμεν ἀγωνιζόμενοι, ἂν δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ κάμωμεν κάτι ἀφ' ἑαυτῶν. Τὰ ἔπαθλα δὲν ἀντιστοιχοῦν μετὰ τὰς πράξεις, ἀλλὰ μετὰ τὰς πεποιθήσεις. Κάτι τέτοιον λέγω. Ὅταν κάποιος πράττει αὐτοβούλως τὸ καλόν, τότε στεφανοῦται καὶ ἀνακρούσεται καὶ ἄχι ἀπλῶς ὅταν τὸ κάμῃ, ἀλλὰ μετὰ πεποιθῆσθαι καὶ ἐκλογῆν. Καὶ διὰ νὰ πεισθῆτε ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀληθινὰ ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, λέγει ἡ Γραφή, οἱ ὅποιοι εὐνοῦχίσθησαν παρὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπάρχουν εὐνοῦχοι ποὺ αὐτοενοῦχίσθησαν διὰ νὰ κερδίσουν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.⁵ Β Εὐνοῦχος ἐνοεῖ ἐβῶ ἄχι αὐτοῦς ποὺ ἔκοψαν τὰ γεννητικὰ των μόρια, ἀλλ' αὐτοῦς ποὺ ἀπέκοψαν τὸν πονηρὸν λογισμόν, τὸν γεμῶτον ἀσέλειαν, ἄχι μετὰ σιδηρῶν μάχαιραν, ἀλλὰ μετὰ σέψιν καὶ θεοσέδειαν, μεταχειρισθέντες πρὸς τοῦτο τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ἰσὺ δύο περιπτώσεις εὐνοῦχων, αὐτοῦ ποὺ τοὺς ἔκοψαν οἱ ἄνθρωποι τὰ γεννητικὰ μόρια καὶ αὐτοῦ ποὺ μετὰ τὴν εὐλαδέειαν ἀπέκοψαν τὸν πονηρὸν λογισμόν. Ἄν καὶ διαφορετικὰ εὐνοῦχίσθησαν καὶ οἱ δύο ἀπέχουν ἀπὸ τὸ νὰ συνευρισκῶνται μετὰ γυναῖκες. Συνέβησε τὰς δύο περιπτώσεις ἄχι διότι πιστεύω, ὅτι ἔτσι εἶναι, ἀλλὰ, ἐπειθὴ μοιάζει ἡ φύσις τοῦ προβλήματος καὶ τῶν δύο. Ὅτε ὁ εὐνοῦχος ἡμπορεῖ νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μετὰ γυναῖκα, ὅτε ὁ μοναχὸς ποὺ αὐτοενοῦχίσθη. Γ Ἡ πράξις μοιάζει, ἀλλὰ δὲν καταλήγει εἰς τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. Διὰ τοῦτο περὶ τῶν πρώτων μὲν λέγω ὅτι εὐνοῦχίσθησαν ἀπὸ ἀνθρώπου δὲν τοὺς ἀπένεμον ἔπαθλα διότι ἐκ φύσεως εἶναι τὸ ἐλάττωμα καὶ ἄχι ἀπὸ θεοῦ. Φέρων εἰς τὸ μέσον αὐτοῦς, τοὺς ἐστεφάνωσαν μετὰ τὴν βασιλείαν, λέγων: Διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἂν καὶ ὅτε ὁ πρῶτος, ὅτε ὁ δεύτερος συνευρίσκειται μετὰ γυναῖκος. Ὁ πρῶτος ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴν κατάστασιν του, ἐνῶ ὁ δεύτερος τὸ κατωρθῶσε μετὰ τὴν θέλησιν του καὶ μόνος του τὸ προητοίμασε καὶ τὸ ἐπραγμάτωσεν. Β Λοιπόν, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι μόνου των ἡμποροῦν νὰ τὰ πράξουν αὐτὰ καὶ νὰ τὰ πραγματοποιῶσιν καὶ νὰ τὰ φιλοσοφήσωσιν καὶ νὰ τὰ εἰπῶν καὶ ἄπειρα ἄλλα νὰ κάμωμεν καὶ ὁ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων δὲν θὰ ἡμπορέσῃ, ὅτε μέγα, ὅτε μικρὸν νὰ κάμῃ ἀφ' ἑαυτοῦ; Ποῖος θὰ ἀνεχθῇ τέτοιαις ἀπόψεις; Δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον ποῦ

5. Ματθ. 19, 12

λέγει: «Εἰς ἓνα μεγάλο σπῆτι δέν υπάρχουν μόνον χρυσά και ἀργυρά σκευή, ἀλλά και ξύλινα και δασυράκινα, ἄλλα πολύτιμα και ἄλλα εὐτελῆ. Ἐάν τις καθαρίσῃ τόν ἑαυτόν του ἀπό τὰ εὐτελῆ, θά εἶναι πολύτιμον σκεῦος ἡγιασμένον ἀπό τόν Δεσπότην».

Βλέπεις και τούτους νά διαρθώνονται ἀφ' ἑαυτῶν; Αυτό εἶναι: Ε «Ἐάν τις καθαρίσῃ τόν ἑαυτόν του». Τί εἶναι τούτο τὸ ρητόν; Ἄν ὁ λόγος μου ἀπηυθύνετο πρὸς τοὺς ἰδικούς μου, θά σὰς εἶδα ἦδη και τὴν λύσιν. Ἐπειδὴ όμως ἀπευθύνεται και πρὸς ἑχθρούς και ἀντιπάλους, εἶναι ἀναγκαῖον νά καταρτίσῃ ἀκόμη τὸ ἐπιχειρήματά των. Ἄς φέρομεν μπροστά μας και πάλιν τὸ ρητόν, ὥστε νά τὸ κάμωμεν πλέον σαφές. Ὅτι εἶναι δυνατὸν εἰς ἡμᾶς νά βρῶμεν και νά ὁμιλῶμεν ἀφ' ἑαυτῶν, ὁ λόγος τὸ ἀπέδειξεν Ἰκανῶς. Ἄν αὐτὸ δέν ἦτο γεγονός, δέν θά ἐλαμδάνωμεν στέφανον διὰν ἐπραγματώναμεν κατορθώματα. Ἐρωτῶμεν και πάλιν τὸν αἰρετικὸν τί σημαίνει. 299 Α «Ἐάν δέν ἴδῃ τὸν Πατέρα νά πράττῃ, δέν δύναται νά κάμῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ;». Μὲ τὸ ρητόν, λέγω, και ὄχι τὴν ἐρμηνείαν του ἢ καλύτερα οὐτε μὲ τὸ ρητόν, ἀλλὰ μὲ τὴν διεισπραμμένην ἐρμηνείαν του ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς ἀναγκαῖως εἰσαγεται κάποια διπλῆ ὑπόστασις. Πῶς και μὲ ποῖον τρόπον; Ἐάν δέν ἴδῃ τὸν Πατέρα νά πράττῃ, λέγει, δέν ἠμπορεῖ νά δράσῃ. Ἀνάγκη λοιπὸν πάσα, νά εἶναι ἄλλα τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς και ἄλλα τοῦ Υἱοῦ, τὰ ὅποια ὁ δεύτερος ἔπραξε βλέπων τὰ τοῦ Πατρὸς ἔργα. Ἐάν δέν τὸν βλέπῃ νά πράττῃ, δέν δρᾷ, λέγουν. Ἀλλὰ διὰ τὰ ἴδη, πρέπει νά προϋπάρξουν τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς. Λοιπὸν, εἰπέ μου: Β Ἐνα ἄλιον βλέπομεν, δέν ἠμπορεῖ νά μοῦ δείξῃς δύο ὥστε νά θεωρήσω τὸν ἓνα τοῦ Πατρὸς και τὸν ἄλλον τοῦ Υἱοῦ. Και μὴπως ἔχομεν σελήνας δύο και γῆν και θάλασσαν; Τὸ ἴδιον δέν συμβαίνει και μὲ δύο τὰ ἄλλα; Δέν ἔχεις όμως τίποτε ν' ἀντιτείνῃς. Ἐνός εἶναι ὁ ἄλιος. Πῶς λοιπὸν ἂν δέν βλέπῃ τὸν Πατέρα νά πράττῃ, αὐτὸς δέν δύναται νά πράξῃ; Ποῖου ἔργου θέλεις τὸν ἄλιον; Τοῦ Πατρὸς; Ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ ἄλιος τοῦ Υἱοῦ; Μήπως τὸν ὅποιον ἴδων ὁ Υἱός, ἐπλάσεν ἄλλον παρόμοιον; Πῶς τότε θά σταθῇ ἐκεῖνο τὸ «τὰ πάντα ἐγένοντο δι' αὐτοῦ και χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν;». Ἄν λοιπὸν τὰ πάντα ἐγένοντο δι' αὐτοῦ, ποῖος ὁ λόγος αὐτῆς τῆς διαίρεσως; Βλέπεις τοὺς συλλογισμούς; Γ Πῶς

6 Ἰωάν. 1, 3.

αὐτοδιαφεύδονται οἱ αἰρετικοὶ και πῶς αὐτοσυναίρεται τὸ ψεῦδος; Ἰδοῦ, φέρων τὴν ἐρμηνείαν των εἰς τὸ προσκήνιον, ἀπέδειξα ὅτι αὐτοκαταλύεται.

Ἐγὼ θά ἐρωτήσω εὐχαρίστως και τούτο: Ποῖος ἀνέλαθε τὴν ἀνθρώπινην σάρκα και ἐβλάστησεν εἰς παρθενικὴν μήτραν; Ὁ Πατὴρ ἢ ὁ Υἱός, εἰπέ μου. Δέν εἶναι ποιῶντος ὅτι ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Ἐτοί λέγει και ὁ Παῦλος: «Τούτο νά κατανοήσετε μέσα σας, ὅπως και ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος ὑπάρχων ἐν μορφῇ Θεοῦ, δέν ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον νά εἶναι ἴσος μὲ τὸν Θεόν, ἀλλὰ ἀνέκωσε τὸν ἑαυτόν του λαθὼν μορφήν δούλου τοῦ Θεοῦ». Καὶ Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν γεννηθέντα ὑπὸ γυναικός, τὸν γεννηθέντα κατὰ τὸν νόμον.» Καὶ κάθε Γραφή, εἴτε Παλαιά, εἴτε Καινὴ, Β εἶναι γεμάτη ἀπὸ αὐτὰς τὰς μαρτυρίας. Καὶ τὰ πράγματα φεοῦν ὅτι ὁ μονογενὴς ἐσαρκώθη, ὄχι ὁ Πατὴρ. Λοιπὸν, ποῖον ἐκ τῶν δύο, ὁ Υἱὸς ἐσαρκώθη ἀφοῦ εἶδε τὸν Πατέρα σαρκωθέντα, ἢ ἐσαρκώθη μὴ ἴδων αὐτόν; Δέν ἠμπορεῖ θεοῦ εἶναι νά κάμῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐάν δέν ἴδῃ τὸν Πατέρα νά τὸ κάμῃ. Πότε θά ἴδω νά τὸ κάμῃ τούτο ὁ Πατὴρ; Δέν ἠμπορεῖ νά μοῦ ἀπαντήσῃ. Και μὴ νομίσῃς ὅτι αὐτὸ τοῦ ἐγίνετο εἶναι μικρόν. Τὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας μας εἶναι ἡ σάρκωσις τοῦ μονογενοῦς, Ε ἡ συγκοτάθωσις του. Πρὶν νά γίνῃ ἀνθρώπος, ἡ κακία ἐτυράνετο και τὰ πάντα ἐκέταξε θαυμάτην νύκτα και παντοῦ ὑπῆρχον θωακοὶ και ναοὶ διὰ τὰ εἰδῶλα και κνίσκοι και κοινὸς θωακὸν και χεῖμαρροι αἰμάτων, ὄχι μόνον ἐπὶ πρόβατα και δόξια, ἀλλὰ και ἀπὸ ἀνθρωποθωσίας. Ἐθουσίωσαν εἰς τὰ δαιμόνια και τοὺς υἱούς και τὰς θυγατέρας των» και αὐτὰ τὰ ἔκαμε και ὁ λαὸς τοῦ εἶχε προφήτας, ὁ μετέχων τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσεως, 300 Α ὁ ἀπολαύσας τὴν ἐποπτείαν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ποῦ ἐτρέφῃ με τόσα θωάματα. Ἄν οἱ Ἰουδαῖοι λοιπὸν ἦσαν τέτοιοι, σκέψου τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς οἰκουμένης πῶς διεβίου, σαρκευόμενα ὑπὸ τῶν δαιμόνων, τυραννόμενα ὑπὸ τῆς κακίας, ὑποκύπτοντα εἰς λατὰ πάθη, λατρεύοντα ξύλα, προσκυνούντα λίθους, ἀρη, θουνά, και χαράδρας και δένδρα και λίμνας και πηγὰς και ποταμούς. Τί χρειάζεται νά εἰπῶ τὰ ἄλλα; Ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς Ἰουδαίας ἀντιλαμδάνωμαι τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κακοῦ εἰς τοὺς

7. Φίλιπ. 2, 5-7.

8. Ρωμ. 4, 4.

9. 2α Κορ. 10β, 17.

άλλους τόπους. «Οι Ἴπποι ἔγιναν θηλυμανεῖς καὶ ὁ καθένας ἐχρημάτιζε διὰ τὴν γυναικα τοῦ Β πλησίον. Ὁ θαῦς ἐγνώρισε τὸν ἰδιοκτήτην του καὶ ὁ ὄνος τὴν φάτην τοῦ κυρίου του. Ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ δὲν με καταλάθει». ¹⁰ «Σκυλιά βουβά, ποῦ δὲν ἔμποροῦν νὰ ὑλακτοῦν. Ἐλαθεὶς τὴν σφιν πόρνης καὶ ἔγινες ἀναίσχυτος πρὸς πάντας». ¹¹ «Δὲν ὑπάρχει ὁ προσερχόμενος, δὲν ὑπάρχει ὁ ἀναζητῶν τὸν Θεόν, πάντες παρεξέκλινον καὶ ἐξηχρεώθησαν». ¹² Καὶ ἄλλος λέγει: «Μάτην ὁ ἀργυροκόπος κόπτει τὸν ἀργυρον, αἱ πονηρίαι των δὲν ἐτάκθην». ¹³ Ἄλλος πάλιν λέγει: «Κατάρτα καὶ ψεύδος καὶ κλοπὴ καὶ φόνος καὶ μοιχεία εἶναι σκορπισμένα ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ αἵματα ἀναμιγνύονται μετὰ τὰ αἵματα». ¹⁴ Ἄλλος πάλιν: «Ἄν ἀλλάξῃ ὁ Αἰθίοψ τὸ δέρμα του καὶ ἡ λεοπάρδαλις τὰ στολίδια τῆς C τότε καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς θὰ ἠμπορέσῃ ν' ἀποκτήσῃ εὐθουκρίσιαν, ἀφοῦ ἔμαθε τὸ κακόν». ¹⁵ Ἄλλος πάλιν: «Ἀλοόμενον, ψυχὴ, ποῦ τὴν ἔχασεν εὐλαδῆς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀκείνος ποῦ τὸ κατάρβανει μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲν ὑπάρχει. Ὅλοι δικάζουν αἱματηρῶς». ¹⁶ Καὶ ὁ Θεός: «Μισῶ καὶ ἀπεχθάνομαι τὰς ἐορτάς σας καὶ δὲν θέλω νὰ δοφορευθῶ βουσίας εἰς τὰς πανηγύρεις σας». ¹⁷ Ὁ Ἥλιος: «Κατέκοψαν τὰ βουσιαστήρια σου, καὶ ἐβόλευσαν τοὺς προφήτας σου. Ὑπελείφθην μόνος ἐγὼ καὶ ἑταῦν τὴν ζωὴν μου». ¹⁸ Πάλιν ὁ Θεός: «Ἐγκατέλειψα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου, ἔδωκα τὴν ἀγαπημένην ψυχὴν μου εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν τῆς». ¹⁹ Ὁ Δαυὶδ ἐπίσης λέγει: «Ἐβουσίασαν τοὺς υἱοὺς των καὶ τὰς θυγατέρας των εἰς τοὺς δαίμονας καὶ ἔχουν αἷμα ὀθῶν, αἷμα τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων των». ²⁰

Εἶδες τὴν τυραννίαν τῆς κακίας; Οἱ Ἴπποι ἔγιναν κύνες, πλέον ἀλογοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς ὄνους καὶ πλέον ἀναίσθητοι ἀπὸ τὰ βόδια καὶ τὰ ἐβουαν καὶ μετὰ τὴν ἴδιαν τὴν φωνήν. Ἀλλὰ μετὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ Χριστοῦ τί λέγει ἡ Γρα-

10. Ἰερ. 5, 8.

11. Ψα. 1, 5.

12. Ψα. 36, 10.

13. Ἰερ. 3, 3.

14. Ἐσθ. 13, 2-3.

15. Ἰερ. 13, 23.

16. Μιχ. 7, 9.

17. Ἄμω. 2, 31.

18. Βασιλ. 19, 10.

19. Ἰερ. 12, 7.

20. Ἐζέκ. 16, 37-38.

φή: «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». ²¹ Καὶ πρὸ τούτου ἔλεγεν ἡ Γραφή: «Πορεύου, ὀκνηρῆ, πρὸς τὸν μύρμηκα». ²² Ἀργότερα ἠξιώθημεν καὶ υιοθεσίας καὶ ἀπεγράφημεν εἰς τὸν οὐρανὸν Ἐ καὶ χορεύομεν μαζί με τοὺς ἀγγέλους καὶ ἐπικοινωνοῦμεν μαζί των μετὰ τὴν μελωδίαν καὶ καθιερωσάμεν ἀμιλλαν πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις. Καὶ μετεκινήθησαν τὰ βουβά καὶ κατεκόψθησαν οἱ νοκοὶ καὶ ὁ λίθος ἐφάνη λίθος καὶ τὸ ξύλον ξύλον, τὰ δένδρα δένδρα καὶ αἱ πηγαι πηγαί. ²³ Ἐπειδὴ ὁμοῦ ἐλαμψεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, εἶδεις τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, τὴν ὁποίαν πρὶν ἐπεκάλυπταν ἡ νύξ τῆς πλάνης καὶ τὸ θαθὺ σκόταξ τῆς ἀγνοίας, τὸ ὁποῖον συνέχευε τὴν ὄρασιν δῶν ἐξηπατῶντο. Ἀλλὰ ὅταν ἡ ἀκτίς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης διεσκόρπισε τὴν πυκνὴν νεφελὴν τῆς πλάνης, ἐλαμψε πανταῦ τὸ φῶς καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ σταθερὰ μεσημβρία. ²⁴ Α καὶ οἱ Πέρσαι ποῦ ἐνυμφεύοντα τὰς μητέρας των, τώρα ἀσκῶν τὴν παρθένιαν. Καὶ αὐτοὶ ποῦ ἀγνοοῦσαν τοὺς υἱοὺς των καὶ τοὺς ἑσφακόν, ἔγιναν ἀπὸ τὸν καθέναν πῶς ἡμεροὶ καὶ πῶς πρῶοι. Οἱ λύκοι προσεχώρησαν εἰς τὴν ἡμερότητα τῶν προβάτων καὶ, ἐν βέλῃς, καὶ οἱ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς λύκους. Ὁ λύκος δὲν ἀγνοεῖ τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἀναγνωρίζει τὸ νεογόνον του, ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι ἔγιναν ἀγνώστεροι τῶν λύκων. Ἀλλὰ μετὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ μονογενοῦς καὶ τὴν θείαν οἰκονομίαν, ἀφῆσαν τὴν θηρωδίαν καὶ ἐπανήλθον εἰς τὴν ἐμυτον εὐγένειαν των, ἡ καλύτερα ἐπληροῦσαν εἰς πρὸς τὴν ἀρετὴν τοὺς ἀγγέλους. Ἐ καὶ πρὸ τούτου οἱ πόλις ἦσαν γεμάται ἀσέβειαν, ἐνῶ σήμερον καὶ ἡ ἔρημος εἶναι θεοσεβῆς καὶ ὑπάρχουν καλοὶ μοναχῶν εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς χαράβρας, ποῦ μιμοῦνται τὴν πολιτείαν ἀγγέλων καὶ ἔχουν ἀπατάξει τὸν παρόντα κοσμικὸν θίον. Τί χρειάζεται νὰ τὰ εἰπῶμεν μετὰ λόγια ὅταν τὰ πράγματα βουῶν καὶ τὰ ἀγαθὰ λάμπουν ἡλίου φαινότερα, τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μετὰ τὰς ὀδύνας τῆς Παρθένου τὰς θαυμαστάς ἐκείνας καὶ πνευματικὰς, τὴν θείαν οἰκονομίαν καὶ τὴν σάρκωσιν, διεδόθησαν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην; Ὅμως ἕνα τὸσον μέγα κατάρβωμα τὸ ἔκαμεν ἀφ' ἑαυτοῦ. Καὶ ὁ Παῦλος θρονητοφωνάζει: «Αὐτὸς ποῦ ὑπάρχει ἐν μορφῇ Θεοῦ δὲν θεωρεῖ ὡς λείαν τὸ νὰ εἶναι ἴσος μετὰ τὸν Θεόν. ἀλλὰ ἀναθένωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀφοῦ ἔλαθε μορφὴν δούλου». ²⁵ C

21. Ματθ. 6, 9.

22. Παροι. 6, 6.

23. Ματθ. 1, 2.

24. Φίλιπ. 2, 6-7.

Ἄκουεῖς, αἰρετικέ, ἀνενώμωσέ τόν ἑαυτόν σου. Καί πάλιν λέγει ἄλλου: «Καθώς καί ὁ Χριστός μᾶς ἠγάπησε καί παρέδωκε τόν ἑαυτόν του ὑπέρ ἡμῶν προσφορῶν καί θυσίαν εἰς τόν Θεόν, ὡς ληστικῶν εὐδοκίας».²⁵ Ἐσταυρώθη ἐπίσης καί ἐσφάγη μετ' ἡμεῶν τῶν καί δι' αὐτό λέγειν: «Ἐξουσίαν ἔχω νά θυσιάσω τήν ζωήν μου καί ἐξουσίαν ἔχω νά τήν ἀναλάβω καί πάλιν. Οὐδείς ἠμπορεῖ νά μοῦ τήν πάρῃ. Ἐγώ τήν διατέτω κατὰ τήν θέλησίν μου».²⁶ Τί λέγεις ἐδῶ, αἰρετικέ, ποίος διετύπωσε τήν ρῆσιν τήν εὐαγγελικῆν τήν λέγουσαν «τίποτε δέν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ Υἱός»;.²⁷ Νά ποῖος τό λέγει: «Ἐγώ εἶμαι ἐκεῖνος πού τήν διατέτω μετ' ἡμεῶν μου καί τήν ἀναλαμβάνω καί πάλιν μετ' ἡμεῶν μου». Δέν εἶναι ἀσημαντή ἡ φράσις, ἀλλά πάρα πολὺ βαρυσήμωνη. Δι' αὐτόν Πατέρος ἐλέγχθη ὅτι ἔχει ἐξουσίαν ζωῆς καί θανάτου. Βλέπετε λοιπόν πῶς πιάσθηκες εἰς τό δίκτυ; Τί ἔχεις νά ἀντιτείνῃς εἰς αὐτήν τήν ρῆσιν; «Ἐγώ διατέτω τήν ζωήν μου οικειοθελῶς καί οικειοθελῶς τήν λαμβάνω ὅπως». Πῶς, λοιπόν, εἶπες ὅτι οὐδέν ποιεῖ οικειοθελῶς; Ἄλλ' ὅπως εἶπα, ἄν ὁ λόγος μας ἀπειθῆνται πρὸς αἰρετικούς, τοὺς ἀφῆκω εἰς τήν ἀπορίαν των καί ἀφ' αὐτοῦ τοῦ δόξαντος, ἐξέφηνω, λαμβάνων ἀρκετήν νίκην καί λαμπρὸν τρόπαιον, ἐξέφηνω μεγαλύτερην ἀποδείξειν τῆς ἀνοησίας των. Ἐ Ἄλλὰ ἐπεὶ δέν θέλω ν' ἀποστομώσω μόνον τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλὰ καί νά ἐκπαιδεύσω ἑσούς εἶναι μαζί μας καί νά συμφωνήσω τὰ μέλη μας, δέν θά κλείσω ἐδῶ τόν λόγον μου, ἀλλὰ θά προσπαθῶ νά προχωρήσω παρακάτω καί νά ἀποδείξω καί πάλιν ἐν τῇ πράξει, ἐλέγχων τήν ἀναίσχυτον ἀντιλογίαν των. Τί λέγουσιν, δηλαδή; «Ὁ Πατήρ δέν κρίνει οὐδένα, ἀλλά πάντας ὁ Υἱός».²⁸

Ἐρωτῶ τώρα τόν αἰρετικόν: ἄν ὁ Πατήρ δέν κρίνῃ κανένα, ἀλλά κρίνει ὁ Υἱός, πῶς κρίνει; ²⁸² Ἄν δέν ἠμπορῆ νά κόμῃ τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, ἔαν δέν ἐλάττη καθόλου τόν Πατέρα ὅταν ὁ τελευταῖος πράττῃ καί αὐτός ὁ τελευταῖος δέν κρίνῃ καί κρίνει τοὺς πάντας ὁ Υἱός, πῶς εἶναι δυνατόν νά εἶναι εἰς Θεόν νά πράξῃ αὐτό πού ἀγνοεῖ; Καί δέν ἠμπορεῖ νά τό ἀγνοήσῃ αὐτό, διότι δέν εἶναι ἀσημαντόν, ἀλλά ἔχει μεγίστην σημασίαν. Προσπάθει νά καταλάβῃς πῶσον μέγα εἶναι νά φέρῃς εἰς τό μέσον κατὰ

25. Ἦρσδ. 6, 2.
26. Ἦρσδ. 19, 19.
27. Ἦρσδ. 5, 22.

τήν ἡμέραν τῆς κρίσεως τοὺς ἀπὸ τήν ἐποχὴν τοῦ Ἀδάμ γεννηθέντας πού δέν ἠκολούθησαν τήν ἀνάδοξον πίστιν εἰδωλαλάτρων, Ἰουδαίους, αἰρετικούς καί νά φέρῃς εἰς τό φῶς ὅλα τὰ ἀπόκρυφα των, τὰς πράξεις των, τὰ λεγόμενά των, τοὺς δόλους, τὰς ἐπιβουλὰς των, τὰ ἀπόκρυφα τῆς διανοίας των, ἐνῶ δέν ὑπάρχουν οὔτε μαρτυρίαι, Ἐ οὔτε ἐλεγχοί, οὔτε τεκμήρια, οὔτε ἀποδείξεις, οὔτε κάτι ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀλλὰ μόνον ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ δύναται νά τοὺς ἐλέγῃ. Αὐτός μόνον κάμνει ἕνα τόσον μέγα κατόρθωμα, χωρὶς νά ἴδῃ πρότερον τόν Πατέρα νά τό πράττῃ καί ἔτσι νά τόν μιμηθῇ. Ὁ Πατήρ δέν κρίνει κανένα. Ἰδέ του καί εἰς ἄλλας περιπτώσεις νά ἐργάζεται διὰ τὰ πάντα ὑπευθύνως καί εἰς τὰ θαύματα καί εἰς τὰς νομοθεσίας καί εἰς ὅλα τὰ ἄλλα. Ἐπεὶ δὲ ἀνῆλθεν εἰς τό θρόνον, λέγουσιν, ἐμελλε νά δώσῃ τήν καινὴν διαθήκην. «Ἦκούσατε ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶπον, οὐ φωνήσῃς. Ὅσοις φωνήσῃ θά εἶναι ἐνοχος Ὁ κατὰ τήν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Καί ὅσοις εἶπῃ ἀμωρὲ θά εἶναι ἐνοχος ἀξίως τῆς γενένης τοῦ πυρός. Ἐγώ σᾶς λέγω ὅτι ὅσοις ὀργίζεται κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του εἶναι ἐνοχος κατὰ τήν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Ἦκούσατε ὅτι ἐλέγχθη ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καί ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. Ἐγώ σᾶς λέγω νά μὴ ἀντισταθῆτε εἰς τό πονηρὸν καί ἄν κανεῖς σὲ ραπίσῃ εἰς τήν δεξιάν σιαγόνα, στρέψε εἰς αὐτόν καί τήν ἄλλην».²⁹ Τί σημαίνει τοῦτο; Αὐτός πού δέν κάμνει τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ, διαρβώνει ἐδῶ καί τόν Πατέρα καί θελιτώνει τήν νομοθεσίαν; Ὅταν λέγω διαρβώνει, μὴ ὑποπτεθῆς τίποτε τὸ εὐλαβηθῆναι, ὅτι δηλαδή ὁ Πατήρ εἶναι πῶς ἀδύνατος. Καί ἡ νομοθεσία εἶναι ἀνεπαρκής. Δι' ἄλλα δι' αὐτό δέν εὐδύνεται ὁ Θεός, ἀλλ' αὐτοὶ πού ἀπεδέχθησαν τόν νόμον. Ἄλλὰ καί ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι τοῦ μονογενοῦς καί ἡ Καινὴ τοῦ Πατρὸς. Πῶς λοιπόν, εἶπέ μου, δέν κάμνει τίποτε ἀφ' ἑαυτοῦ ὅταν προσέτῃ εἰς τήν Παλαιάν Διαθήκην αὐτός ὁ ὅποιος τσαοῦτην ἐπιδεικνύει ἐξουσίαν; Τί ἀσθενέστερον, λοιπόν, ὑπάρχει τῶν αἰρετικῶν;

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξεπλήρουντο διότι τοὺς ἐδίδασκεν αὐτὰ ὡς ἔχων ἐξουσίαν καί ὄχι ὡς ὁ γραμματεὺς καί οἱ Φαρισαῖοι».³⁰ Οἱ Ἰουδαῖοι τοῦ ἀσυνωρίξουν ἐξουσίαν καί ταυτοχρόνως λέγουσιν ὅτι οὐδέν δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ. Καί δέν εἶπον ὅτι δέν εἶχεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ὅτι εἶχεν ἐξουσίαν. Ἡ ἐξουσία δέν τοῦ ἐδόθη κατόπιν, ἀλλὰ ἐγεννήθη μετ' ἐξου-

28. Ματθ. 6, 21 καί 6, 28.
29. Ματθ. 7, 28.

σίας, χωρίς να χρειάζεται οδυσμίαν ενίσχυσιν. Ε Δι' ὃ καὶ ὄταν ἠρωτήθῃ περὶ βασιλείας ἔλεγεν «Ἐγὼ ἐγεννήθην εἰς αὐτήν».³⁰ Τοῦ ἔλερον τότε ἕνα παραλυτικόν καὶ, λέγει ἡ Γραφή, ἐπειθὲ θροόπευσεν τὰ ἁμαρτήματα του: «Διὰ τὴν ἰδίαν ἔτι καὶ ὁ Υἱὸς ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ τὰς ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς, λέγει εἰς αὐτόν: Ἄρον τὴν κλίνην σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου». Ὁ ὄχλος ἔλεγεν ὅτι ἐπειθὲ ἔχει ἐξουσίαν κάμνει τὰ πάντα, ἐνῶ αὐτὸς ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ τὰς ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς. ³¹ A «Ἐξουσίαν ἔχω νὰ θυσιάσω τὴν ζωὴν μου καὶ ἐξουσίαν ἔχω νὰ τὴν ἀποσώρω». ³² Νομοθετεῖ μὲ ἐξουσίαν, συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα μὲ ἐξουσίαν, ἔχει ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου. Πῶς λέγει ὅτι οὐδὲν ποιεῖ ἄφ' ἑαυτοῦ; Ποῖον γεγονός ἐστὶ σαφέστερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν νίκην;

Ἄν βέλτε λοιπὸν, τώρα πού ἀπηλλάγημεν ἀπὸ τοὺς αἵρετικούς, ἅς δώσωμεν τέλος εἰς τὸν λόγον μας, ἀφοῦ πρῶτα σὰς διδάξω ὅτι τὸ «δὲν ἔμπορεῖ», λεγόμενον εἰς περίπτωσιν Θεοῦ, εἶναι ἀπόδειξις ὄχι ἀσθενείας, ἀλλὰ δυνάμεως. Ἄν καὶ τὸ λεγόμενον εἶναι νεωτεριστικόν, ἐν τούτοις θὰ παράσχωμεν σαφῆ τὴν ἀπόδειξιν. Β Ἐάν εἶπω ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἁμαρτήσῃ, δὲν τὸν κατηγορῶ δι' ἀδυναμίαν, ἀλλὰ ἀντιθέτως διακηρύττω τὴν μεγάλην τοῦ δύναμιν. Ἐάν εἶπω ὅτι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ψευσθῇ ὁ Θεός, ἀποδεικνύω καὶ πάλιν τὸ ἴδιον. Ὅπως ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος: «Ἄν ὀπιόμενμεν, θὰ συμβασιλεύσομεν. Ἄν ἀπιστήσωμεν, ἐκεῖνος μένει πιστός. Δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ τὸν ἑαυτὸν του». ³³ Βλέπετε ὅτι τὸ «δὲν ἔμπορεῖ» εἶναι σημεῖον δυνάμεως; Καὶ τί λέγω, μόνον τοῦ Θεοῦ; Ἐξοσκῶ τὴν ρητορικὴν μου καὶ ἐπὶ τῶν ὁλίγων τούτων τῶν εἰρηθῶν. Ἐάν εἶπω ὅτι ὁ ἀδάμας δὲν ἔμπορεῖ νὰ διασπασθῇ, μὲ τὸ «δὲν ἔμπορεῖ» τὶ ὀποθλῶν, ἀδυναμίαν του ἢ τεραστίαν δύναμιν του; Γ Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς ὅτι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἁμαρτήσῃ ὁ Θεὸς καὶ ὅτι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ψευσθῇ, οὕτε δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὸν ἑαυτὸν του, μὴ νομίσης ὅτι μαρτυρεῖς ἀδυναμίαν μὲ τὸ «δὲν ἔμπορεῖ», ἀλλὰ πολὺ μεγάλην δύναμιν. Διότι ἡ οὐσία του εἶναι ἀνεπίδεκτος πάσης πονηρίας, ἀπροσπέλαστος, καθαρὴ, ἀνωτέρα. Ἀφοῦ ταῦτο διηκρινίσθῃ, ἅς ὀδηγήσωμεν τὴν ἐξάσκησιν τῆς ρητορικῆς μας εἰς τὸ προκείμενον. Δὲν ἔμπορεῖ ὁ Υἱὸς νὰ κάμῃ τίπο-

30. Ἰωάν. 18, 37.
31. Ἰωάν. 10, 18.
32. ἰ. Τὸν 5, 12-13.

τε ἄφ' ἑαυτοῦ. Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ «ἄφ' ἑαυτοῦ»; Ἄν τὸ μάθετε αὐτὸ μὲ ἀκρίθειαν, τότε θὰ καταλάβετε τὴν μεγάλην συγγενεῖάν του Ὡ πρὸς τὸν γεννήτορα, τὸ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας, τὸ ὅτι εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδιαν οὐσίαν ἀπὸ τὴν ὅποιαν εἶναι καὶ ὁ Πατὴρ. Τί σημαίνει λοιπὸν τὸ «δὲν ἔμπορεῖ ἄφ' ἑαυτοῦ»; Τὸ ὅτι κάμνει κατὰ παρόμοιον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ κάμῃ κάτι ξένον καὶ ξεχωριστὸν ἀπὸ τοῦ Πατέρα, κατὰ τὸ ἀλλοτρωμένον, οὐδὲ ἄλλο τι ἀπὸ ὅ,τι κάμνει ὁ Πατὴρ. Αὐτὰ πού κάμνει ἐκεῖνος τὸ ἴδιον κάμνει καὶ ὁ Υἱός. Λοιπὸν, τὸ «ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ἔμπορεῖ νὰ κάμῃ» δὲν εἶναι ἀναίρεσις τῆς ἐλευθερίας του, οὐτε ἀφανισμὸς τῆς ἐξουσίας του, ἀλλὰ ἀπόδειξις ὁμοιότητος καὶ μαρτυρία συμφωνίας καὶ ἀκριβοῦς προσεγγίσεως καὶ σημείον ὅτι ὁμοιάζουν ἀπαράλλακτως. Ἐ Ἐπειδὴ κατέλυσε τὸ Σάββατον, ἐνεκάλου τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ παρανομία λέγοντες: Ἄλλα διέταξεν ὁ Θεὸς καὶ ἄλλα κάμνει ἐγώ. Καὶ αὐτὸς, ἀποστομῶν τὴν ἀνασχυντίαν των, λέγει: «Δὲν ἔκαμα τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ πού ἔκαμε καὶ ὁ Πατὴρ καὶ δὲν εἶμαι οὔτε ἀντιθέτος του, οὔτε πάλμοιο». Καὶ ἂν δὲν εἶπεν ἔτσι ἀκριβῶς, διτύπως δὲ τὸν λόγον του ἀνθρωπικώτερον καὶ πῶς χυδαιροῖσθῃ, ἔχε ὅπ' ἔδην σου ὅτι ὠμίλει πρὸς Ἰουδαίους, πῶν τὸν ἐξέωρον ἀντίθετον. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ διτύπως ταχῶς, διὰ νὰ μὴ ὑποπτεῖσθῃ οὐδεὶς οὐδὲν τοιοῦτον πρῶγμα. «Τὰ ἔργα πού ἐκεῖνος κάμνει, τὰ ἴδια ἀκριβῶς κάμνει καὶ ὁ Υἱός». ³⁴ A Ἄν δὲ οὐδὲν κάμῃ ἄφ' ἑαυτοῦ, πῶς κάμνει τὸ ἴδιον; Δὲν εἶναι μέγα τὸ νὰ θαυματουρήσῃ. Τὸ ἴδιον ἔκαμαν καὶ οἱ ἀπόστολοι, νεκροὺς ἠγερον, λεπτοὺς ἐκαθάρizan, ἀλλὰ ὄχι ὁμοίως ὡς ὁ Υἱός. Πῶς τότε τὰ ἔκαμαν ἐκεῖνοι; «Τί θαυμάζετε καὶ διατί ἀτενίζετε εἰς ἡμᾶς ὡσάν μὲ ἰσκήν μας δύναμιν ἢ λόγῳ τῆς εὐσεβείας μας νὰ ἔχωμεν κατορθῶσαι τὸ νὰ περιπατῇ οὕτως». ³⁵ Μὲ παῖον τρόπον ὁ Ἰησοῦς θαυματουρήγει; Καὶ διὰ νὰ πεισθῆτε ὅτι «ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ τὰς ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ ἀνιστᾷ ἐπίσης τοὺς νεκρούς», ³⁶ «ὅπως ὁ Πατὴρ ἔγειρε τοὺς νεκρούς καὶ τοὺς δίδει ζωὴν, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς δίδει ζωὴν εἰς ἅσους θέλει». ³⁷ Ἄν καὶ θὰ ἦτο ἀρκετὸν τὸ «ἔτσι», ἀλλὰ ἐπιθυμῶν ἐξ ὑπαρχῆς νὰ ἀναστειλῇ τὴν ἀνασχυντίαν αὐτῶν πού ἐπιθυμοῦν νὰ φιλονεικῶν, πρόσθεσε καὶ τὸ «ἐβέ-

33. Ἰωάν. 5, 19.
34. Περὶ 8, 12.
35. Μάρκ. 2, 10.
36. Ἀποκ. 5, 24 Ἰωάν. 5, 21.

λει», Β πού φανερώνει βίην τὴν ἐξουσίαν του. Διὰ τοῦτο λέγει τὸ χωρίον «Τὰ ἔργα τὰ ὅποια ἐκεῖνος πράττει, ὅλα ἐγένοντο δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν».³⁷ Βλέπεις πῶς συγκεντρώνει τὸν λόγον εἰς μίαν ἀκριθεῖ ἐνότητα, συνάφειαν καὶ ἐγγύτητα, ὅχι μὲ πλατυσμούς, ἀλλὰ «αὐτὰ» καὶ «ὁμοίως» λέγων ὡς Πατὴρ; Διὰ τοῦτο λοιπόν, ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ λόγου εἶδε τὸ σχῆμα καὶ μὲ πολλὴν ἀσφάλειαν χρησιμοποίησε τὸ ρητόν. Δὲν εἶπεν ἄν κάτι δὲν διδάσκεται ἀπὸ τὸν Πατέρα νὰ μὴ τὸ προσεγγίσῃ ὡς μαθητεύων, οὐτε εἶπεν ἂν δὲν προστάξῃ κάτι, διὰ νὰ μὴ τὸν θεωρήσῃ ὡς δούλον, ἀλλὰ εἶπεν «ὡν δὲν ἐδέτη κατὰ πού νὰ τὸ κάμῃ ὁ Πατήρ». Καὶ τοῦτο εἶναι παλὺ κοντὸν πρὸς τὸν Πατέρα, ἔτσι ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος. Ἐὰν ἡμπορῇ νὰ ἐδέτη ἐργαζόμενον τὸν Πατέρα καὶ γνωρίσῃ πῶς ἐργάζεται, τότε εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδιαν μὲ αὐτὸν οὐσίαν. Πολλὰκις καὶ ἀνωτέρω ἀπεδείξαμεν ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ γνωρίσῃ μὲ ἀκριθεῖαν τὴν οὐσίαν, οὔτε νὰ τὴν γνωρίσῃ σαφῶς, ἐὰν δὲν ἀνήκῃ εἰς τὴν αὐτὴν φύσιν. Ἄγγελον, ὁ ὁποῖος παρίσταται μὲ γυμνὴν τὴν οὐσίαν του, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν ἴδῃ ἄνθρωπος ἀκόμη καὶ ὁ λίαν ἐνάρετος Δανιὴλ. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὡς ἐξάρτεον γνώριμα τῆς φύσεώς του τοῦτο: «Τὸν Θεὸν οὐδεὶς ποτὲ εἶδε. Ἰ Ὁ μονογενὴς Υἱὸς πού εὗρίσκειται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς, αὐτὸς μόνον τὸν εἶδεν».³⁸ Καὶ ἄλλου: «Οὐδέποτε εἶδε τίς τὸν Πατέρα, ἐκτός ἂν ἀνήκεν εἰς τὸν ἴδιον τὸν Θεόν. Αὐτὸς μόνον εἶδε τὸν Πατέρα».³⁹ Ἄν καὶ πολλοὶ ἄλλοι τὸν εἶδον, ὅπως οἱ προφῆται, οἱ πατριάρχαι, οἱ δίκαιοι καὶ οἱ ἄγγελοι, ἀλλὰ ἐδῶ πρόκειται περὶ τῆς λεπτομεροῦς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ τὸ λέγωμεν λοιπὸν αὐτά, ὅτι ἐδέτην τὸν Πατέρα πράττει ὁ Υἱὸς. Τότε τὸ «τὰ πάντα ἐγένοντο δι' αὐτοῦ, καὶ χωρὶς αὐτοῦ οὐδέν»⁴⁰ πῶς θὰ εὐσταθήσῃ; Ὅπως ἐπίσης καὶ τὸ «τὰ ἔργα τὰ ὅποια αὐτὸς πράττει πῶς τὰ πράττει ἀπὸ πρῶτα ἴδῃ τὸν Πατέρα νὰ τὰ πράττῃ».⁴¹ Ἐ εἶναι ἀνάγκη σύμφωνα μὲ τὸ λεχθὲν ὑπὸ σοῦ, ὅτι ἐδέτη καὶ τὸν Πατέρα νὰ κάμῃ κατὰ ἄλλο, νὰ τὸ κάμῃ καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν τρόπον, πρῶτον πού εἶναι δείγμα μεγάλης παραφροσύνης καὶ ἠλιθιότητος.

Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ μακρύνωμεν τὸν λόγον ἐλέγχοντες

37. Ἰωάν. 1, 3.
38. Ἰωάν. 1, 18.
39. Ἰωάν. 0, 46.
40. Ἰωάν. 1, 3.
41. Ἰωάν. 5, 19.

τὰ ἰδύματα καὶ ἔσπετα αὐτὰ σημεῖα, θὰ ἐρωτήσωμεν μόνον τοῦτο: ἐπειδὴ ὁ λόγος ἀπιθύνεται πρὸς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι εἶπεν τὸν Ἰησοῦν ἀπιθύνοντα καὶ ἐχθρὸν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ ἐβγάσαν τὸ συμπέρασμα τῶν ἐκ τῶν γεγονότων⁴² Ἄ Β' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνος ἔδωκε ἀνθρωπινώτερον σχῆμα εἰς τὸν λόγον του καὶ πλεον χονδροειδές, ἀφήμων εἰς τὸν συνετὸν ἀκροατὴν νὰ καταλάβῃ τὴν θεοπρεπῆ του ἐννοίαν καὶ διορθῶναι αὐτοὺς πού δυσκόλως ἠνόησαν. Δι' αὐτὸ καὶ εἶπε: «Τὰ ἔργα τὰ ὅποια κάμνει ἐκεῖνος, τὰ ἴδια κάμνει καὶ ὁ Υἱός».⁴³ Δὲν περιμένει νὰ ἴδῃ ἐργαζόμενον τὸν Πατέρα διὰ νὰ πράξῃ ἐν συνεχείᾳ, οὔτε χρειάζεται μαθητείαν, ἀλλὰ ἐδέτει τὴν οὐσίαν τοῦ Πατρὸς, τὴν ὅποیان γνωρίζει καλῶς. «Ὅπως μὲ γνωρίζει ὁ Πατήρ, λέγει, καὶ ἐγὼ γνωρίζω τὸν Πατέρα». Τὰ πάντα πράττει καὶ πραγματώνει κατ' ἐξουσιοδότησιν, τὴν ὅποیان διαθέτει, μὲ σύνεσιν καὶ σοσίαν Β' πού τοῦ εἶχε παραχωρηθῆ, καὶ δὲν χρειάζεται οὔτε νὰ μανθῇ οὔτε νὰ ἐδέτῃ. Πῶς εἶναι ἐξηκριτωμένος ὅτι ἡ μορφή του εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ γεννητοῦ του καὶ ὅτι κάμνει τὰ πάντα παρομοίως μὲ ἐκεῖνον καὶ μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν: Ὅμοιων περὶ δυνάμεως συνεπέρας τὰ εἶξῃ: «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ ἐμεθεῖς ἐν».⁴⁴ Λοιπὸν, γνωρίζοντες πάντα ταῦτα, ἀπὸ συγκεντρώσεως δια ἐλέγησαν, ὡς περιφρονήσωμεν τὰς ομάδας τῶν ἀρετικῶν καὶ ἄς βαδίζωμεν συνεχῶς ἐπὶ τῆς ὁρθῆς πίστεως καὶ ἄς ἐπιβεβαιώσωμεν βίον ἀκριθεῖ καὶ πολιτείας ἀμικμον μὲ τὰ δόγματα, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὰ C μέλλοντα ἀγαθά, μὲ τὴν χάριν καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον, μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνήκωμεν ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, νῦν καὶ διὰ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

42. Ἰωάν. 10, 15.
43. Ἰωάν. 10, 30.

ΟΜΙΛΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΗΘΝ ΕΠΤΟΝ, ΑΡΤΟ ΔΕ ΑΣ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ, ΟΤΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΕΛΕΥΤΙΑΣ ΗΜΕΡΑΣ ΘΑ ΓΙΝΗΘΩΝ ΔΥΣΧΟΛΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ.¹

Α Ἀσθενής εἶμαι καὶ πτωχός καὶ ἄπειρος ἀπὸ διδακτικῶς λόγου. Ἀλλὰ ὅταν ἴδῃ τὴν σύναξίν σας ἐσχῶ τὴν ἀσθένειαν, ἀγνοῶ τὴν φτώχειαν, δὲν γνωρίζω τὴν ἄπειρίαν. Τέτοια εἶναι ἡ τυραννία τῆς ἀγάπης σας. Δι' αὐτὸ, προθυμότερον καὶ ἀπὸ τοῦς πλουσίους, σὰς παραθέτω τὸ τραπέζι τῆς φτώχειας μου. Διὰ τοῦτο αἰτίαι εἶσαε σεῖς καὶ ἡ μεγαλοψυχία σας, ποῦ μὲ τὴν προθυμίαν σας νὰ ἀκραῶσθε, δίδοτε θάρρος σὲ δούους ἔχουν χαμένον τὸ ἠθικόν των, ἢ ἀφροσύνησε εἰς τὸ ἀκράμα καὶ κρέμεσθε ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ ὀμιλητοῦ. Ἔτσι καὶ τὰ νεογνά τῶν χειλιδῶνων, ὅταν ἴδωὺν νὰ πετᾷ κοντὰ τῶν ἡμητέρα, ἀκούθουν ἔξω ἀπὸ τὴν φωλεάν των καὶ κρεμοῦν τὰν λαϊμόν των, διὰ νὰ δεχθῶν ἀπὸ ἀκείνην τὴν τροφήν. Καὶ σεῖς, κοιτάζοντας μὲ πολλὴν προθυμίαν τὸν ὀμιλητήν, ² Ἀ δεχεσθε τὴν ὀμιλίαν ποῦ σὰς μεταφέρει διὰ τῆς γλώσσης του, καὶ πρὶν οἱ λέξεις ἐξέλθουν ἀπὸ τὸ στόμα μου, τὸ μυαλό σας τὰς ἀρπάξει. Ποίος λοιπὸν δὲν θὰ μᾶς θεωρήσῃ εὐτυχεῖς, καὶ σὰς καὶ ἐμὲ, ἀφοῦ δὲν ὀμιλοῦμεν κατ' ὄρα μὴ ἀκούοντων;» Κοινός ὁ κόπος, κοινός καὶ ὁ στέφανος, κοινὸν τὸ κέρδος, κοινός καὶ ὁ μισθός. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς μακάριος τοὺς μαθητάς λέγων: «Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ σας διότι βλέπουν καὶ τὰ ὄρα σας διότι ἀκούουσιν.»³ Ἀφῆσάτε μὲ τὰ λόγια αὐτὰ νὰ τὰ εἰπῶ καὶ πρὸς σὰς, ἀφοῦ ἐπιδοκονεῖτε τὴν ἴδιαν προθυμίαν. Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ σας διότι βλέπουν ἢ καὶ τὰ ὄρα σας διότι ἀκούουσιν. Τὸ ὅτι δὲν ἀκούουσιν τὰ ὄρα σας εἶναι φανερόν. Θὰ προσπαθῶ ἕμωσ ν' ἀποδείξω ὅτι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ σας βλέπουν, ὅπως ἐβλεπον τότε οἱ μαθηταί, διὰ νὰ μὴ ἀνῆκῃ ἐξ ἡμικείας ὁ μακαρισμός, ἀλλὰ ὀλόκληρος εἰς σὰς. Τὶ ἐβλεπον τότε οἱ μαθηταί; Νεκρούς νὰ ἀνίστανται, τυφλοὺς νὰ ἀναβλέπουν, λεπρούς νὰ καθα-

1. Β' Τιμ. 8, 1.
2. Σοφ. Σοφ. 25, 12.
3. Ματθ. 13, 16.

ρίζονται, δαίμονας νὰ ἐκδιώκωνται, χωλοὺς νὰ δοξίζων, καὶ κάθε διαμαρτίαν τῆς φύσεως νὰ ἐπανορθοῦται. Αὐτὰ βλέπετε καὶ σεῖς τώρα, ἂν καὶ ὄχι μὲ τὰ μάτια τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῆς πίστεως. Ἐὰν αὐτὰ εἶναι τὰ ὀρώμενα ὑπὸ τῆς πίστεως: βλέπετε ὅσα δὲν φαίνονται καὶ κατανοεῖ καὶ ὅσα οὐδέποτε συνέβησαν. Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν ὅτι πίστις σημαίνει τὸ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ἐλέγῃ κανεὶς τὰ ὄρατον; Ἄκουσε τί λέγει ὁ Παῦλος: «Πίστις εἶναι τὸ νὰ πραγματώνωνται ὅσα ἐλπίζομεν καὶ νὰ ἐλέγχωμεν τὰ ὄρατα.» Καὶ τὸ θαυμαστόν εἶναι ὅτι τὰ μάτια τῆς σαρκὸς βλέπουν τὰ ὄρατὰ καὶ δὲν βλέπουν τὰ ὄρατα, ἐνῶ τὰ μάτια τῆς πίστεως ἀντιθέτως, ὅλα τὰ ὄρατὰ δὲν τὰ βλέπουν, ἐνῶ βλέπουν τὰ ὄρατα. Καὶ ὅτι δὲν βλέπουν τὰ βλέπομενα καὶ βλέπουν τὰ ὄρατα, τὸ ἐφανερώσεν ὁ Παῦλος λέγων τὰ ἑξῆς: Ὡ «Ἡ στιγμιαία ἐλαφρότης τῆς θλίψεως ἀπὸ ὑπερβολῆς εἰς ὑπερβολὴν μᾶς ἐπιφύλασσει αἰώνιον θάρος δόξης, ἐπειδὴ δὲν παρατηροῦμεν τὰ ὄρατὰ, ἀλλὰ τὰ ὄρατα.» Ἀλλὰ πῶς θὰ ἴδῃ κανεὶς τὰ ὄρατα; Πῶς ἀλλίως παρὰ μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως; Ἔτσι καὶ ἀλλοῦ λέγει: «Μὲ τὴν πίστιν νοοῦμεν πῶς οἱ αἰῶνες κατηρτίσθησαν.» Πῶς; Δὲν τὸ γνωρίζομεν. Λέγουν ὅτι ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ βλέπομενα δὲν ἔχουν ἀντιστοιχίαν μὲ τὸ γεγονόμενα. Θέλετε νὰ φέρω καὶ ἄλλην μαρτυρίαν ὅτι τὰ μάτια τῆς πίστεως βλέπουν τὰ ὄρατα; Γράφων κάποτε ὁ Παῦλος πρὸς Γαλάτας ἔλεγε: «Ποῦ ὀφθαλμοφανῶς Ἐ φανερώθη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐσταυρωμένος εἰς σὰς.»

Τὶ λέγει, μακάριε Παῦλε; Τὸν εἶδον οἱ Γαλάται νὰ σταυρώνεται εἰς τὴν Γαλιθαίαν; Δὲν παραδεχόμεθα ὅλοι ὅτι εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἐν μέσῃ Ἰουδαίας ἔλαθον χωρὸν τὰ πάθη; Πῶς λοιπὸν τὸν εἶδον νὰ σταυρώνεται οἱ Γαλάται; Μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως καὶ ὄχι τῆς σαρκός. Εἶδες πῶς τὰ μάτια τῆς πίστεως βλέπουν τὰ ὄρατα; Ἀπὸ τὸσπν ἀπόστασιν καὶ μετὰ τοσπον χρόνον εἶδον τὸν Χριστὸν νὰ σταυρώνεται. Ἔτσι καὶ σεῖς βλέπετε τοὺς νεκρούς ν' ἀνίστανται. Ἔτσι σήμερον εἶδατε τὸν λεπρὸν νὰ καθαρίζεται, ἔτσι εἶδατε τὸν παραλυτικὸν νὰ σηκώνεται, περισσότερο καλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς παρόντας Ἰουδαίους, ⁴ Ἀ διότι ἀκείνοι, ἂν καὶ παρόντες, δὲν παρεδέχθησαν τὸ θαῦ-

4. Ἐβρ. 11, 1.
5. Β' Κορινθ. 4, 17.
6. Ἐβρ. 11, 3.
7. Γαλ. 3, 1.

μα, ενώ σεις άπόπτες παρεδέχθητε τήν πίστιν. Ὅποτε δικαίως σᾶς εἶπο ὅτι «μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ σας ἄφου βλέπουν».

Ἄν καὶ ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς θέλεις νὰ μάθῃς ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως βλέπουν τὰ ἀόρατα καὶ περιφρονοῦν τὰ ἐλεπτόμενα, ἄλλωστε δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νὰ ἴδῃ κανεὶς τὰ μὴ ἐλεπτόμενα ἢ δὲν καταρροήσῃ τὰ ἄλλα, ἀκούσε τὸν Παῦλον ὁμιλοῦντα περὶ τοῦ Ἀβραάμ, ὁ ὁποῖος εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως νὰ γεννᾶται ὁ υἱὸς τοῦ ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἔτσι ἀπεδέχθη τὴν ἐπαγγελίαν. Τί λέγει ἡ Γραφή: «Μὴ ἀσθενήσας κατὰ τὴν πίστιν Ἰδὲν ἠθάρνησεν τὸ σῶμα του νεκρωμένον». Μεγάλῃ ἡ δύναμις τῆς πίστεως. Ὅσον εἶναι οἱ λογισμοὶ τῶν ἀνθρώπων δειλοὶ καὶ ἀδύνατοι, τόσον ἡ πίστις εἶναι ἰσχυρὰ καὶ δυνατὴ. Δὲν ἠσθάνθη νεκρωμένον τὸ σῶμα του. Εἶδες πῶς ἐγκατέλειψε τὰ ὀρατά, πῶς δὲν ἀπέβλεψεν εἰς τὸ γῆρας, παρ' ἔδον ποῦ εὑρίσκετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του; Ἀλλὰ εἶδτε μὲ τὰ μάτια τῆς πίστεως καὶ ὄχι τοῦ σώματος. Δι' αὐτὸ δὲν εἶδε τὸ γῆρας, ὅτε τὴν νεκρῶσιν τῆς Σάρρα, δὲν κατενόησε «τὴν νεκρῶσιν τῆς μητέρας τῆς Σάρρα». Ἐδῶ ὑπαινίσσεται εἰς ἡμᾶς τὴν στείρωσιν, διότι ἡ ἀδυναμία ἦτο διπλῆ καὶ λόγῳ ἡλικίας καὶ λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῆς φύσεως. Ἐδὲν ἦτο μόνον τὸ σῶμα ἄχρηστον λόγῳ ἡλικίας προκειμένου νὰ τεκνοποιήσῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μήτρα εἶχε νεκρωθῆ καὶ τὸ ἐργαστήριον τῆς φύσεως πρὶν ἀκόμη ἐπέλθῃ τὸ γῆρας ἢ το ἀχρηστον λόγῳ στείρωσεως. Εἶδες πόσα ἐμπόδια; Τὸ γῆρας τοῦ ἀνδρός, τὸ γῆρας τῆς γυναίκας, ἡ στείρωσις χειροτέρα τοῦ γῆρατος, αὐτὸ δὲ καὶ ἂν ἦτο κώλυμα παθογονικόν. Ἀλλ' ὁμοῦς ὅλα αὐτὰ τὰ παρεῖδε καὶ σήκωσε τὰ μάτια τῆς πίστεως εἰς τὸν οὐρανόν, ἔχων ὡς μεγίστην ἀπόδειξιν τῶν ὑποσχρημένων τὴν δύναμιν τοῦ ὑποσχεθέντος. Διὰ τοῦτο «Εἰς τὴν ὑπόσχριν τοῦ Θεοῦ δὲν ἐδίστασεν ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν. Ἰδὲν ἄλλὰ ἐνεδυναμώθη μὲ τὴν πίστιν του». Ἡ πίστις εἶναι ἕνα δυνατὸν ραβδί καὶ ἕνα ἀσφαλὲς ἄγκυρον, ποῦ μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν λογισμῶν καὶ ἀναπαύει τὴν ψυχὴν μᾶς ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ. Μακάριοι εἶναι τὰ μάτια σας, ἄφου βλέπουν.

Εἶναι ἀνάγκη πάντως νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἴδιαν φράσιν. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐβλεπον τὰ τότε γινόμενα, ἀλλὰ μὴ μακαρίσῃς αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν ἄρασιν. Δὲν εἶναι αὕτη

8. Ρωμ. 4, 18.
9. Ρωμ. 4, 19.

ποῦ βλέπει τὰ θαύματα, ἀλλὰ ἡ ἐσωτερικὴ. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶδον τυφλόν καὶ ἔλεγον: «Αὐτὸς εἶναι, δὲν εἶναι αὐτός; Ἄς φωνάξωμεν τοὺς γονεῖς του.»¹⁰ Ἀκούεις ἀμφιβολίας, βλέπεις ὅτι δὲν φθάνει ἡ ἄρασις τοῦ σώματος διὰ νὰ ἴδωμεν τὸ θαῦμα; Οἱ παρόντες θεοταῖ ἔλεγον: Ἐ «Αὐτὸς εἶναι, δὲν εἶναι αὐτός», ἐνῶ ἡμεῖς οἱ μὴ παρόντες δὲν λέγομεν: «Αὐτὸς νὰ εἶναι ἢ ὄχι», ἀλλὰ λέγομεν: «Αὐτὸς εἶναι». Ἐμᾶς δὲ λοιπὸν ὅτι δὲν βλέπτε καθόλου ἢ ὅπουσιν ὅταν ὑπάρχουν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς πίστεως καὶ ὅτι σὲ τίποτε δὲν ὠφελεῖ ἡ παρουσία ὅταν δὲν ὑπάρχουν τὰ μάτια τῆς πίστεως; Σὲ τί ὠφέλησε τοὺς Ἰουδαίους τὸ νὰ ἴδουν; Σὲ τίποτε. Ἡμεῖς εἶδομεν καθαρώτερα ἀπὸ αὐτούς.

Ἐπειδὴ τὰ μάτια μας βλέπουν τὸ φητικέμενον καὶ τὰ αὐτιά μας ἀκούουν τοὺς ἤχους, πράγμα τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἐμακάρισεν, ἔλα τώρα νὰ παραθέσωμεν τὰ μαρτυρητάρια τῶν Γραφῶν. ¹¹ Ἄ «Ὅπως ὁ Χριστὸς δὲν ἐπέλυσε τὰ ζητήματα τῶν Ἰουδαίων, ἔτσι καὶ διὰ σᾶς, ἐπειδὴ προσηύεσθε, εἶναι ἀνάγκη νὰ φέρωμεν εἰς φῶς τὰ κεκρυμμένα. Προσῆλθον οἱ μαθηταὶ καὶ εἰσαμαζῶσαν λέγοντες: «Διατί ὁμιλεῖς εἰς αὐτοὺς μὲ παραβολάς;». Καὶ ἐκείνος εἶπε: «Ἐπειδὴ παρ' ἔδον ποῦ ἔχουν μάτια δὲν βλέπουν». Ἐπειδὴ εἰσεῖ εἶδατε χωρὶς νὰ ἴδῃτε, εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ σᾶς ὁμιλήσω ἐν παραβολαῖς. Καὶ ἐπειδὴ ἔχουν αὐτιά καὶ δὲν ἀκούουν καὶ σεις μὴ ἀκούσαντες ἤκούσατε τώρα ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅτι τότε ἤκούσατε, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ μὴ σᾶς στερῶμαι τὸ τραπέζι αὐτό. **Β** Καὶ ὁ Χριστὸς ἐμακάρισεν αὐτοὺς ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅσον ἐκείνους: «Εἶδες, λέγει, καὶ ἐπίστευσε. Μακάριοι οἱ μὴ ἴδοντες καὶ πιστεύσαντες». ¹² Μὴ γίνεσθε, λοιπὸν, ἀκηροὶ ἐναντὶ τῆς ἀρετῆς, διότι δὲν ἐγεννήθητε κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἀλλὰ ἔχητε εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Ἄν τὸ ἐπιθυμῆς, δὲν θὰ ζημιωθῆς. Πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἔζησαν τότε, δὲν ὠφελήθησαν ἐπειδὴ δὲν τὸ ἠθέλησαν.

Τί εἶναι, λοιπὸν, τὸ ἀναγνωσθῆν σήμερον ἐδάφια; «Νὰ ξέρετε ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνακλήσων δύσκολαι περιστάσεις;». ¹³ Ὁ Παῦλος γράφει πρὸς τὸν Τιμόθεον Ἐ καὶ ἡ ἀπειλὴ εἶναι φοβερά. Ἀλλὰ ὡς ἐμπνησώμεν.

10. Ἰωάν. 9, 8 καὶ 9, 18.
11. Μαρτ. 13, 10 καὶ 13.
12. Ἰωάν. 30, 29.
13. Ἰωάν. 3, 1.

Υπαγίσσεται τούς ἰδικούς μας καιρούς και τούς κατοπινοὺς και τούς περὶ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου. «Νὰ ξέρετε ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνακίψουν χαλεποὶ καιροί. Λίγα τὰ λόγια, μεγάλη ἡ δύναμις τῶν. Ὅπως τὰ ἀρώματα τὰ ὅποια δὲν διακρίνονται διὰ τὴν ποσότητά των, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐωδίαν των, ἔτσι και αἱ ἅγιοι Γραφαὶ διακρίνονται ὄχι διὰ τὸ πλῆθος τῶν φράσεων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ περιεχομένου, τὸ ὅποιον μᾶς παρέχει ὅλην τὴν ὠφέλειαν. Ἀκόμη και ἡ φύσις τοῦ λιθανιστοῦ εἶναι εὐωδὸς καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ ἐπὶ τὸν ῥόφημα εἰς τὴν φωτιάν D τότε ἀποδίδει ὅλην τὴν ἡδονήν του. Ἄν πάρη κανεὶς τὴν ψυχὴν σας και τὴν ῥόφημα εἰς τὸ θυμιατήριον, θὰ γεμίση ὅλο τὸ σπίτι εὐωδίαν. «Νὰ ξέρετε πῶς κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνακίψουν καιροὶ δύσκολοι». Τί σὲ ἐνδιαφέρει σὲ προσωπικῶς, μακάριε Παῦλε, τί ἐνδιαφέρει τὸν Τιμόθεον, τί ἐνδιαφέρει τοὺς τότε ἀκροατάς; Σὲ πολὺ ὀλίγου χρονικὸν διάστημα ἐμελλοῦν νὰ ἀποθάνουν και νὰ ὑπάγουν μακριὰ ἀπὸ τὰ ἐπερχόμενα θανά και τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους. Ἐ Ἄλλὰ, λέγει, δὲν βλέπω μόνον τὰ παρόντα. Προβλέπω και τὰ μέλλοντα. Δὲν φοβόμαι τοῦ παρόντος ποιμνίου, ἀλλὰ ἀγωνιῶ και φοβοῦμαι και διὰ τὸ μελλοντικόν. Ἡμεῖς μολίς ποὺ προνοοῦμεν ὄπερ τῶν ἰδικῶν μας ἀνθρώπων, ἐνῶ ἐκεῖνος φροντίζει ἐπιμελῶς και ὑπερῶς ἐκεῖνων ποὺ ἀκόμη δὲν ἐγεννήθησαν. Ἔτσι και ὁ ἄριστος ποιμὴν δὲν φροντίζει μόνον ἐπὶ τῶν λύκων και ἐπιπέττων κατὰ τοῦ ποιμνίου και ἐπὶ τῶν ἐντελῶς κενῶν τὰ εἰς τὰ πρόβατα, ἀλλὰ προνοεὶ και ἐπὶ τῶν λύκων και ἐπὶ τῶν ἀποστόλων. Ἔτσι και ὁ Παῦλος, ὁ ἄριστος αὐτὸς ποιμὴν, καθήμενος εἰς τὸν οὐρανὸν τῶν προφητικῶν ἀγκυμάτων 281 Α και μετὰ τὰ προφητικά του μάτια ἐπιστημαίνων ἀπ' ὀψηλοῦ τὸ ἐπιδραμικὸν θῆρος νὰ ὀρεοῦν και νὰ θέλουν νὰ κατακερματίσουν τὸ ποίμνιον, προλέγει και προδιαμαρτύρεται, διὰ νὰ προπαρασκευάσῃ ὥστε νὰ εἶναι προσεκτικοὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν ἐγεννήθησαν ἀκόμη και νὰ προστατεύσῃ μετὰ τὴν προφητείαν ὅλον τὸ ποίμνιον. Ἀκόμη, ἐπὶ ἑνὸς φιλόστοργου πατέρος ποὺ ἀκοδομεῖ οἶκον διὰ τὰ παῖδιά του, πολλὰκις τὴν ἀκοδομεῖ μεγάλην και λαμπρὰν, ὄχι διὰ νὰ εἶναι χρήσιμη μόνον εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ και εἰς τὰ ἐγγόνια του και τὰ δισέγγονά του. Ἔτσι και ὁ βασιλεὺς μίαν πόλιν ποὺ τὴν ἀγαπᾷ ἀφοῦ τὴν περιβάλλῃ μετὰ ζῶντων τείχος, τὸ κάμνει ἀσφαλές, ἰσχυρὸν και διαρκές, ὄχι μόνον διὰ νὰ κρατήσῃ μόνον ἐπὶ τῆς γενεᾶς του, ἀλλὰ διὰ νὰ εἶναι χρήσιμη και δι' ἄλλους τοὺς μεταγενεστέρους, ὄχι μόνον ἰκανὸν

ν' ἀμυνθῇ εἰς τὰς συγχρόνους μηχανάς, ἀλλὰ και εἰς τὰς προσβολὰς εἰς τὸ μέλλον. Ἔτσι ἔκαμε και ὁ Παῦλος. Ἐπειδὴ αἱ Γραφαὶ εἶναι τὰ ἀποστολικά τεῖχη τῶν Ἐκκλησιῶν, Ἐ ὄχι μόνον τοὺς συγκαρινούς του, ἀλλὰ και τοὺς ἐπιγιγνομένους τοὺς ἀσφαλίζει μετὰ αὐτὰς. Καὶ ἔτσι κατεσκεύασε τὸσον ἰσχυρὸν και ἀδιάρηκτον τὸν περίβολον τοῦτον και τὸν περίεφεν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην μετὰ ἀσφάλειαν, ὥστε και τοὺς συγκαρινούς και τοὺς ἐπιγιγνομένους και τοὺς ταρινούς και τοὺς κατοπινοὺς μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ἀπῆλλασε ἀπὸ κάθε ἐπιβουλή τῶν ἐχθρῶν. Τοιαῦτα εἶναι αἱ ψυχὰ τῶν ἁγίων, φιλόστοργοι, κηδεμονικαί, ἐπισκιάουσαι μετὰ τὸ φίλτρον τὴν πατρικὴν ἐνοσίαν και νικῶσαι τὴν φυσικὴν φιλοστοργίαν, ὑπερβαίνουσαι τὰς ὠδύνας ἐκείνας. Εἶναι γεμάται πνεύμα και θείαν χάριν.

Θέλετε πάλιν νὰ σὰς ἀποδείξω και δι' ἄλλου τρόπου ὅτι οἱ ἅγιοι δὲν φροντίζουν διὰ τὰ ἰδικὰ των προβλήματα και δὲν μεριμνοῦν D διὰ τὰ παρόντα μόνον, ἀλλὰ και διὰ τὰ μέλλοντα; Λέγει ἡ Γραφή ὅτι προσήλθον εἰς τὸν Ἰησοῦν οἱ μαθηταί, ἐπὶ ἐκείνῳ εἰς τὸ ὄρος, ἐνθρονιστὸν προχωρημένης ἡλικίας και μετ' ὀλίγου χρόνον μέλλοντες νὰ ἐκδημίσουν ἀπὸ τὴν παρουσίαν ζωῆν. Τὸν ἠρώτησαν; Διὰ ποῖον πρᾶγμα εἶχον ἀγωνίαν; Τί ἐφοβοῦντο; Ὑπερ τίνων ἐδημιούργησαν τὴν συνάντησιν μετὰ τὸν διδάσκαλον; Μήπως ὑπερ τῶν ὄσων ἐζήσαν πρὶν ἢ ὑπερ τῶν συγκαρινῶν των; Οὐδαμῶς. Τί εἶπον, ἀφοῦ παρεμίρισαν ὅλα αὐτά; «Ποῖον θὰ εἶναι τὸ σύνθημα τῆς παρουσίας σου κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος.»¹¹ Εἶδες ὅτι και αὐτοὶ ἐρωτοῦν διὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος και ὅτι φροντίζουν ὑπερ τῶν ἐπιγιγνομένων; Ἐ Οἱ ἀπόστολοι δὲν ἐνδιαφερόντο διὰ τὰ ἰδικὰ των, ἀλλὰ διὰ τὰ τῶν ἄλλων και ὁμαδικῶς και ὁ καθένας ξεχωριστὰ.

Ὁ Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ και τὸ ἀτόμα ὄλων τῶν ἀποστόλων, ἡ κεφαλὴ τῆς ομάδας, ὁ προστάτης ὅλης τῆς οἰκουμένης, τὸ θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας, ὁ θερμὸς ἐραστής τοῦ Χριστοῦ: «Πέτρε, ἔχει ὁ Χριστός, μετὰ ἀγαπῆς περισσότερον ἀπὸ αὐτούς;»¹² Διὰ τοῦτο ἀναφέρω τὰ ἐγκωμια, διὰ νὰ μάθετε ὅτι ὄντως ἀγαπᾷ τὸν Χριστόν. Τὸ φίλτρον τοῦ Δεσπότη φανταί κατακάθαρον μόνον εἰς τὴν φροντίδα ὑπερ τῶν δούλων του. Αὐτοῦ δὲν το λέγω

¹¹ Ματθ. 24: 4
¹² 1 Κορ. 13: 13

ἐγώ, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ ἀγαπώμενος Δεσπότης. «Ἄν μὲ ἀγαπᾷς, λέγει, ποιῶμεν τὰ πρόβατά μου». Ἄς ἴδωμεν ἂν ὅντως ἔχει προστασίαν ποιμένων, ὅντως κηδεμονίαν, 283 Ἄ ὅντως ἂν ἀγαπᾷ τὰ πρόβατα, ἂν ὅντως εἶναι φιλόστοργος διὰ τὸ ποιῆσαι, διὰ τὸ ἐκκαθαρίσασθαι ὅτι ἀγαπᾷ καὶ τὸν ποιμένα, διότι, ὡς εἶπεν, αὐτὸ εἶναι καὶ ἀπόδειξις τῆς ἀγάπης του. Ὁ Πέτρος, λοιπόν, ἐγκατέλειψε τὰ πάντα, τὰ δίκτυά του, ὅλα τὰ πράγματά του εἰς τὸ πλοῖον, τὴν θάλασσαν, τὴν τέχνην του, τὸ σπῆτι του. Ἄς μὴ φαντασθῶμεν ὅτι αὐτὰ ἦσαν ὀλίγα, διότι ἦσαν τὰ πάντα πού διέθετε καὶ ὡς ἐπαινεῶμεν τὴν προθυμίαν του. Ἐκείνη ἡ γυναῖκα πού κατέθεσε τὰ δύο δηνάρια, δὲν κατέθεσε θεβαίως πολλὰ χρήματα, ἀλλὰ ἐπέδειξε πλοῦσια τὴν καλὴν τῆς διάθεσιν ὅπως καὶ ὁ Πέτρος ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τὴν φτώχειαν του ἔδειξε μεγάλην εὐπορίαν προθυμίας. Ἡ Ὅπως δὲ ἕνα ἄλλο ἦσαν τὰ τοιφλίκια, οἱ δοῦλοι, τὰ οἰκήματα καὶ τὸ χρυσάφι, τὸ ἴδιον ἦτο διὰ τὸν Πέτρον ἐκεῖνο τὸ δίκτυον καὶ ἡ θάλασσα, καὶ ἡ τέχνη καὶ τὸ πλοῖον. Ἄς μὴ κοιτάζωμεν λοιπὸν τὸ ὅτι ἀφῆκε ὀλίγα, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἀφῆκε τὰ πάντα. Αὐτὸ εἶναι τὸ ζητούμενον, ὄχι τὸ ἂν ἀφῆκεν ὀλίγα ἢ πολλά, ἀλλὰ τὸ ὅτι εἰσέφερε πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἠμποροῦσεν. Ἐγκατέλειψε, λοιπόν, τὰ πάντα καὶ πατρίδα καὶ σπῆτι καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ αὐτὴν τὴν ἀσφάλειαν του, ἀπὸ ἐπιλόμῃς τὸν Ἰουδαϊκὸν ὄχλον κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον: «Εἶχον, λέγεται, ἀπορασίαισι οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἂν καιεῖς πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστὸν νὰ ἀποβάλλεται τῆς συναγωγῆς». 16 Ἐπομένως εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Πέτρος δὲν ἀμφέβαλλε περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, δὲν ἐφοβήθη, Ἐ ἀλλὰ εἶχε πεισθὴ σταθερῶς καὶ ἀπὸ τὴν στιγμήν πού τὸ πρᾶγμα ἀπεδείχθη, ἀλλὰ καὶ πρὶν τὸ πρᾶγμα ἀποδειχθῆ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Σωτῆρος — ὅτι ὁπωσδήποτε θὰ τὴν κληρονομήσῃ. Ὅταν εἶπεν: «Ἡμεῖς ἀφῆκαμεν τὰ πάντα καὶ σὲ ἠκολούθησαμεν τί θὰ γίνῃ μετὰ;», 17 ἀπεκρίθη ὁ Χριστὸς: «Θὰ καθῆσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνων καὶ θὰ κρίνετε τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ». Ὅλα αὐτὰ τὰ συνεκέντρωσα ἐδῶ, διὰ νὰ μὴ εἰπῆτε ὅτι ἐφρόντιζε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅταν σὰς τὸν ἀποδείξω φροντίζοντα ὑπὲρ τῶν συνδούλων. Πῶς θὰ ἐφρόντιζε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, Ἐ τὴν στιγμήν πού ἐπρόκειτο νὰ βραβευθῆ, ὡστε νὰ ταχθῆ ἐννοτίου τοῦ στεφάνου καὶ τῶν βραβεῖων; Τέτοιος ὑπῆρξε καὶ ὁ

16. Ματθ. 9. 25.
17. Ματθ. 19. 27. 28.

Πέτρος, πού ἐγκατέλειψε τὰ πάντα, ὁ πιστεύων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅταν προσῆλθε κάποτε κάποιος πλούσιος καὶ εἶπεν εἰς τὸν Χριστὸν: «Τί νὰ πράξω διὰ νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωὴν;». 18 Ὁ Χριστὸς τοῦ ἀπεκρίθη: «Ἄν θέλῃς νὰ εἶσαι τέλειος, πῆγαινε πάλιν εἰς τὰ ὑπάρχοντά σου, μίσρασέ τα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀκολούθησέ με». 19 Καὶ ὅταν ἐκεῖνος ἐλυπήθη δι' αὐτὸ, ὁ Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητὰς του: «Βλέπετε πόσον δύσκολα εἰσέρχονται οἱ πλούσιοι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Ἄμην, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἶναι πλέον ὀκτοπλῆ Ε νὰ περάσῃ ἕνα χοῦδρο σχοινί ἀπὸ τὴν τρύπαν τῆς βελόνης παρὰ ὁ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». 20 Ὁ Πέτρος ὁ ἀκτῆμων, ὁ ἐλπίζων εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, πού δὲν ἐφρόντιζεν ὑπὲρ τῆς ἰδικῆς του σωτηρίας, αὐτὸς πού ἦτο σαφῶς πεπεισμένος ὅτι αἱ τιμαὶ τὸν ἀνέμενον εἰς τὸν οὐρανόν, ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ, ἔλεγεν: «Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ σωθῆ;». 21 Τί φοβείσαι, μακάριε Πέτρε; Τί ἀγωνιάς; Τί τρέμεις; Τὰ πάντα ἐγκατέλειψες, τὰ πάντα ἀφῆκες. Ὁ λόγος ἀφορᾷ τοὺς πλουσίους, ἐκεῖνους ἀφορᾷ ἡ φράσις. Σὺ ζῆς ἐν πεινᾷ καὶ ἀκτῆμοσύνῃ. Δὲν φροντίζω διὰ τὸν ἑαυτὸν μου, ἀπαντᾷ, ἀλλὰ ἀγωνίζομαι διὰ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων. Διὰ τοῦτο, ἔχων πεποιθήσαν διὰ τὸ ἰδικόν του μέλλον, ὡπὸ τῶν ἄλλων ἀνεκίνησε τὸ ζήτημα λέγων: «Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ σωθῆ;».

Εἶδες τὴν φροντίδα τῶν ἀπαισίων, εἶδες πῶς ἀποτελοῦν ἕνα σῶμα; Εἶδες ὅτι καὶ ὅτι τῶν συναγχομένων καὶ ὑπὲρ τῶν μελλόντων ἐφρόντισαν ὁ Πέτρος, Ἐ τοὶ καὶ ὁ Παῦλος καὶ δι' αὐτὸ ἔλεγεν: «Νῆ; ἐσῆρετε ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνεκλήθουν δύσκολοι περιστάσεις». Καὶ ἄλλοῦ λέγει ἐπίσης τὸ ἴδιον. Ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀσίαν καὶ νὰ μεταβῆ εἰς Ρώμην καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ μετασθῆ εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ θάνατος τῶν ἁγίων δὲν εἶναι θάνατος, Ἡ ἀλλὰ μετάστασις ἀπὸ τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, ἀπὸ τὸ χειρότερον εἰς τὸ καλύτερον, ἀπὸ τὴν χερῶν τῶν συνδούλων μετάστασις εἰς τὸν Δεσπότην, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τοὺς ἀγγέλους. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ μετασθῆ κοντὰ εἰς τὸν Δεσπότην τοῦ οὐμπαντος Θεοῦ, δι' αὐτὸ ἐρρυθμίσε καλῶς ὅλας τὰς ἀτομικὰς του

18. Ματθ. 19. 16.
19. Ματθ. 19. 21.
20. Ματθ. 19. 24.
21. Ματθ. 19. 25.

ὕποθεσις. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ εὐρίσκουτο ὁμοῦ μετὰ τῶν μαθητῶν ἐτέλει τὴν διδασκαλίαν του μετὰ κάθε ἀκρίθειαν καὶ λέγει: «Ἐγὼ εἶμαι καθαρὸς ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων»²³ καὶ δὲν παρέλεξα τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐπρεπε νὰ τηρηθοῦν διὰ τὴν σωτηρίαν. Λοιπὸν, Ἐπειδὴ ἐρρόθμισε τὰ ἀτομικὰ του, ἐπειδὴ δὲν ἐμελλε νὰ κατηγορηθῆ ἀπὸ τὸν Δεσπότην δι' ὅσα συνέβησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν του, ἐπομένως παρημέλησε καὶ τὰς μετὰ ταῦτα ψυχάς; Εἰ Ὅχι, δεδαίως, ἀλλὰ ἀφοῦ ἐπρόκειτο νὰ ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνας καὶ αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀφορῶντα αὐτούς τοὺς τὰ λέγει μετὰ πᾶσαν ἀκρίθειαν καὶ ὡς τὰ διαβάσωμεν τώρα: «Προσέχετε, λέγει, τὸν ἑαυτὸν σας καὶ ἴδου τὸ ποίμνιον».²⁴ Εἶδες πῶς εἶναι συνδεδεμένος μαζί των διὰ τῆς φροντίδος; Ἀπὸ ἡμᾶς ὁ καθένας μεριμνᾷ τὰ ἀτομικὰ του, ὁ δὲ ἐπιθεωρᾷ μεριμνᾷ δι' ὅλα. Διὸ καὶ λέγει περὶ τῶν διδασκάλων: «Ὅσοι ἀγρυπνοῦν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν μας αὐτοὶ θὰ δώσουν καὶ λόγον».²⁵ Εἶναι πράγματι φοδερὸν τὸ θάρρος νὰ ἔχῃς τὰς εὐθύνας τοσούτων πολλῶν μαζῶν. Ἐλεγα λοιπὸν ὅτι τοὺς ἐκάλεσε καὶ τοὺς εἶπε: «Προσέχετε τὸν ἑαυτὸν σας καὶ ἴδου τὸ ποίμνιον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου Ἦ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον σὰς ἔταξε ποιμένος καὶ ἐπισκόπους».²⁶

Τὴ συνδῆ; Ὑπὲρ τίνος πράγματος συμβουλεύεις; Μήπως προβλέπεις τί τὸ θεῖον; Τίποτε τὸ δύσκολον; Μήπως ἐπικρέμαται κάποιος κίνδυνος, κάποια συμφορὰ, κάποιος πόλεμος; Εἰπέ μας, διότι ἴσασαι ὑψηλότερον ἀπὸ ἡμᾶς. Δὲν βλέπεις μόνον τὰ παρόντα, ἀλλὰ προβλέπεις καὶ τὰ μέλλοντα. Εἰπέ μας τότε διὰ ποῖον λόγον παραγγέλλεις ὅλα αὐτὰ καὶ μᾶς συμβουλεύεις; Ἔνωρίζω, λέγει, ὅτι μετὰ τὴν ἀφίξιν μου θὰ εἰσβάλουν λύκοι σκληροὶ εἰς τὸ ποίμνιον.²⁷ Βλέπεις αὐτὸ ποῦ ἔλεγα, ὅτι δηλοδὴ δὲν ἀνωμῆ καὶ φροντίζει ὑπὲρ τῶν συγχρόνων του μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπιγιγνομένων; Θὰ εἰσβάλουν λύκοι. Εἰ λέγει, ὅχι ἀπλῶς λύκοι, ἀλλὰ λύκοι σκληροὶ, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποίμνιου. Διπλὸς ὁ πόλεμος; Ἀκουσίαι Παύλου καὶ ἔφοδος λύκων. Ὅθεν ὁ διδάσκαλος θὰ παρευρίσκειται, καὶ οἱ καταστροφῆς θὰ ἐπιδράσῃ. Καὶ κοίταξε τὴν κακουργίαν τῶν θηρίων καὶ τὴν ἐφευρετικότητά των πονηρῶν ἀνθρώ-

23. Πρᾶξ. 20, 31.
24. Πρᾶξ. 20, 28.
25. Ἐβρ. 13, 17.
26. Πρᾶξ. 20, 28.
27. Πρᾶξ. 20, 29.

πων. Πορετήρησαν τὴν ἀπουσίαν τοῦ διδασκάλου καὶ τότε ἐπέτεθσαν κατὰ τοῦ ποίμνιου.

Λοιπὸν; Μᾶς ἀφήνεις ἀπρατατεύτους, προλέγεις τὸ θεῖα καὶ δὲν ἐπινοεῖς καμμίαν παρηγορίαν; ²⁸ Ἄ Ἄλλα ἂν κάμῃς τοῦτο, μᾶλλον δὲ αὐθῆσης τὴν δειλίαν καὶ θὰ λυγίσῃς τὸ ἥθικόν καὶ θὰ σπάσῃς τὰ νεῦρα, παραλίαν τὰ χέρια τοῦ ἀκροατηρίου. Διὰ τοῦτο, λοιπὸν, πρώτον τοὺς ὑπέμνησε τὸ Πνεῦμα, «τὸ ὅποιον σὰς ἀνέδειξε ποιμένος καὶ ἐπισκόπους».²⁹ Καὶ ἂν φύγῃ, λέγει, ὁ Παῦλος, ὁ Ἰησοῦς θὰ εἶναι παρών. Εἶδες πῶς ἀνεπτέρωσε τὴν ψυχὴν των ὑπενωμίσας τὸν θεῖον διδασκαλον, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε καὶ αὐτὸς τὴν ἰσχύν, διὰ ποῖον λόγον τότε, τοὺς ἐνέβαλε τὸν φόβον; Διὰ τὴν ἐκτοπίσιν τὴν ραθυμίαν των. Καὶ τὰ δύο πρέπει νὰ κάμῃ ὁποιος συμβουλεύει, μήτε νὰ ἀφήνῃ νὰ παίρνῃ θάρρος ὁ ἀκροατῆς, ἢ διὰ νὰ μὴ γίνετα ραθυμότερος, μήτε νὰ τὸν φοβίῃ πάλιν μόνον διὰ νὰ μὴ ἐμπεσῇ εἰς δειλίαν. Μνημονεύσας λοιπὸν τὸ Πνεῦμα ἀπεδίωξε τὴν δειλίαν καὶ εἶπεν περὶ λύκων ἐξεδίωξε τὴν ραθυμίαν. Λύκοι σκληροὶ, ποὺ δὲν φειδονται τὸ ποίμνιον. Προσέχετε τὸν ἑαυτὸν σας. Τίποτε δὲν ἐμεύωσα καὶ ἐνθυμηθῆτε με. Εἶναι πραγματικῶς μεγίστη ἐνθάρρυνσις νὰ μνημονεύωμεν τὸν Παῦλον. Καὶ δὲν πρόκειται περὶ τῆς μνήμης του, ἀλλὰ περὶ τῶν κατορθωμάτων του. Διότι δὲν λέγει ἀπλῶς τὴν μνήμην του, ἀλλὰ ἐνθυμούμενοι νὰ ζηλώσωμεν νὰ ἀκούσωμεν ὅσα αὐτὸς ἐθεσιοθέτησεν. Εἰ μνημονεύετε με, διότι ἐπὶ τριετίαν, νύκτα καὶ ἡμέραν, δὲν ἐσταμάτησα με δάκρυα καὶ πολλὰς ὀδυροῦς νὰ νοθευτῶ ἓνα ἕκαστον ἀπὸ ἡμᾶς.³⁰ Δὲν θέλω νὰ με ἐνθυμησθε ἀπλῶς, ἀλλὰ νὰ ἐνθυμησθε καὶ τὰ χρόνια καὶ τὰς νοθεύσεις, καὶ τὰς προσπάθειάς καὶ τὰ δάκρυα καὶ ὄλους ἕκείνους τοὺς ὀδυροῦς. Ὅπως ἐπὶ μερικῶν ἀρρώστων, οἱ συγγενεῖς δὲν κατορθώνουν, ἀποτεινόντες εἰς αὐτοὺς πολλοὺς καὶ μακροὺς λόγους, νὰ τοὺς πείσουν νὰ λάθουν τὰς καταλλήλους τροφάς καὶ φάρμακα καὶ διακρούσων διὰ νὰ τοὺς κάμψουν, εἶται ἕκαστε καὶ ὁ Παῦλος διὰ τοὺς μαθητάς. Ὅταν ἐβλεπεν ὅτι ἠσθένει ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας, ἐγκαινιάζει τὴν διὰ δακρύων θεοστέϊαν.

Ποῖος δὲν θὰ ἐλυπεῖται τὸν Παῦλον, δάκρυα αὐτὸν διακρούοντα καὶ ὀδυρομένον, ἀκόμη καὶ ἂν ἦτο πλέον ἀναίσθητος καὶ αὐτῶν τῶν λίθων; Εἶδες ὅτι καὶ ἐκεῖ προεῖπε τὰ

28. Πρᾶξ. 20, 28.
29. Πρᾶξ. 20, 31.

μέλλοντα; Και ἔδω κάμνει τὸ ἴδιον ὅταν λέγῃ: «Νῦν ξαύρετε ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνοκῆφουν δύσκολοι περιστάσεις». 29 Διὰ ποῖον λόγον τὸ λέγει εἰς τὸν Τιμόθεον καὶ δὲν λέγει καθαρά: ἅς ἴδουν οἱ ἐπιγιγνώμενοι ὅτι θὰ ἐνοκῆφουν δύσκολοι περιστάσεις; Ἐὰν γινώριζε ἐαυτὸν διὰ τὴν ξέρησιν ὅτι ὁ μαθητὴς, ὅπως καὶ ὁ διδάσκαλος, φροντίζει διὰ τὰ μέλλοντα. Ἐὰν δὲν ἐφρόντιζε δὲν θὰ ἀνέθετε τὴν φροντίδα παραμοίως καὶ εἰς τὸν μαθητὴν.

Ἔτσι κάμνει καὶ ὁ Χριστὸς. Ὅταν τὸν ἐπηλθίσουν οἱ μαθηταί, θέλοντες νὰ μάθουν τὰ περὶ συντελείας, λέγει πρὸς αὐτοὺς: «Θὰ ἀκούσετε περὶ πολέμων». 30 Αὐτοὶ ὅμως δὲν ἐπρόκειτο ν' ἀκούσουν. Τὸ σῶμα τῶν πιστῶν εἶναι ἐνίσαιον. Καὶ ὅπως οἱ τότε ἄνθρωποι ἀκούουν διὰ τὰ μέλλοντα, ἔτσι καὶ ἡμεῖς μαθαίνομεν περὶ ὧν εἶναι τότε. Ὅπως εἶπα, ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνοι εἴμεθα ἐνίσαιον σῶμα, συνδεόμενοι μὲ ἀκρίθειαν μεταξὺ μας, ἂν καὶ ἀνήκαμεν εἰς τὴν ἐσχάτην τάξιν τῶν μελῶν. Τὸ σῶμα τοῦτο δὲν τὸ χωρίζει οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ὁ τόπος. Συνδεόμεθα μεταξὺ μας ὄχι μὲ νεῦρα, 31 ἀλλὰ εἴμεθα περιβεβλημένοι ἀπὸ παντοῦ μὲ θεομῶς ἀγάπης. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνῶ ὁμιλεῖ μὲ ἐκείνους περὶ ἡμῶν ἀκούομεν καὶ ἡμεῖς ὅτι ἀφορᾷ ἐκείνους.

Ἄξιζε νὰ ἀναζητήσωμεν καὶ τοῦτο, ποῖος ἀηλοδὴ ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον ὄλα τὰ δυσάρεστα, λέγει ἡ Γραφή, ὅτι θὰ συσσωρευθῶν εἰς τὰ τέλη τῆς παρουσίας ζωῆς. Καὶ ἀλλοῦ λέγει: «Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας μερικοὶ θὰ ἀποστατήρουν τῆς πίστεως». 32 Καὶ ἔδω λέγει πάλιν: «Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας θὰ ἐνοκῆφουν χαλεποὶ καιροί». 33 Καὶ ὁ Χριστὸς σύμφωνα μὲ ταῦτα ἔλεγε προφητικῶς: «Κατὰ τὴν συντέλειαν μέλλετε ν' ἀκούσετε πολέμους καὶ πῆμας ἢ πολέμων καὶ πείνων καὶ ἀσθενείας». 34 Διὰ ποῖον λόγον συσσωρεύεται κατὰ τὴν συντέλειαν τὸ μέγεθος τῶν συμφορῶν; Μερικοὶ λέγουσιν ὅτι ἡ φύσις, κουρασμένη καὶ ἀσθενής, ὅπως ἕνα γηρασμένον σῶμα καταλαμβάνεται ἀπὸ νοσήματα, ἔτσι καὶ αὕτη, γηράσκουσα, καταλαμβάνεται ἀπὸ πολλὰς συμφορὰς. Ἐὰν τὸ σῶμα κατὰ φυσικὴν ἀσθενεῖαι καὶ φυσικὸν νόμον βαδίζει εἰς τὸ γῆρας. Οἱ λοιμοὶ καὶ οἱ πόλεμοι καὶ οἱ σεισμοὶ δὲν συμβαίνουν διότι ἐγήρασεν ἡ φύσις, οὔτε διὰ τὸ γεγονός ὅτι γηράσκουν τὰ κτίσματα

29. Ἐ. Τῆμ. 3. 1.

30. Ματθ. 24. 6.

31. Α. Τῆμ. 1. 1.

32. Ἐ. Τῆμ. 3. 1.

33. Ματθ. 24. 6. 7.

συμβαίνουν καὶ τὰ νοσήματα. Ἡ πείνα, οἱ ἀσθενεῖαι, οἱ σεισμοὶ εἶναι τοπικὰ φαινόμενα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κρίσις τῶν ἀνθρώπων πρόκειται νὰ διαφθάρῃ, Ἐ ὄλα αὐτὰ εἶναι τιμωρία διὰ τὰς ἀμαρτίας μας καὶ φάρμακα ἀνθρωπίνων νοσημάτων. Τότε ἀκριβῶς ἐπετείνονται τὰ ἀνθρώπινα νοσήματα. Καὶ διὰ ποῖον λόγον; Ἐγὼ πιστεύω, διότι ἀργεῖ τὸ δικαστήριον καὶ οἱ εὐθύναι εἶναι μελλοντικαὶ καὶ ὁ δικαστὴς δὲν ἤλθεν ἀκόμη καὶ οἱ μέλλοντες νὰ δώσουν λόγον γίνονται ραθυμότεροι.

Τὸ ἴδιον λέγει ὁ Χριστὸς καὶ διὰ τὸν πονηρὸν δοῦλον, ὅτι ἀηλοδὴ διὰ τοῦτο ἔγινε ραθυμότερος. Ἄργεῖ ὁ Κύριός μου, λέγει ὁ δοῦλος, διὰ τοῦτο δὲ ἔβραε τοὺς συμβούλους καὶ διετάραξε τὴν τάξιν τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς Ἰδὼν τὸν ἐπηλθίσσαν οἱ μαθηταί διὰ νὰ μάθουν τὴν ἡμέραν τῆς συντελείας δὲν τοὺς ἀπητήτησε, θέλων νὰ μᾶς κρατῇ εἰς ἀγωνίαν συνεχῶς μὲ τὸ ἀήλων τοῦ μέλλοντος, προκειμένου ὁ καθένας, προσδοκῶν πάντοτε τὸ μέλλον, καὶ ἐλπίζων εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ, νὰ γίνῃ ἐπιμελέστερος. Διὰ τοῦτο ὁ Ἐκκλησιαστής παραίνει: «Μὴ ἀναβάλλῃς νὰ ἐπιστρέψῃς πρὸς τὸν Θεόν, μήτε νὰ περιμένης ἡμέραν τὴν ἡμέραν, ὥσάν κάποτε νὰ πρόκειται νὰ ἀπομακρυνθῇς». 35 Ἄδελφος εἶναι ὁ θάνατος καὶ τοῦτο διὰ νὰ εἶσαι πάντοτε προετοιμασμένος. Ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἐρχεται ὅπως ὁ κλέπτης τὴν νύκτα, ὄχι διὰ νὰ κλέψῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς διασφαλίσῃ πληρέστερον. Ὅποιος προβλέπει τὸν κλέπτην περὶ τὴν ἀργυρῶν νύκτα καὶ, ἀφοῦ Ἐ ἀνάψῃ τὸν λύχνον, ἐξαργυρῶν συνεχῶς. Ἔτσι καὶ εἰς, ἀφοῦ ἀνάψῃτε τὸ φῶς τῆς πίστεως καὶ τῆς ὀρέξης συμπεριφορᾶς, θὰ ἔχετε ἀναμμένας τὰς λαμπάδας σας ἐν διακειῖ ἀργυρῶν. Ἐπειδὴ δὲν γνωρίζομεν πότε ἐρχεται ὁ νεμῶς, πρέπει νὰ εἴμεθα συνεχῶς ἐτοιμοὶ καὶ ὅταν ἔλθῃ νὰ μᾶς εὐρη ἐργηγοροῦντας.

Θὰ ἤθελα νὰ ἐπακτείνω τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ ἄρα εἶπα, μόλις καὶ μετὰ θίας τὸ κατώρθωσα, λόγω τῆς σωματικῆς μου ἀσθενείας, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἀπεμακρύνθη ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἀπὸ σας. Ὁ χρόνος ὑπῆρξε μακρὸς δι' ἐμὲ, ὄχι λόγω τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ λόγω μέτρον καὶ διαθέσεως τῆς ψυχῆς. Εἰς τοὺς ἀγαπῶντας καὶ ὁ μικρὸς χρόνος χωρισμοῦ φαίνεται πολὺς καὶ ἀνεύρωτος. 36 Ἀ διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε, ὅταν ἐχωρισθῇ δι' ὄλιγον ἀπὸ τοὺς Θεσσαλονικεῖς: «Ἐγὼ, ἀδελφοί μου, ἀπαρρησιωμένος

35. Ἐκκλ. 5, 8-9.

ἀπὸ οἷς προσαίρω, σωματικῶς καὶ ἄχι ψυχικῶς, ἔχω ἐπι-
θυμῆσαι νὰ ἴδῶ τὰ πρόσωπά σας.* Καὶ ἀφοῦ ὁ Παῦλος, ὁ
γυμνῶν περισσότερο παντὸς ἄλλου νὰ φιλοσοφῆ, δὲν
ὑπῆρξε τὸν μικρὸν χωρισμὸν, πῶς ἐγὼ νὰ ὑποφέρω τόσας
πολλὰς ἡμέρας, Ἄλλ' ἑκεῖνος μὲν...» μὴ ἀντέχων ἄλλο,
πῶς ἀκόμη τὰ ἀπομεινάρια τῆς ἀρρωστίας, ἔτρεξα κον-
τὰ σας, πιστεύων ὅτι τὸ πλέον μέγα φάρμακον ἦτο νὰ
γευθῶ τὴν συνάντησιν τῆς ἀγάπης σας. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ
νὰ τὴν ἀπολαμβάνω συνεχῶς, μετὰ τὰς εὐχὰς καὶ τὴν μεσο-
λάβησιν ὅλων τῶν ἁγίων, εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν ὅποιον, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος, ἀνήκουν ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις,
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

* 35 Α' Θεσσαλ. Β, 17.
36. Ἐξάρξτε τὸν χειρογράφο.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 38

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝΤΑΣ
ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ
ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΟΔΩΡΟΝ
ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ
«ΟΦΕΛΟΝ ΑΝΕΙΧΕΣΘΕ ΜΟΥ...»
ΠΕΡΙ ΔΙΑΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ
«ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΑΦ' ΕΛΑΤΟΥ ΠΟΙΕΙ Ο ΥΙΟΣ...»
«ΕΝ ΕΣΧΑΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
ΕΣΟΝΤΑΙ ΚΑΙΡΟΙ ΧΑΛΕΠΟΙ.»

Κείμενον: B. de Montfaucon.

Sancti J. Chrysostomi opera omnia,
III, Parisiis 1835, σελ. 347 - 370, 901 - 912
VI, Parisiis 1836, σελ. 296 - 308, 316 - 339
(PC 51, 301 - 320, 761 - 772 PG 56, 248 - 256, 264 - 260).